

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

x Sv. 73/90

Ev B

Ernst Hagelin.

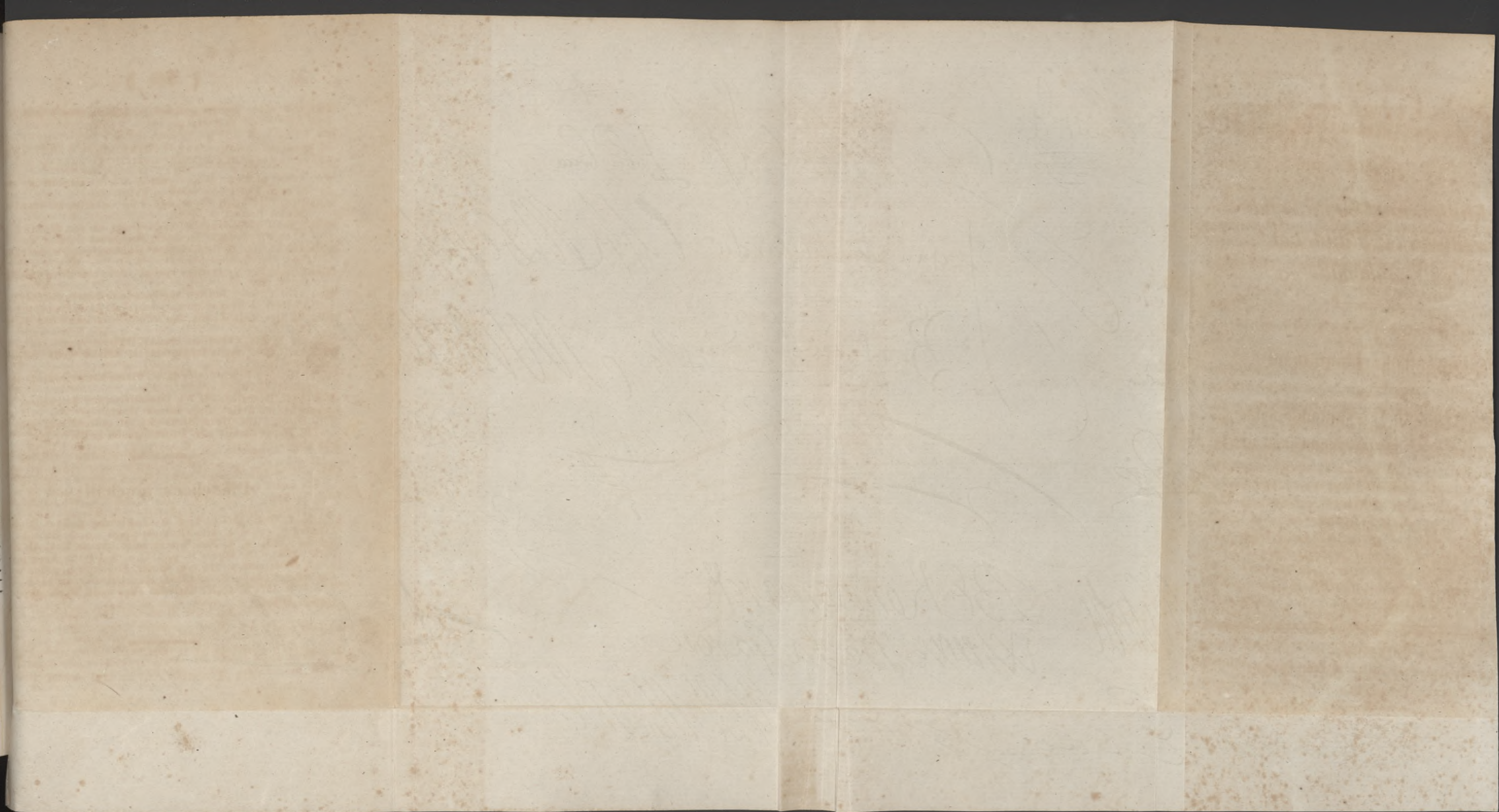
Centralbiblioteket

Hist.

Sv.

Saml.

Ex.B

^{N. 1.} Jacques de La Gardie

^{N. 8.} Maria Euphrasia

^{N. 4.} Brita pantiugi elater
de la Gardie

^{N. 6.} Lotharicus de la Gardie

^{N. 2.} J. de la Gardie

^{N. 13.} Mrs. Anna de la Gardie

^{N. 17.} M. de la Gardie
^{N. 10.} Eoba

^{N. 2.} J. de la Gardie

^{N. 3.} Johan de la Gardie

^{N. 5.} Brita de la Gardie

^{N. 7.} Annus Sabina de la Gardie

^{N. 4.} BE Königsmarch
Wittve De la Gardie

^{N. 10.} M. de la Gardie

^{N. 18.} Cleonora Anala
^{N. 22.} M. de la Gardie

^{N. 19.} Joha braa de la Gardie

^{N. 16.} M. de la Gardie

^{N. 21.} M. de la Gardie

^{N. 25.} B. S. de la Gardie

^{N. 11.} M. de la Gardie

^{N. 14.} M. de la Gardie

^{N. 23.} M. de la Gardie

^{N. 24.} H. O. de la Gardie

^{N. 15.} Christina de la Gardie

^{N. 26.} Eva de la Gardie

Dela Gardiska Archivet,

eller

*Handlingar ur Grefl. Dela-
Gardiska Bibliotheket
på Löberöd.*

SJETTE DELEN:

Biographiska Handlingar
upplysande

Svenska Historien i sjuttonde seklet.

Litt. A, B, C och början skedd med litt. D.

Utgifven

af

P. Witzgylgren,

Corresponderande Ledamot af Kongl. Samsundet för utgif-
vande af Handskrifter rörande Skandinaviens historia
i Stockholm och Ordentlig Medlem af det
Kongelige Nordiske OldskriftSelskabet
i Kjöbenhavn.

Lund,

från Lundbergiska Boktryckeriet,
1835.

För Planchen har Utg., sedan Litt. D. här ingår, utvalt namnteckningar af en enda familj, för att ej behöfva i följande delar dertill återkomma.

N. 1. *Jac. DelaGardie*, Riksmarsken (1619). n. 2. *Dens* som gammal och blind, jemte dess grefvinna *Ebba Brahe*. n. 3. *Johan DelaGardie* (1617) R.R. och Öfverståthållare. n. 4. *Brita Pontusd. DLG.* g. m. 1) R.Skattm. och Fältmarsk. Jesp. Kraus. 2) R.Drotz Gabr. Oxenstierna. n. 5. *Beata DLG.* g. m. 1) Fältmarsk. Torstensson, 2) R.Drotz P. Brahe. n. 6. *Cathar. DLG.* g. m. R.R. Fr. Stenbock. n. 7. *M. G. DLG.* (1655) R.Drotz. n. 8. Furstinn. *Maria Euphrosina* (1659). n. 9. *J. Cas. DLG.* General och Gouvern, öfver Fyen. n. 10. *Ebba Sparre* (1659) "la belle Comtesse." n. 11. *P. F. DLG.* (1658) R.R. v. Gouv. i Skåne, Præsid. i Dorpts HofR. n. 12. *B. E. Königsmark* (1700), dess Grefvinna. n. 13. *Axel Jul. DLG.* R.R. och Fältmarsk. Lieutenant. n. 14. *Mar. Sophia DLG.* g. m. RiksCanzliRådet G. Oxenstierna. n. 15. *Christ. DLG.* g. m. RiksAmiralen G. O. Stenbock och Grefve Måns Stenbocks moder. n. 16. *Ebba M. DLG.* berömd för sin vittra bildning, g. m. Riks-Tygmästaren P. Sparre, som ansågs för sin tids störste Ridderhustalare. n. 17. *G. A. DLG.* R. R. Åbo Acad. Canzl. Pres. i Svea HofRätt. n. 18. Dennes Grefvinna *Eleon. E. Oxenstierna* Axels dotter. n. 19. *Hedvig Ebba DLG.* g. m. Ministern i Wien C. E. Oxenstierna. n. 20. *Adam C. DLG.* Landsböfding. n. 21. *M. J. DLG.* R. R. Öfverste-Marskalk. n. 22. *P. F. DLG.* Öfverste. n. 23. *P. DLG.* En af Rikets Herrar. n. 24. *H. E. Rålamb.* n. 25. *B. S. DLG.* n. 26. *Eva DLG.* g. m. R. R. Clas Ekeblad; den enda dame, som varit Ledamot af Kongl. Wettenskaps Akademien, till hvars handlingar hon äfven insändt rön.

Närmare upplysningar om dessa personer träffas i Första Delens inledning och i Sjunde Delen. Facsimile af Frih. Pont. DelaGardies avtograph är meddelad i Fjerde Delen.

FÖRORD.

Utg. följer numer ordningen inom Archivet i Bibliotheket och har börjat med *Biographiska handlingar*. Den som gjort sig besvär att läsa de förut meddelade katalogs-utdragen, finner således att här bör träffas det intressantaste af *Acta*, Litt. A. B. C. och en del af D., omrörde III D. p. 177-190. Under andra titlar kunna visserligen många biographiska handlingar träffas, så att härmed visst ej allt meddelas, som Archifsamlingarne rörande ifrågasatte personers biographier förmå. Då *sjuttonde seklets Acta, Diplomata och Codices* engång hunnit genomgå på sätt några *Acta biographica* här behandlats, skall register meddelas, som torde ersätta bristerna af det behandlingssätt, Utg. numer måst välja af brist på tid och tillfälle att på stället excerpera. Titlen *Biographica* innehåller föröfrigt blott hvad som ej inom *Statistica* haft sin plats. Rörande Gr. M. G. Dela Gardie meddelas här äfven några Utgs excerpter ur Rådsprotocollerna i R. Archivet i Sthm och ur Palmschöldska samt Nordin-ska mssamll. i Upsala, gjorda 1823. Läsaren finner lätt, att det ofta förekommande valet utaf refererande framställning med corpus-stil här rör från önskan, att meddela desto flera underättelser. Mätte Verket befinnas äilt mer intressant, så att köpare infinna sig och *Aftonbladets* ondo-prophetia mot *Gustaf Dela Gardies schola* i Westerstad ej slår in!

Westerstad d. 20 Sept. 1835. UTGIEVAREN.

Innehåll.

Biographiska handlingar, rörande Adlercrona J.
p. 1. *Adlersteen J.* p. 4. *Adlerstierna S.* p. 5. *Ahlehielm J.* p. 5. *Apoloff J. & Apelman P.* p. 6. *Ascheberg R.* p. 8. *Bagge B.* p. 10. *Banér G.* p. 11. G. A. p. 12. v. *Beyer J.* p. 12. tillägg p. 212 r. 7. *Bergenhielm J.* p. 13. *Bielke, Hel.* p. 14. *Svante, Sten, Thure* p. 15. *Nils* p. 16. *Bielkenstierna Cl.* p. 27. *Boy J.* p. 27. *Bonde G.* p. 28. *Tord* p. 28. *Carl* p. 29. *Brahe M.* p. 29. *Pehr* p. 31. Braheska Archivet p. 34. *Carlberg B.* p. 34. *Creutz E. J.* p. 39. *DelaGardie Pontus* (tillägg till IV D.) p. 40. — *Johan* p. 42. *Jacob*, Bref till honom och andra documenter fr. Ryska fejdetiden p. 51. Räknn. med kronan p. 54. Utdrag ur dess registratura Litterarum p. 59. *J. DelaG.* som talare p. 62. Några dess öppna och enskilda bref p. 63. *Ebba född Brahe* p. 93. Bref p. 95. Diverse handll. Bibliothek p. 124. Archiv p. 126. Contor p. 133. Rörande förläningsars behandling af Fältherren p. 136. Dess begrafnings-omkostnader p. 147. *Magnus Gabriel* som Riks-Canzler p. 149, som Akademi-Canzler och Mæcenat p. 161. Latinsk verskonst och talarkonst p. 184. Dess kärleksaffär med Drott. Christina och onåd p. 185. Gr. Jac. och M. G. DelaGardies behandling af på behaglig tid gifna förlänningar p. 186. Trädgårdskonst p. 192. Prof på brevexlingens utsträckning och vexlande föremål p. 211. Underrättelser ur Lorins bref p. 221.

De la Gardiska Archivet.

Sjette Delen.

Biographiska Handlingar,

Upplysande

Svenska Historien i sjuttonde seklet.

Adlercron:

— *Joh., Commissarius, kallad förut De Flon, Handelsman i Stockholm och Brukspatron. Adlad 1674.*

Till honom ankom, d. 24 Apr. 1674, en Kammar-Collegii skrifvelse, att lemna Öfv. v. d. Noth (Claude Roquette Hägerstiernas måg) 1000 Rdr specie till utredning för ett uppdrag, han fått, att i Holland på någon tid förrätta; derjemte 15 Rdr om dagen till underhåll, tills han återkom, äfven om det skulle dröja öfver de bestämde 6 månaderna. Hr. De Flon finge ersättning af det årets Stora Sjötulls-medel, eller, der de brista, skulle han sjelf ersätta sig af de Franska subsidierna, »som Eder nu omhänder förtrodde varda.» Subscriperunt *Sten Bielke, Jockim Schüttehielm, G. Palmquist, A. Lindhielm, E. Engelcron.*

1676 d. 12 Julii innehöll Kammar-Collegii skrif-

velse, att Vålb. Commissarie Johan Adlercrona ville af Franska subsidiernas andre termin lemna, vid Krigs-Collegii anfordran, 1125 D. s. m. att använda till Westmanlands Infanteri-regemente på årets lön. Subscr. St. Bj. *J. Sch. Isac Cronström, G. P., A. L., F. Ehrensköld, G. Wallrave.*

Man finner här af att subsidierna användes också till sådant, som annars måst af beskattningen hämtas.

Från Paris $\frac{1}{2}$ Maji 1681 besvarade *J. Adlercron* (såsom han sjelf skref sig) *Kongl. Kammarrevisionens observationer, rör. dess räkningar för underhånderhafde subsidii-medel pro Annis 1674 till 1678, begge inclus.* 1sta) punkten brister i conceptdocumentet. 2dra) rörer vixelkursens ståndpunkt, då Landshfd. A. Lilliehöök emottog 12000 Rdr, som A. måst sjelf i smärre poster uppläna, förrän subsidierna utföllo. 3dje) angår 22,370 Rdr som A. fournerade H. E. Gr. B. Oxenstierna till sin Ambassade i Wien, samt 500 Rdr för den ene och 300 Rdr för den 2dre sekreteraren. 8de) rör intresset för 3700 Rdr lemnade v. d. Nooth. 10) rör ordres på de 5000 Rdr, som till RiksCanzlern betalts, hvarå A. ej ansett anstå sig att begära qvitto. Då Red. Commiss. dem likväl inquirerat, ansåg A. att han intet vidare qvitto behöfde. 11) angår 60,000 Rdr till Pommerska staten fournerade. 12) Qvitto kunde A. ej taga af Sal. Gref Totts lik, men att han till dess hemförande från Paris efter ordres försköt 6000 Rdr, det kan Lillieroth, som anförde transporten och ännu lefver, intyga. 17) att fordra vaxeln under qvittot för de 5000 Rdr för fästningen

Carlsborg öfverremitterade, anser Bankiern vara en okunnighet af Revisionen. 42) Kan ej skaffa qvittens af Fransöska Ambassadeuren på 20,000 Rdrs föräring, »varandes utom dess förmåga en så hög minister till någon ovanhet att draga.» Man må höra efter om han ej penningarne bekommit. 43) Då H. E. N. Brahe skulle draga som Ambassad. till Danmark, voro, som af subsidii-räkningen ses, inga medel inne, hvidan A. de 12000 Rdr måste uppnegotiera till 1 pr. i månaden, hvarföre han förmenar sig egt rätt att godtgöra sig af subsidii-medlen. 44) Likaledes med de 10000 Rdr, Hr Mardefelt bekommit. 67) rör Ambass. Pehr Sparres bekomne 26,250 d. s. m. 137) rör subsidiars användande att försträcka Skåne spanmål. 149) A. hade lemnat RiksMarsk. J. Stenbock en vaxel till Hr Duprez à 3 veckors sight på 34,000 Rdr, hvarmed Stallm. Reutererantz affärdades till Hamburg att uppköpa hästar. Om inga köpts, angår det ej A. Då vaxlen ej med protest återkommit, har Revis. att hålla sig till andra än A. Duprez räkn. visade vaxelns accept. 150) Angår de 125,300 Rdr A. fournerade Gr. N. Bielke, då han i Paris hos Handtverkare af alla slag, mot prompt betalning på Adlererons d. v. Contor, beställde hvad till K. Mjts. bilägers högtidligheter erfordrades. A. fordrade ränta för sitt förskott. Likaledes 2000 Rdr ränta för de 50,000 Rdr, som han anskaffat Fältm. H. Horn för den beträngde Brehmiska staten, emedan årets medel då redan voro disponerade; likaledes $\frac{1}{2}$ års intresse 400 Rdr för de 10,000 Rdr som A. försträckt till pro-

viant och ammunitionspersedlars inköp i England, som i Stade lefrerats. 163) Angår 20,000 Rdr, anskaffade H. Mjt i Skåne den tid i Riket inge lätte pengar voro till fångs. 180) rör inköp af 1020 ris papper, trol. till af Reg. förlagda böcker. 214) A. visar rättmätigheten af sin räntefordran samt för tidspillan m. m. 2333 Rdr för de 100,000 Rdr, som betaltes i förskott till Pommerska verkets upprätthållande. 226) A. fordrar som vanl. 8 prc. för 170,000 Rdr förskott (ehuru han uppger sig sjelf oftast måst gifva 1 prc. i månaden). —

Efter denna förklaring resolverade Kongl. Kamrarrätten, att Hr A. blef *Kongl. Mjt. och Cronan responsabel och sådant allt med rätta* för differencen af myntevalueuren mellan specie el. Banco Rdr som Hr. A. bort K. Mjt. beräkna, då han betalt genom vexaslar med Escous simpliciter.

Adlersteen:

— *Jöran (kallad Piälman, förrän han adlades 1681; dog som Landshöfd. i Blekinge och Friherre 1713)*

svarade som General-Gouvernements Secret. i Skåne, Halland, Bohus län och Götheborg på Gref:nn M. S. Dela Gardie, (Gr. G. Oxenstiernas enkas), begäran, att han ville skaffa karlar, som kunde presenteras vid Adelsfanan, derjemte efterhöra, om ej någon af hennes egne bönder för frihet på sitt hemman ville rustning sig åtaga, det han visste att framför allt erfor-

drades Svenska karlar och att Grnnan således måste i de gamle Svenske provinserne sådane förskaffa; dessutom trodde han, att näppeligen någon bonde på Krabberups gods vore så capabel, att han en sådan rustning, som under Adelsfanan bör presenteras, kunde uppbringa. Dat. Malmö d. 6 Aug. 1683.

Adlerstierna:

— *Sven (Löfman, adl. 1689, dog som v. Præs. i Götha Hofrätt 1708)*

sände som Häradshfd. i Blekinge (nder han utförde laga actioner mot dem som Amiralitetets medel tillgripit) d. 23 Aug. 1693 till Ridd.hus Sekret. Gyllenkrok, en vaxel på 40 d. s. m. såsom immatriculeringsafgift på Riddarhuset till Wadstena krigsmanshus, jemte en lika stor vaxel till Secreteraren i douceur, hvarjemte han anhöll om dess försvar, i fall anmärkning öfver dröjsmålet med inbetalning vid nästa Riksdag skulle förekomma.

Ahlehelm:

— *Jonas, (adl. 1694, död 1705 som Commissar. vid Amiralitetet i Götheborg, der han satt i stånd det bekanta BancoContoret)*

skref, medan han ännu hette *Ahlebom* och var Landt-Räntm. i Elfsborgs län, ett bref till Gr. A. J. Dela

Gardie, dat. Göteb. d. 23 Dec. 1683, hvaraf man ser, huru *inrikes vexlar* den tiden hade sina svårigheter. Grefven hade dragit en å 3000 daler på A., hvilken skulle utbetala hans tractamente för året. A. upplys, att K. M. ej tillät att på förskott något utlemna, förr än Garnisonen fått allt, som på dessa medel är anvist; men han hade vidtalat en Boråsbo att vexlen mottaga, mot villkor att nästk. Febr. i Sthm betala. Äfven till denna tid skulle det blifva besvärligt att medlen hopsamla.

Apoloff

— *Johan* (Sv. Adelsm. n. 912) af en gammal Rysk-Bojarisk ätt, skref bref 1676—77 till *General-Commandeuren öfver Fin- och Ingermanländiske milisen Hr Gr. A. J. DelaGardie*, med anhållan om befordran *nebenst anderen Patrioten*. Han blef också som Officer antagen, befordrades derpå 1689 till Commandant i Nyen (n. v. Pettersburg), hvilken fästning han 1703 förrådde i Ryssarnes händer.

Appelman

— *Peter*, *General-Director*, sedan *General-Gouverneur öfver Drottn. Christinas domainer* (Sv. Adelsm. n. 677, dess fader *A. Slaghök*, dess moder *Brita Sunnaväder*, hette som *Studeraende Hagiomeli-gartanus*)

brevvexlade med R. R. Frih. A. Forbus 1660, 61. Då Lejoncrona 1660 farit åt Rom, fruktade A. att han vore hans hemlige fiende, helst »jalousi sticker honom i hufvudet, att jag af någon annan än honom dependerar,» och stode efter hans tjenst. Hoppades dock att större duglighet skulle betyda mer än större favoritskap. Han helsar från sin hustru (Cath. Rhensköld), »som snart, vill Gud, ärnar slå kull ugnen.» Han recommenderade en sina svågrars och svägerskors sak åt R. Rådets uppmärksamhet. Bland svågrarne voro sedermera K. Carl XI's *Statsminister Johan* och *Svenska Fältmarsk. C. G. Rhensköld*. Dessa, jemte brodern Axel, skulle nu skickas till Ups. Akad. men förmyndarne v. d. Lancken och Acostin ville det ej tillåta. Styfmodren (Kammarpresidenten Rhenskölds 3dje hustru) hade tagit deras sal. moders (Brita Tårscheskåls) bästa jouveler och perlor bort med sig, och förmyndarne dessutom af egen auctoritet beviljat henne 14000 Rdr ur arfskapet. Den lättfärdige Stigman var deras Litis curator. Snart skall han skaffa barnen af med allt deras goda, så framt han ej sjelf blir afskaffad af den som blir förmyndare i Sverige.

Vid denna tid gaf ett af Forbus' gods vid Stralsund efter 8 lästers utsäde 32 läster, (4de kornet). Då till nästa års utsäde undantogs 8 läster, och 6 läster åtgick till förtäring och lön för arbetsfolket, kunde 18 läster säljas. Efter 16 sk. skeppan eller 32 Rdr lästen, fick man 573 Rdr. Således kunde ej af Arrendator begäras mer än 600 Rdr. Dessutom skulle

egaren bestå casus fortuitos och den contribution, möjligen kunde komma i fråga.

Ascheberg

— *Rutger, Grefve, Gen. Gouv. m. m.*

sökte att bereda Lunds Akademis bättre uppkomst äfven genom att förmå förnäme personer uppe i landet, att dit försända sine söner. Från Malmö betackar han d. 24 Maj 1683 Kongl. Rådet H. E. Gr. A. J. DelaG. »för god och ljuflig conversation» vid sin sednaste närvaro i Sthm och erinrar om hvad som då var i fråga, neml. att Hans »högtärade Herr bror» ville till Lund skicka sina söner. A. erböd sin tjänst till deras accommodement. Akademien komme sig nu vackert före, och förnämt folk sände gerna deras barn dit. T. o. m. Ädlingar från Holstein infunno sig. General-Maj. Buchwalt hade sina 3 söner der, som jemte mathesin lärde rida, fäkta och franska språket. A. sjelf hade der sin dotterson.

Dess Testamente i vidim. afskrift förvaras här äfven. Han börjar: Jagh Rutger von Aschenberg, Grefve till Söfdeborgh och Ågerup, Friherre till Gullmarssbergh, Herre till Holma, Ström, Torby och Torestorp, H. K. Mjts till Sverige Råd och Fältmarskalk, Gen. Gouv. öfv. Skåne, Halland, Bohuslän och Götheborg samt Öfverste vid H. M. RiksEnkedrott-

ningens Lif-Regemente . . . Han prisar desto högre Guds nåd mot sig som . . . Jag Guds rättfärdighet med mina många synder till vrede och hämd esomoftast, ja hvar minut, och stund, retat hafver, så har han likväl efter sin barmhertighet låtit dess nåd vara hvar morgon ny öfver mig och stärkt mig med sin helga anda, att jag säkerligen kan tro, det alla mina synder äro genom Jesu Christi dyra förtjenst afplanade . . . Han tackar Gud för långvarig helsa och sundhet, lycka i råd och anslag, framgång i företagande, ett ärligt och *icke obekant* namn bland vänner och fiender - - - hvaremot jag ingen annan ting har att gifva den som äger himmel och jord, än min själs offer och en sönderkrossad ande för mina synder. — Derpå tackar han Konungen, tager så afsked af sina barn, slutandes detsamma: Abrams, Isaks och Jacobs Gud, som hafver fört mina fötter igenom många farligheter på vägen till ett ärligt namn och den eviga saligheten, han vare ock med min säd och min sads säd i tillkommande tider, att de måtte blifva för verlden priselige och för Gud i synnerhet behaglige.

Till hviloställe väljes Tyska kyrkan i Götheborg; till grafvens underhåll testamenteras 1000 Rdr courant, hvar Rdr räknad till 6 d. s. m. Sonen Christ. Ludvig ärfde Grefskapet Söfdeborg och Agerup med Tosterups gård (hvarifrån dock systrarne skulle lösas), »som jag mig lagligen så väl som mine andre gods genom köp förvärfvat hafver.» Döttrarne fingo godset i Bohus län, ett stenhus i Götheborg, $\frac{1}{3}$ i Tosterup med dess gods m. m. Arfförening hölls i Carlsrona d. 23 Jan. 1697 mellan sonen C. L. v. A. och dess svågrar Hans Wachtmeister, D. Machlier, A. Soop, G. Lilliehök och Chr. Barnekow. Vid bouppteckningen efter C. L. v. A. 1722 värderades boet till 8059 d. s. m. Rikare (utom i fast egendom) var dottren Margaretas bo, då hon öfverenskom med sina barn (Barnekow) efter mannens död. Bland juveler i bouppteckningen förekommer: Ett firmanent med en stor tafvelsten infattad i silfver, en smaragd med sal. Fars porträtt, kringsatt af 20 rosenstenar. Sju klockor af gull, silfver &c. Gull annars till mer än 130 lod, 55 hästar och föl, men blott 10 kor, 36 får &c. Vagnar: en förgylld, inuti med rödt sammet och spegelglas samt röda och gröna kripiner; 3 Chaiser, 1 Cariole. — — Allt enligt egenhändiga uppgiften af M. Ascheberg högtbedröfvad enkia.

Bagge

— *Bengt, till Berga och Lagnöö, Gouv. öf-*

*ver Elbingen 1630 och 1634 samt öfv.
Preussen 1632, sedermera Landshfd. i
Kronob. län,*

uppgjorde 1656 sin räkning med Hr. Gr. Ax. Lillie, sin broder och frände. Han var honom skyldig 1443 Rdr (intressen á 10 pc.) Sina fordringar anför han der- efter. A tergo har en svensk Fältm. sk. tecknat: Her Bengt Bage och er thenne räkning inte ret utan skall finnas herom i mina skreffte annan be- ske at slika poster aldrih haffva varet - - -

Vidlyftige process handlingar åtfölja.

Baner

— *Gustaf, Friherre, R. R. General af Ca-
valleriet,*

var skyldig Claude Roquette Hägerstierna 7600 d. Spec. samt 10 pc. Vid en resa 1661 pantsatte han en obli- gation af en fru Mannersköld. Härmed synes H. ej varit nöjd. Men s. å. gafs af »Sv. Rikes Råd, Skatt- mästare och Kammarråd» af visse Cronones medel anvisning på en summa af 8000 Rdr sp., hvilka be- kommits som en *Kongl. benådning af sürdeles skül och motiver*, och som H. nästa året finge lyfta. Be- kräftadt med *K. Mts. här i dess Kongl. Kammar-Col- legium brukliga secret*. H. fordrade dock 1332 Rdr 37 i ränta fr. d. 27 Nov. 1661 tills betalning utföll d. 7 Sept. 1663. Då G. B. 1673 ernade nedresa till si-

na gods i Skåne, deribland Tomarp, beordrades fogden derstädes, att påskynda reparationen af Gallioten. Virke vore lätt att nu anskaffa, då ingen sommarluft kunde som hinder åberopas, der sundet legat i 5 veckor (d. 14 Febr. 1674). Af bökaska skulle fogden bränna tvål. Tecken till Industri visade sig ofta hos de Svenska emottagarne af Skånska godsen.

— *Gustaf Adam, (Dulle Baner) K. Mjts. Råd *) och Riksstallmästare samt Vene- tianska republikens Riddare, Gr. till Södervalla, Frih. till G. Carleby, Herre till Norby, Molhammar och Werden,*

hyrde i Gyllenhielmska huset vid Tyska brunnen i Sthm en våning med stallrum i gården fr. d. 1 Maj 1664 till d. 1 Sept. s. å. för 600 daler koppm. Man finner här af att Venet. Ridderskapet, betvifladt af Berch, lär egt grund.

— *v. Beyer*

— *Joh., Sv. Adelsm. n. 604 (var fr. 1642 Rikspostmästare i Stockh. Bekant i Vitterhetens historia. Hade nyttjats i åtskilliga Canzliförrättningar i Tyskland.*

*) Dertill lär han upphöjt sig sjelf, så vida R. Stallmästare-Embetet ej gaf honom säte i Rådet i de dagar.

Dog som Öfverpostdirecteur, trol. Svenska postverkets egentl. grundläggare.

I sina torra bref till v. Gouv. i Stralsund A. Forbus lade han stundom en namnlös lapp med uppgifter om dagens nyheter. I en sådan af d. 24 Aug. 1650, anmärker han huru Riksdagen råkat i stiltie, kröningen vore nu utsatt till d. 16 Sept. Södertelge hade afbrunnit, blott några hus stodo kvar. Drottn. jemte några Riksråder och erfarne Byggmästare hade varit derute för att se om ej en fästning der borde anläggas och staden uppbyggas till en förmur för hufvudstaden. EnkeDrottn. hade omfattat denna plan med mycken liflighet och äfven begifvit sig dit, för att beselägenheterna. Prinsen af Portugall hade passerat Riga och med Kongl. recommendationer begifvit sig till Curland. Ett Kongl. skepp var beordradt till hans tjänst. Salmasius hade ankommit från Lübeck och var emottagen med största ynnest af H. Mjt. &c. — Se här ett Tidningsnummer från de dagar!

Bergenhielm

— *Joh., Prof. sedan Ambassadeur m.m. äfven med namn i Witterhetens häfder,* måste d. 23 Junii 1685 svara H. E. Hr. M. G. D. att han förgäfves föredragit hos K. M. Grefvens förslag för att förekomma DelaGardiska husets försäljning. »Tidernas trångmål och medlens knapphet inkastade stor svårhet.»

Bielke

— *Helena, (gift 1) med Gr. Magnus Brahe och derigenom Gr:nn Ebba Brahes styfmoder, 2) med R. Amir. Clas Fleming; drunknade 1651)*

skref flitigt till sin svärson Gr. J. DelaG. Än är frågan om ett lofvadt Epitaphium och Engländaren, som skulle det förfärdiga (det i Vesterås domkyrka), än tackar hon sin styfdotter (kallas dock Syster, liksom J. D. Broder) för lilieconvallievinet och citronsaften, som hon till Guds namns ära önskar intaga, än har hon intet fängelse på sin gård Sundholm, utan ber att till Läckö slotts fängelse få försända en dräng, som rymde från henne då hon for ned från sin sal. Herres begrafning och som sedan fasttagits, önskande att han måtte stå *drängsrätt*, androm till skräck, än undanbeder hon sig en erbjuden Hofmästarinne-beställning i hofvet, än ber hon att hennes svägerska Marg. Brahe på Bergqvara må återfå sin skraddare, som man utskrifvit till krigstjenst på det falska föregifvande att han vore född på krono, svägerskan var för svag, att sjelf skrifva; än anhåller hon, att sal. Håkans i Skärstad enkas bön, att mågen må få pastoratet, måtte höras &c. Det sista brevet, af d. 28 Aug. 1644, underrättar om, att hennes sednare man Cl. Fl. fallit för ett fiendtligt skott ur ett groft stycke, medan han var stadd på tog mot riksens fiender, hvarjemte bjudes till begrafning, då liket d. 22 Sept. skulle ned-sättas i Wermdö kyrka.

— *Svante, senior, R. R. hos K. Carl IX,* anhöll skriftl. af Birge Jönsson, Ståthållare öfver Wadstena och dess län, att få veta, hvarföre han utskrifvit drängen hos hans rättare, då t. o. m. kronobönder i häradet blifvit befriade. På så sätt blefve hemmanet öde och både Chronen och Godsherren skulle miste sin rättighet i visse och ovisse persedlar. Dat. 2 Juni 1605.

— *Sten, RiksSkattmästaren,* nödsakades 1678 sätta Sjötorps Sätessgård med underliggande gods och räntor till hypothek, då han behöfde låna 4987 d. k. m. af Hägerstierna. (8 pC.)

— *Thuro, L. B. de Salestadh, sedan R. R.,* friade som Öfverste för Nylands och Tavastl. Cavaleri till G. Horns enka Margar. Boje, som sedan blef hans bönemans, R. R. Frih. A. Forbus' maka. 1631 d. 22 Junii skref han fr. Runsala, till d. v. Öf. Lieut. A. Forbus med förfrågan, om han utträttat det uppdrag han åtagit sig — friandet för Th. B. till M. B. Sjelf hade han intet dagen förut dristat tala med henne, dels för för stort sällskap, dels för att ej sedan i ensligheten ängslas för mycket. Han ville ej fara in till Åbo, der den sköna bodde, af fruktan att sedan ej kunna resa derifrån och det skulle hindra den lycka, han hos K. M. kan göra; brefvet skulle brännas och allt vara hemligt. D. 28 Junii skref han till Margareta sjelf med Forbus; han bad nu blott om ett

armband af henne, lofvade att då bränna alla armband han förut fått af andra, ville ej tala tydligare nu, sedan han måste draga bort; skickade bläckhorn och penna (trol. af guld) för att kunna hoppas svar; papper kunde »systemen» sjelf förskaffa sig. D. 29 Junii, ännu på Runsala, tackar han för svaret. Brevet var brändt, men en rimsa, hvarpå ingen bokstaf var skriven, afklippt, som han insytt i taft och bundit på armen, »på dedh jagh doch den hugnadh måtte ha, att Jagh dagligen hoss migh drager dedh som M. K. S. i sina händer haft hafver.» Detta bref lades inuti ett bref till Forbus. Han bad om ursäkt att han ej strax då han fick Margretas svar kunde skriva, ty då just börjades predikan. D. 1 Julii, ännu från Runsala, uppvaktades den älskade; der talas om »min fästmö, dock icke den rätta, som kräft mig grymt på dina vägnar; men förgäfves.» S. d. ett nytt bref. Han skref illa; det var hennes skull. Han såg intet papperet! hade lånt Forbus' signete. D. 4 Juli — Ade, ade, ade till 100000000 g. n. (god natt. Ur en visa.) Prof på Chevaleriets kärleksspråk i dessa tider!

— *Nils, K. Råd, Gen. Gouv. i Pommern m. m.*
Af honom finnes en märkvärdig samling med bref till Gr. Fab. Wrede, dat. i Wismar, Stettin &c. 1688-97.

Det första brevet är skrivet vid utresan till Gouvenementet. Han höll en böndag öfver på en gästgifvaregård, och hade bedt Gud för höga Öfverheten, men förmädde ej hela dagen hålla tankarne andäktigt samman, hvarföre han velat tjena sin Öfverhet med

att fundera på riksgagneliga ting. Hvad han så kommit på, ville han genom Wrede meddela Konungen. I ett defectbref en tid derefter visar Grefven sig högst nöjd och lycklig genom sin Konungs nåd, prisande K. M. öfvermåttan. Han ville med lif och blod contribuera att K. M. blefve ibland alla potentater så distinguerad, som han det är af dygd och ärlighet. Bj. och Wrede, såsom begge så högt obligerade, skulle ock efter yttersta förstånd arbeta derpå natt och dag. Han vore ock viss, att alle Ministrar skulle rätt manscule hålla Konungens anseende uppe, om de blott singe följa hans instructioner, utan någre nebeninstructioner, som ej stort duga *). Man måste, för att vara Konungens tjenare till hans och rikets gagn, dependera blott af honom. Finnes en favorit, så måste man uppoffra Konungens visare vilja för favoritens ömsisare, ty annars skulle denne bereda ens fall. Detta borde hemställas Konungen. La prevoyance est la mere de la surété.

Wism. d. 8 Nov. 1688; stod han färdig, efter fullbordad värfning, att, hvad stund Gen.Staterne begärte, folket ditsända; tackar för sin bekomne Öfverstelön, för hvilket ej tillfyllest kan tackas i sådane tider, der eljest alt så knappas och indrages, att man oakadt all god ekonomi ändå intet kan subsistera. Han tager ej emloy i Holland, då han vet det vara H. Mjt emot, viss, att H. M., som han sagt, sjelf kan belöna

*) Troligen åsyftas hans fiende gram Carl Piper.

honom. Han difficulterar ej, att Pomerske och Bremiske gouvernementen läggas samman; blott det sker med Fältm. Henr. Horns nöje (hvilken kunde bli præsid. i KrigsCollegio), och en v. Gouverneur t. ex. Welkingk tillförordnas. D. 18 Sept. 1692 var härom åter fråga. Men Bj. förmodar, att Hastfer önskar transport till Tyskland, och när han vill något, så reüsserar honom allt. Bj. sjelf var nume^r melancholisk och plågad af chagrin, hvarjemte så timide, att han med raskhet ingenting kunde uträtta, deraf att han såg, det H. M. intet förtroende hade till det ringaste han gjorde, hvarföre han lät allt gå som det ville. Å ena sidan såg han, att han intet kunde göra, som lände till H. M. ts behag, å andra var försöket blott ett sätt att öka sina fiender, så att han försäkrar son frere (F. Wrede) att han med hvar dag blir allt mer och mer indifferent om allting och finner sin endaste ro, om han kan komma till, att endast bekymra sig om att lefva sin återstående tid i Guds fruktan, beredande sig att saligt dö. Han insåg nogsam^t värdet af sin väns råd, att drifva Pommerska reductionsverket till ändskap och derpå sjelf uppvakta H. M.; men försäkrade, att, så visst som Gud lefver, hans talent ej vore att förstå (förestå?) sådant verk, »ty jag kan försäkra mon frere, att jag med så stor chagrin och förtret sitter i sådane commissioner, som några af reductions-commissionen i Sthm skulle kanske sitta med räddhåga och häfvan uti en approche eller på en contrecharge; och om man är capabel till att göra något godt, när man intet finner sig till en ting

skicklig och duglig, kan mon frere väl lätt döma; jag skall icke dess mindre vara så flitig som någon annan och åtminstone sitta der, om jag än ej är mera nyttig der, än jag vet mången annan vara på vissa ställen der de sitta; men om jag intet får för den nåden att uppvakta H. M. än denna commission är ändad, så sker det sent eller aldrig, ty jag är säker på och kan på min ära försäkra, att denna commission lärer gå många år innan den ändas.» Långsamheten kom mycket af de ledamöters intresse, som derunder hade bättre löneförmåner, än de sedan kunna få, till hvad tjänster de än måtte employeras. Gref Gustafs (DelaGardie) sjukdom gjorde ock sitt till. Han hade fått gulsoten, sedan han en gång suttit i commissionen. Gr. Bj. försäkrade, att det var honom en särdeles creve coeur, att tjena H. Majt. i sådana commissioner. Det vore ingen ort i världen, der en Generalsperson brukades i saker, hvori han ingen kunskap hade. »Man kan lätt tänka, huru H. Mjts tjänst blifver, ty jag kan försäkra, att jag, Mellin och Slottshauptman, vi sitta och gapa, när de andre börja disputera om jure publico och jure privato, utan att veta hvad det är, mindre kunna säga några sentimens, hvilken som har rätt, och är det säkert, att den endaste gången vi hafva varit tillhopa, hela conferentien förlopp i disputer, om amissio och privatio honorum vore ett, och utaf hvilka expressioner man skulle sig i ett bref betjena; jag befruktat, att när vi komma att votera en gång om saken, så

lära alla våra vota vara lika, neml. Mellins och Bockens samt mitt, att vi ej förstå det. Det är bättre bekänna sanningen.» — Bj. öfvergår sedan till Europeiska politiken. Han vore par amitié derom bättre underrättad än de, som blifva det ex officio. Lüneburgarn hade för sitt nit propter propagandam fidem catholicam fått löfte om handräckning. Väl sade Bj. om hans öfvergång till katolska läran, som Hert. Joh. Fredriks af Hannover moder, då man condolerade henne sonens apostasi: Ach Herr! wie solte ich mich darüber betrüben? Gott seij gedancket, dass ich so lange gelebet habe, dass ich sehe dass ich einen Sohn zu der Welt gebohren habe, der *eine religion* hatt, und glaubet dass ein Gott seij. »Det kan oss litet angå, hvad religion de hafva, men som deras intention är alldeles *per fas & nefas* sig i verlden stora göra,» - - - så är tid att se upp. Bj. bekymrade sig om ingenting, satt stilla och gjorde sitt embete — gifve Gud, såsom i begynnelsen! — önskande att bedraga sig i sin fruktan för consequenserna af H. Mjts närv. politik. I ett p. s. tillåtes mon Frere att visa Bjelkes bref under pretext att berätta Hertiginnans infall om sin sons apostasie. — 1693 d. 14 Jan. hade Bj. fått ett så onådigt bref fr. K. Mjt, att han ville lemna alla sina befattningar, ge revers, att ej gå i utländsk tjenst och lefva som particulier. Han lofvade att ej på värdshus tala något mot Hastfer, såsom denne gjort mot honom, sättandes sitt hufvud i pant på att Bj. numer ej skulle avancera &c.

Stettin d. 13 Maj 1693 intygar han, huru han, så-

som utan all confience, lät allt gå som det ville, men att han kunde på det kraftigaste försäkra, att icke allenast Borgarne utur Städerna desertera, utan ock sjelfva Adelsmän läto stå sina gods och begåfvo sig till Mecklenburg och Hinterpomern, med hvad löst de kunde hafva. Attestata kunde insändas om så fordrades. Allt fritt folk i städer och på land, så väl som underdånarne börja salvera sig till det Kongl. Preussen. Af Licenterne kunde ej $\frac{1}{2}$ indragas, ty all commercien låg under för missvexten skull förledit år, och apparencen var ej bättre för närv. året. Det ruinerar totaliter hela landet och desespererar mången människa. Bj. ville ej bedja om Wredes goda ord i sin liquidation, ty han visste att han dermed blott hazzarderade sin vän för skarpa ord. Om Wr. finge höra, med hvad förevändningar man ville taga en ärlig mans egendom bort, skulle han häpna. Så visst Gud vore Gud, hade han att fordra hvad hans ingifne förklaringar utvisade. Hade Ministrar i den tid så fått sina appointements som nu, så hade Bj. varit qvitt all liquidation. Ej var det hans skuld, att man honom ej betalte i 2 år mer än 11,000 Rdr, då han hade Kongl. Mjts egen förordning på 20,000. Han fann dock ej värdt vara att spjerna mot udden. Han hade förbjudit sin hustru att, vare sig i den största bagatell, något af H. M. supplicera. K. M. hade nyss skrivit honom ett egenh. bref. Han var oviss, om han skulle anse det som ett tecken af nåd.

I ett sednare bref (d. 30 Aug. 1693) till Wr. klägar han ej öfver att K. brefven äro så hårde, men

alltid piquante och contrarium till allt [hvad han proponerar och gör, äfven då det är bagateller; han får med hvar dag en omildare Konung; presten på stället upphissar den ene efter den andre mot Bj., skickar ej blott djefflar på honom som förut, utan dertill fiscaler, allt utan att Bj. kan få bot deruppå eller satisfaction. Han hade nu varit Gouverneur i 6 år, men ej kunnat få någon årsräkning reviderad, så att samma stund han dog skulle nog en revision komma, som medtog allt till ersättning för föregifne brister, så att barnen blefve arflösa och han lades i grafven som en infame. Churfursten af Saxen bød honom deremot en tjenst med 42000 Rdr viss lön utan något slikt ansvar, der dessutom *letour de baton* importerar omkring 30,000 Rdr. Han önskar, att F. Wr. ville skaffa honom tillåtelse att anbudet mottaga. — I sednare bref omtalas dock att Henr. Horn (Gouv. öf. Bro. Verden) låge för döden, att Bjelkes förbigående vid tillsättande af dess efterträdare skulle vara en öppen underskrift på ryktena om dess onåd, hvarefter han borde retirera sig. Hastfer intrigerade, så sant Gud lefde, att undantränga Bj. Gref Bengt gynnade honom, Wellink vore ej eller mera Bjelkes vän. Hastfer hade försäkrat Konungen i England m. fl. att samma stund som England accepterar mediatien, så vilje han laga, att han skulle commendera här på tyska botten 20 el. 25000 man, som H. M. skulle transportera till Alt-Tönningen, Fransoserne till *raisonable conditioner* att tvinga. Han skulle ock laga, att Gref Gustaf DelaGardie så väl som Gref Gabriel skulle bli

mediatorer, emedan han sjelf ej kan blifva det, såsom den der blott kan tyska. Hans son och måg skulle få hvar sitt Regemente, den förste till häst, den andre till fot. Sonen skulle få till hustru Skombergs älsta dotter, som ansågs ega 3 à 400,000 Rdr. Han sjelf skulle få af Sv. Konungen 1000 Rdr månadtligen och af Holland 1000 Rdr i sin lifstid. Han om-talte sina förslager att vinna Wrede och Gyldenstolpe. Han hade fått permission att spendera 100,000 Holländska gyllen till att vinna en och annan som nödig vore för att effectuera sin dessein. Bj. ansåg allt detta med stor indifferens; han fick derigenom lättare att slippa undan och draga sig till Saxen. Den »förbannade presten» retade de officerer Gouverneuren straffade att sluta sig till honom och skref suppliker åt dem till K. Mt. nu sednast för en regmts-
 kvartermst. *) Denne begärte krigsrätt. Gr. Bj. bad Wrede för Guds skull laga hos K. M. och Canziliråden att H. M. ej melerade sig deri vidare, än om han ville befalla att han mot caution sättes på fri fot. Både Gouverneuren och Mellin voro varnade af Magistraten att taga sig väl till vara, ty populacen var mot dem så uppretad af presten. En ÖfL:nts plats var nu

*) I ett bref af d. 10 Jan. (utan årtal) klagas, att han fick ej göra annat än skriva förklaringar, hvarföre han gjort så och så, ja t. o. m. då han straffat en tjuf, som frauderat H. Mts revenueer, (en copist, ej svensk). Han ville 1000 ggr hellre dö. H. M. borde antingen afsätta honom eller maintainera honom, då ingen orätt kunde honom bevisas.

ledig, men Bj. hade på sin själs salighet lofvat att aldrig någon recommendera. D. 2 Junii 1696 hade allt blifvit godt och väl. Han lefde i största förnöjelse, med de tecken han fått af K. nåd, det högsta han i världen önskade. Han önskade sig aldrig Guds välsignelse, om han ej till sin sista stund med största trohet och devotion skulle vara H. Mt en trogen undersåte. Men följ. året var det åter illa.

Stettin d. 6 Mart. 1697. Bj. ernade hvar dag skriva Wrede till, men var ej capabel att skriva ett bref, ty hans opasslighet och Chagrins togo dagligen till, så att han rätt längtar och trängtar att komma ur vägen. Det vore omöjligt att beskriva den allmänna qvidan och suckan der i landet, så att ett stenhjerta fordrades för att ej känna medlidande. Städerna voro rätt desperata, så att det lär lyktas illa. Commercierna äro ruinerade, en öfvermåttan dyr tid, råtter och möss hade uppätit allt utsädet, så att intet rågstrå syns på många orter. K. M. hade befallt Ständerna att recolera (?) de bortalienerade godsens, nu skola de 200 ryttare i hast anskaffas. Ständerna hafva det allt på sig tagit, men det vore sjelfva impossibiliteten att de kunde det efterkomma. I städerna låge executionsdömmar för 38,000 Rdr till förledne ordinarie staten pro 1696; annat än skåp och sängkläder funnos ej att exsequera, och dermed kan ingen betalas. In summa: det är obeskrifligt. Större delen af Borgarne bli soldater och ryttare, en stor del flytta bort, snart lära städerna stå öde. »Jag försäkrar mon frere på min själs salighet, att om ej

H. Mjt på något sätt förbarmar sig häröfver och hjälper städerna, att det lærer vara en obotelig skada för H. M.» — Hans Mjt hade tagit lönen fr. Bj. Han önskade veta, huru H. M. härefter ville hållas med honom, och bad Wr. göra sig lös från all befattning. Äfven önskade han veta, om H. M. låtit order afgå, att Bj. skulle mista de 2000 Rdr han haft i Lifland på sin tertial. - - -

Då detta skrefs 1 månad före Konungens död, kan man sluta till halten af den af Berck (*Skådepenn.* II: p. 114) anförda berättelsen om den stora nåd, hvori Bj. stod hos K. Carl XI, huru H. M. skulle på sin sotsäng skrifvit till honom för att erbjuda honom styrelsen under sin sons minderårighet o. s. v. Äfven finnes här en ganska märkvärdig: *Relation der Siege de Bude par M(ons) Bielk.* Den upptager 17 pagg. i stor quart med fin stil och får ökad intresse såsom författad af en man, hvilken från Ambassadeursplats i Frankrike afgick som Volontaire till Ungern, för att mot Turkarne föra en Christlig Riddares vapen. Man känner att han här uppsteg till GeneralfältmarskalkLientenant, med commando öfver hela det Kejsrerliga och alla de Allierades Cavalleri samt Romersk RiksGrefve, och känner hans seger vid Harzan öfver StorViziren Solyman Bascha. Men att Bj. bevistade Ofens belägring har ej nämnts i Svenska skrifter om denne Grefve.

Först träffas en *L'Ordre de la Bataille de l'Armée, qui sortit du camp de vant Bude le 26 Sept. (1684) contre celle des Turcs commandée par le*

Serasquier, La reste de la notre demeurant dans le camp sous le Commandement du Mareschal du Staremburg.

*L'Electeur**Le Duc de Lorraine*

Le C:te Capara Maresch. Gener.

Prince de Salm Lieut. Gen.

— Serini Gener. des Bavarais & Grand maitre de l'Artill. de l'Emp.r.

Prince Louis de Bade, Gen. de la Cavall.

Le C:te Dunevald, Palfi &c. &c.

Comte de Skaffenberg,

Baron de Mercy &c. &c.

Bland Öfverstar o. d. förekomma Montecuculi, Picolomini, Götz &c.

Början af berättelsen:

Du Camp devant Bude le 5 Oct. 1684.

Depuis ma derniere on a continué les trois attaques de la ville, mais avec peu de succes & avec perte d'un grand nombre d'Officiers & de soldats L'Infanteri Imperialle est tout a fait ruinée, a peine est celle a present de 5000 hommes en tout y compris même les derniers renforts. Il y a peu d'officiers qui nesoient blesser & il n'y en a presque aucun an dans la Regiments qui ait la meme charge qu'il avoit au commencement du siege . . . mais pour moi j'en attriburois plustost la cause a l'ignorance des chirurgiens allemans. —

Som denna berättelse angår aflägsna nationers historia och Bj. ej utmärker dervid hvad han enskilt

gjort, anser Utg. att urkunden ej här har sin plats. Den synes skrifven under belägringen till en vän i Paris. Så heter det: le Regiment du Comte d'Apremont (c'est celui qui s'appelloit en France le Comte de Beckheim). Berättelsen slutar:

Voila Msr tout ceque j'ay à vous apprendre pour cette fois & je suis &c. . . .

Någon forts. träffas ej i härvarande Archif.

Bjelkenstjerne

— *Claes, R. R. Amiral*, skref fr. Sthm, sedan han d. 30 Apr. 1659 vid sjöslaget i Bält blifvit sårad af en falkonetkula (som snart beredde hans död), till Arv. Forbus i Oct. 1659, huru han, i stället för fred, väntade det värsta gästabad, hvarföre också officerarne nu som bäst höllo bröllop i Sthm, fruktande att civile annars taga bort jungfrurna. Fast en *sjuklinger* ernade han dock lyda Riksdagskallelsen &c.

Boy

— *Jéron Carlsson* (adl. ätt, n. 16) qvitterade »17 gamble pergaments-bref, angående the samtliga Mun-
kar.» Artsjö d. 27 Febr. 1640, ankomne fr. A. Forbus.

— *Anders* (fadren till stamfadren för adl. ätten, n. 899), Borgmästare och preses i Embets-Colleg. Myntmäst. Ant. Groths måg, sålde för 8000 d. k.m. till

Gr.ön Ebba Brahe 1664 en tomt på Göthgatan, jemte materialier till en stenhusbyggnad.

Bonde

— *Gustavus, R. R. sedan RiksSkattm.*

skref till Riks- och Krigsrådet A. Forbus från Nyköping d. 1 Nov. 1657, der ett Landsting, hvarom v. Stiernm. ej upplyser, synes hållits. Alla i Riket stadde Riksråder, utom de vid arméen stadde, voro redan församlade och skulle med ledsnad höra, då B. å F. us vägnar frambar hans excus för uteblifvande, då hans mogna råd så väl behöfts. Det egenh. p.s. är:

”Bror helsa sin hustru och vårdnat med min villige tjenst, hvilka så väl som bror sjelf Er.Fleming helsar och dricka vi nu dess skål fala fala falallerila.”

1663 d. 24 Aug. skref han till dens. att då han som mönsterherre å orten sig befann, laga att Major Christopher Gerner, som fortsatte Slussbyggningen i Arboga grafven, måtte, enl. K. KrigsCollegii anordning, få soldater från de nästgränsande och ej som nu sker från de aflägsnaste orter.

— *Tord Ulfsson, Landshfd. i Skaraborgs län, utfärdade 1671 d. 27 Sept. en färdig Riddarrättsdom mellan Grefvinnan Agn. Horn och Bo Rosenstierna:*

”Denna Kongl. Riddarerätten finner skäligt, att Vål. Hr. B. R. erlägger och betalar

i ett för allt till Grunn A. H. 2000 d. s. m. och sådant allt med rätta.”

— *Carl, R. Råd, skref som Ambassadeur vid fredscongressen i Ryssvik och Ambass. till England,*

till Gr. Fab. Wrede, »Kongl. Råd och förmyndare,» Haag d. ² Oct. 1697, huru på resan de Lutherske borgarne i Wildzhusen hos honom beklagat sig, att de af de katholske aldeles förtrycktes, huru efter framkomsten, de öfrige Makterna besluta och blott underrätta honom om beslutet, hvori K. Mjts auctoritet verserar, men han sig undskyllar; Haag d. ^{10 Dec.} _{30 Nov.}

huru han med tacksamhet mottager Ambassaden till England, men behöfver equipagepenningar; han hade redan 1 månad lefvat på credit, och har der på sin equipage måst bekosta 4000 Rdr som han ännu var skyldig, så att den nu kostade honom 10,000 Rdr, dertill han blott bekommit 6000. Det sista brevet är af d. ^{5 Mart.} _{23 Febr.}

Brahe

— *Magnus, R. R. m. m.* Han lät a. 1600 d. 30 Junii hålla ransakning och fälla dom på Axholms gård öfver en tjenare Henning Stripe, hvilken ej sjelfviligt återkommit till honom från Finland, dit han som

Hans Greff. nådes Sven och Hofsniedh honom medföljt med häst, sadel och tillbehöring, då Hr. Magnus drog med H. F. N. mot Riksens fiender. — Närvarande Vål. Jacob Hind och Vål. Chrph v. Wulfz-vansstrüpf, Ärlige män Bryngel Mänss. Befallum. på Westerås slott med dess län, Hans Hansson Dokher Stadsskrifvare i Westerås och Lagläsare i Westerås slottsläa, Hans Grönvall, Bertel Skåning, Sven Månsson, Lasse Olsson, Anders Olsson, Håkan Svensson. Uppställningen är:

Anno 1600 . . .

Närvarande:

Aldenstund och kunne han ej dertill neka,

Så, aldenstund han bör efter Sveriges Lag att vara sin nådige Herre huld, trogen, rätt-rådig, hörig och lydig - - . och aldenstund han sådant icke hafver gjort, dömes han först som en *otrogen tjenare* och bör nu honom efter Lag uppfylla sin N. H. all den del, som han genom sin försummelse förfarit, en så god häst och sadel och tyg igen, som honom var ansvaradt.

Men det han utan lof och utan sin Ryttmästares pass och bevis hafver dragit från Finland och icke begifvit sig till sin rätte Herre och Öfverhet; om han nu icke kan fly

sig laglig bevis från sin Ryttmästare att han hafver gifvit honom förlof, så är hans dom efter det 8de Kap. i K. Göstafs gårdsrätt, nemligen delas till en *förrädare* och straffas till halsen utan alle nåde.

— *Pehr, R. Drotz,*

skref d. 31 Martii 1647 till A. Forbus huru vid Riksdagen beslutats, att till krigsfolkets tarfvor och fästningarnes försorgning i stället för boskapskatten skulle utgöras 2 d. s. m. och en spann god qvarntorkad råg af hvarje helgård skatt- och kronohemman och en d. s. m. samt $\frac{1}{2}$ spann råg af hvar helgård frälshemman. Landshöfdingarne skulle hindra olaga gästningar och skjutsningar m. m.; d. 3 Maj 1649 skref han fr. Åbo slott till densamme som då var i Pommern, huru han nu måste resa till trackten mellan Polen och Sverige, som skulle hållas i Lübeck; 1658 d. 17 Nov. skref han till dens. fr. Götheborg, att han försände någon af den begärta ammunitionen, men dristade ej mycket blotta sig; 1659 d. 3 Maj recommenderandes en skåning född — Matthias Skult (Stolt?), som öfverlupit från Norrige; 1659 d. 19 Febr. skref B. fr. Götheb. till F. betygande sin sorg öfver, att Köpenhamns bestormande gått så olyckligt; kunde då ej sända mer än 50 musketerare med 20 hästar under en Qvartermästare till Halland, hvarigenom han dock fruktade att förmycket ha blottat sig. Harald Stake hade återgått från Hull, der han hade

fienden innestängd, emedan hafsviken höll på att gå upp. Nu går han genom Dal åt Glommen att intränga i Norrige, der han bör en tid kunna stå och ha sin föda, incommoderandes fienden och betäckandes gränsen. 1659 d. 30 Julii skref B. till F. fr. Fredriksborg, huru H. Mjt vore mot F. i mycket godt humeur och hade upptagit B:s ord till hans favour mäkta väl.

1657 d. 3 Junii skref P. B. fr. Jönköp. till Fältm. Ax. Lillie, gratulerandes till Fältmarskalks-embetet, bedjande honom sända en copia af sin fullmakt till Riksbens Råd att de derom måtte informeras. "Krigsväsendet öfver hela Riket hafver jag mig intet påtagit, utan dess administratiou förblifver i K. Mjts frånvaro hos Riksbens Råd med KrigsCollegio, utan allenast nödgas jag, efter den förordning H. K. Mjt hafver gjort, mig antaga sakerna på visse orter, neml. i Jönköp. och Cronebergs län till landsens defension, jemte Jönköpings befästning, och till information sänder jag Fältmarskalken ett extract af K. Mjts instruction till samtl. Rådet; men efter sal. Fältherrens (J. DelaGardies) död, är jag, att verket ej skulle studsa, högeligen förorsakad på den orten i Westergöthland mig ock bekymra, till vidare H. Mjts förordning och annan disposition, den då varande defen-

sion att antaga, dertill ock styrkter af R. Råd, så ock de bref H. K. M. tillförende sal. Fältherren och mig om krigsväsendet ofta samfält tillskrifvit hafver . . . Önskande, om möjligt vore, jag blefve den bördanqvitt och H. M. behagade annorlunda förordna, helst i dessa besvärliga tider. Imedlertid skall jag genom Guds nådiga tillhjelp efter mina krafter intet försumma det som kan lända min Konung till tjenst och fäderneslandet till försvar mot våra fiender. Jag kan heller intet oförmält låta, att jag sjelf munstrar i Wexiö och Jönköpings län, men att Hr. Fältmarsk. munstrar i Calmare län är väl. Om Gud vill har jag berammat tiden i Wexiö att vara d. 17, 18 hujus, kunde då tillfälle gifvas, efter hans åstundan, att få talas vid, vore det mig kärt. Hvad folk han hafver och begärar till Calmar, vorder Hr. Fältm. tagandes underrättelse af Hr Riksråd och KrigsCollegio. Jag förnimmer att de inclinera, det jag ock finner bäst, att blifva i allo mätto, så mycket tiderna tåla kunna, vid sal. Fältherrens disposition. Om rotepenningars erläggande och krigsfolkets

beklädning, inlägger jag en copia på utgå-
get bref . . .

Braheska Archivet

innehöll 1640, bland annat,

Ett latinskt perg.bref gifvit Gr. Gust. Brahe af
K. Sigismund, att uppsöka bergverk i Pälen.

Fru Görel Gyllenstiernas bref gifvit Hr Gabriel
Sparre på en summa penningar, som voro länte af
Konung Carl Knutsson till den danske (de Danzi-
ger) — Alchemistiske saker &c.

Carlberg

— *Birger, Past. i Christinehamn.*

Af hans företrädare *Steph. Muræus, öfs. af Arndts
Wahres Christenthum* m. m. finnes attesteradt att
han blef vocerad att göra sin profpred. i Christineh.
då pastor Nicol. Matthiæ i Warnum var lepra infe-
ctus och mycket svag, att han ej förs. kunde förestå.
D. 1 Aug. 1646 tillade Drott. Christina, genom ut-
färdadt bref, St. Muræus halfva Varnums kyrkotion-
de, emedan staden var så nyligen funderad att den ej
en pastor kunde försörja. 1648 fick han all den be-
hållna kyrkotionden och frihet för all taxa och gärd
till kronan. 1654 d. 24 Maj confirmerades detta allt
med löfte om förbättring. Ölme härad vardt dock
per malam narrationem skildt fr. Christinehamn, och

ledighet inträffade ej förrän Muræus var omkr. 80 år. Då vocerades Muræi vicarius B. Carlberg till Ölme-
 härad, med hopp, att, efter Muræi död, få Christine-
 hamn dermed förent. Han introducerades, efter And.
 Kilandri, Superintend. Carolst. o. Cons. befallning, af
 L. Emzelius i Wisnum P. & P. 1673 till pastor i
 Ölmehärad's församling. Vid derpå hållet *Prostetung*
 befans att Kyrkans saker voro i ordning, men uti
 pastoratet (prestgården) var ej ett hus med tak, väg-
 gar och skälig innanreda behållet, utan allt drypan-
 de och igenombläsande, gärdesgårdar alle ogille och
 förslagde, åkren kommen i stor missbruk, hvilket fu-
 turo pastori icke ringa olämpa tillfogandes varder.
 Carlb. hade kallats af Gustavus Persson *), d. 26
 Nov. 1671, å Ölmehärad's församlings vägnar, »för
 sin lärdom, märklige gåfvor och berömliga förhål-
 lande samt i predikoembetet redan erviste god ca-
 pacitet och skicklighet,» att vara pastor i detta pa-
 storat, jemte det pastorat, som K. M:jt honom i
 Christinehamn och Warnums socken år 1670 upp-
 dragit, på det sätt, att han Kyrkoherden derstädes
 till bistånd i hans ålderdom men framdeles till succes-
 sion efter hans död kallad var. Då Muræus för-
 modl. 1674 dött, inlemnades en supplik till K. M:jt
 af Borgmästare och Råd med samtliga Gemene man
 i Christinehamn, att Christinehamns och Ölmehärad
 åter måtte förenas, således pastor i Ölmehärad B.

*) Till Haga, Krigsråd; af ätten Natt och Dag.

Carlberg confirmeras vid stadspastoratet tillika. De betacka K. M:jt derföre att han, efter intagen kunskap om deras f. d. pastoris, nu sal. Hr Stephani Muræi oförmågo att denna församl. med någon frukt förestå kunna, till dess conservation interim och, tills ord. pastoris dödl. frånfälle, dit förordnat Mgr. B. Carlberg, att förestå församlingen, alla »tryggeligen betygande, att B. C. allt som en ärlig prestman förrättat hafver, alltid låtit sig vårda om församlingens välfärd, så att med alla saker ordentligt och skickligt tillgått, lemnande sina åhörare genom sitt gudelige, rolige och renlige lefverne goda exempel.» Ingendera förs. kunde särskilt löna pastor. Pastores hade efter fördelningen lefvat i största fattigdom. Muræus i staden, oaktadt han hade personal beneficium på kungstionden af Warnums socken, dessutom en gård under Norrköpings beslut, hade ändå ej haft sin bergning och lemnade hustru och barn i största armod och elände. Sal. Magnus Erics, förra pastor i Ölmestad, hade ej lemnat efter sig något annat än skulder, hvilka ej betalas kunde, så att Carlberg måst taga enkan till sig och försörja till döddag. — Härvid bifogades äfven ett intyg af d. 5 Julii 1675, utaf Comminister Astenius Haquini V. D. Comminister in Ölmehärad, hvilket är en supplik tillika, att pastoraterna måtte förenas. Magnus Eric hade förhögt hans arbete och nedsatt hans lön. Sjesta årets lön (9 Tr. 3 kpr. ren spanmål) hade han ej kunnat utbekomma, och i 3 år och 4 månader fått fungera vicibus Pastoris utan ett öres ersättning.

Deremot hade B. Carlberg, den tid han innehafvt pastoratet, väl bemött den gamle tjenaren och skulle visst förhöja lönen, om han sjelf finge båda pastoraterna återförenade. K. M:jt biföll, och kunde ej annat, då H. M:jt sjelf utfärdat d. 29 Apr. 1670 ett bref till Superintendenten i Carlstad, med befallning att han ville göra en skälig förordning mellan den gamle (öfver 80 årige) Muræus och Carlberg, som till v. pastor och blifvande successor kunde förordnas, »så att M. finge sitt nödige underhåll, ehuru C. lärer mest få förestå embetet.» Der upprepades, att M. både för sin ålderdoms svag- och bräckligheter, såsom ock andra besvär och klagomål, som förs. hafver mot honom, ej kunde fullgöra med någon frukt den tjenst mot menigheten och den tillvexande ungdomen han pligtig är, så att större vedervärdigheter mellan förs. af pastor snart kunde förorsakas, hvaremot B. C., en man af lärdom, skicklighet och goda gåfvor bekant, kunde förs. i predikande och information betjena; hvarjemte H. M:jt redan 1668, förmodl. i Circular till alla stiftsstyrelser, befallt att hvarest Cons. fann det görligt och skäligt, det skulle söka redintegrera sår-gångne pastorater, hvaröfver Biskopar och Lands-höfdingar kunna vid tillfälle correspondera såsom och söka K. M:jts vidare special samtycke, *der så be-höfves.* En Börje Carlbergs p. m. ligger jemte handll. der han ur 13 synpunkter visar sin ansökan Löra lyckas.

Enligt dessa alla Handlingar finna vi icke skäl att lägga den skugga på författaren af den sköna ps.

n. 293 G. Psb. (238.) som sker i HofClereciets Historia af Westen II D. p. 530. Tydlig är osanningen, att han stött M. fr. pastoratet. Det kan vara möjligt, att Muræus på gamla dagar börjat anse att förs. var till för *hans* skull och att frukten af allt hans mannaarbete måtte förfalla, blott han undgick löna v. pastor, ehuru det är mer än troligt, att han ej tänkte så, då han *profpredikade* och mottog som *Ordinarius* pastoratet, medan företrädaren låg lepra infectus. Men om han öfverljudd ropat till Carlberg, då han som v. pastor predikade: *Herren bänne dig yngling!* och gått ur kyrkan, för att dit aldrig mer ingå, derföre att B. C. mottagit på församlingens kallelse och Cons:ii förordnande pastoralvården, så bevisar det, att Muræus illa läsit Arndts sanna Christendom. *Han* hade *stött* sin företrädare fr. pastoratet; men fick ej se det vacant i sin tid. (I Kgl. brefvet af 1670 säges uttryckligen, att Cons. ej här borde befordra Aurenium, som till första *vacanta* pastorat af Regeringen recommenderats. Här vore ingen *vacance*). Vi känna igen K. Carl XI äfven här. Väl om hans ande sväfvade öfver Stifts-styrelserna, så skulle ej så många orter nedsjunka i barbarisk okunnighet, och deraf följande osedlighet och fattigdom, för att bespara en föråldrad individ utgiften af en v. pastors lön!

Creutz

— *Ernst Johan, d. v. Landshöfd. öfv. Nyland och Tavastehus, sedan Kongl. Råd,*

skref fr. Riksdagen i Sthm 1647 till A. Forbus i Stralsund, huru man väntade förslag om nya contributioner, huru presterskapet ville begära, att de många Fransoser, som hoptals svärma kring Drottningen måste aflägsnas, helst presterne frukta för nya inritelser, och huru H. E. Gr. P. Brahe favoriserar deras begäran. 1657 d. 9 Mart. rapporterade han till Gen. Forbus, huru Ryska bönder gjort ett infall öfver Peipis-sjön in i Lais gebit, uppbränt alla byar och nederhuggit alla dem de öfverkommit. Han hade med lägnad hört om en Riksdag i Helsingfors med Finnarne, följ. April. 1676 Junii — Sept. insändes rapporter, undertecknade af honom samt Landsh. Bar. H. H. v. Tiesenhausen och Jonas Klingstedt Svenska Legater, till Gr. Ax. Jac. Dela Gardie, »R. R. och Fältmarskalk-Lieutenant,) rör. Ryska affärer. D. 23 Junii hade de ännu ej kunnat sammanträffa med de Ryska Legaterna, men hade hört, att Ryska manskapet var sammandaget vid Plescou under för Sverige betänkliga omständigheter. Knees Trukuroff hade fått befälet i Chovanskys ställe. De Ryske köpmännen i Nougården och Pleskou sades innehålla med sin handel på Sverige, i fruktan att den Ryska armaturen afsåge Lifland. Emellertid glunkas att de Ryske Gesändterne skulle framkomma med olideliga propositioner. Svenske Legaterna kände emellertid obehä-

get vid slikt förhållande af våra öfrige politiske conjuncturer, eftersom Kejsaren, Danmark och Brandenburg berättas å nyo afsändt Legater till Tzaren. Man kunde nog förstå till hvad fördel för Sverige. Ryska Adlen sammandrogs med sådan ifver, att en af Sv. legaterne utskickad berättade att 12 ädlingar för sin långsamhet blifvit med knut straffade. D. 29 Sept. (Nyhusen.) underrättade Legaterne Fältmarskalk-Lieutenanten, huru de ännu väntade svar från K. Mjt å Ryssarnes enorma pretensioner å Ingermanland och Carelen; emellertid läto Ryssarne, på ordres, visitera de bud legaterne i något ärende sände, genom att sönderskära kläder o. d. för att finna bref. D. 25 Nov. lågo Legaterne ännu kvar i Nyhusen. De Ryske Legaterne hade rest som om fienden varit efter dem, sedan de frågat om de Svenske fått ordre att afträda Ingermanland och Carelen. Nu vore allt stilla. Polniska och Turkiska väsendet syntes bragt Ryssen på fredliga tankar.

Dela Gardie

— *Pontus.* — Tillägg till IV. D. p. 225.
*Monument de Pontus de la Gardie dans
 l'église allemande du Dôme à Reval.*

L'église allemande du Dôme à Reval est batie en 1346 par Waldemar III sous l'invocation de Notre Dame & entretenue par la noblesse. C'était l'évêque Pierre Foling qui en devint le premier évêque luthé-

rien. Il arrivat en 1565, après avoir perdu l'évêché d'Upsal. L'église est décorée des armoiries des nobles qui y sont enterrés & possède des monumens remarquables, parmi lesquels celui de *Pontus de la Gardie* appartient en premier lieu. Il est en marbre blanc, & n'ayant que 40 ans il reunit le style moderne avec beaucoup de fraîcheur. On voit une sculpture, d'une travail fini, qui représente la ville de Narva & la Narowa. Dans le livre relié en velour noire, qui se trouve dans l'église, & qui appartient, pour ainsi dire, au monument, on lit un aperçu succinct de la vie du défunt. Cet aperçu, écrit en ancien allemand, contient à peu près equisuit :

Pontus ou Pont de la Gardie, Gentilhomme François, tire son origine d'une ancienne famille noble. Destiné contre son gré à l'état ecclésiastique, il quitta le couvent pour prendre les armes. Après avoir servi en Piemont sous le Maréchal de Brissac puis dont l'armée que Henri II envoya pour soutenir Marie Stuart contre ses sujets mécontents, ensuite sous Frederic II Roi de Dannemarc contre Eric XIV, Roi de Suède, il fut fait prisonnier par les Suédois, & entra à leur service en 1565. Ayant gagné la faveur du Roi, il fut envoyé en France comme Ambassadeur auprès de Charles IX. À son retour il réussit à reconcilier son Souverain avec son Frère Jean, Duc de Finlande qui s'était marié à son insçu avec la Princesse Catherine, Sœur de Sigismund-Auguste, Roi de Pologne, comme il s'était beaucoup distingué dans la revolution qui mit sur le trône Jean III Frère du

Roi, il fut fait Gouverneur du Palais. Après les campagnes de 1570 contre les Russes, & de 1571 contre le Dannemarc, il fut nommé Ambassadeur auprès du Pape Grégoire XIII. Il epousa en 1580 Sophie Gyllenhjelm, fille naturelle de son Roi, & trois mois après envoye en Ingrie contre les Russes où il obtint par ses succès la place de Gouverneur Général de l'Esthonie & de l'Ingrie. — S'étant rendu en 1585 en Ingrie pour négocier la Paix avec les Russes il traversa la Narowa pour revenir, mais son bateau s'étant enfoncé, il perdit la vie dans les flots le 5 November 1585. Son corps ne fut retrouvé que le lendemain, & transporté à Reval, où sa femme mourut la même année.» —

Ännu i slutet af 17de seklet fanns ett porträtt af Frih. P. DIG., der en hand ur skyn fattar honom och bönen i Ps. 73: 23, 24 så af honom anses uttaland:

Duc, Genitor me magne! sequar quocumque vocabor.

På Löberöd finnes ett originalporträtt af honom och hans Friherrinna, copierade af Salmson i Arvidsonska verket. Af *Vita Ponti* finnes i Ups. Örnhielms eget exemplar med rand-anteckningar af förf. och additamenta af J. Sundel. En Jacques Fleury förehade arbetets öfversättning på fransyska. Örnhielms arbete utkom först efter Gr. M. G. DelaGardies död.

— *Johan, Friherre till Ekholmen, Ståthållare på Abo Slott och öfver dess län,*

likaledes på Tavastehus Slott och öfver dess län, Gubernator öfver Refle och dess län, Landshöfd. öfver Upland, General-Ståthållare uppå Stockholms och Upsala Slott med dess län, Landtmarskalk m. m.

1609 d. 10 Dec. skref bemälte 29-årige Herre ett Memorial för Bertill att befråga om Brodren (Jacobs) guld i Holland. 1. Hos Abr. Cabilio skulle efterfrågas, huru mycket Brodren J. var skyldig för en fjeder . . . likaledes hos hans värd i Amsterdam. 2. Hos en Kapten i Haag, men blott betala skuldsedlar; äfven inlösa panter.

1610 den 28 Aug. skref Friherren till "Den ärlige ärsamme och försigtige man William Brun i Dantzig."

Min venlige helsen medh hvad meera goott i min förmögenheet vare kan med Gudh dhen allzmechtigeste nu och altid tillförenne. Erlig välachted. käre William Brun. tillförlätelige gode vän. Eders helse och sundheett förnimmer iag altidh gerna. Och betacker eder venliga. för beviste välgärningar, och godh bevågenheett. dhett iagh gerna medh alle godt vill förskylle och vedergelle udi hvadh motto iagh kan och förmår. Dernest käre William Brun god v. är eder nogsampt

vitterligt om dhe Gull och Sölvverpanter. Som iag och mine k. Sysken hafve utestående i Dantzich (och vår tienere Röttgerd Möllenbech hafver utfördt) i dhen acht och mening, att komme dher medh min k. B. Jacob till hielp och undsättning i medan tijd han var udi fängelse hoos de Poler. Men huru väll och trooliga Röttgerdtt dher medh handlatt hafver, thett är ryghtbaart nog. och vij icke utan vår stoore merkelig skada harm och förtreett, dhet nogsampt förfarit hafve. Och medan oss ligger icke ringa macht opå. att vij måge få samma panter igen, hafver iag sampt medh min k. Sysken för goott ahnseett. att handle medh eder derom, att i ville på en godh och Reedelig betalning inlöosa och anama dem till eder, af dhem som dhe nu äre hoos. Och sänder iag eder till en begynnelse dertill med dhenne skriftvisere Laurendz Priby tilhanda Tyie timber gode Sobbelskin, Som min k. B. Jacob. dertill förordned och tilskicket hafver, Som sig belöper vidh paas till Ettussend tubundrade tiugo Rubler, eller Trytussendh Sex hundrade Sextige Rijksdaler, Och der eder synes dhem vare för högdt verderede, att i doch

på dhet bästa sätt eder mögeliget kan vara, vele medh samma vareer handle, och rama vårt bästa, så att man der på icke må lijda någon stoor skada eller afsacknedh. Och finnes verderingen hoos hvarrt timber huru dyrrtt min k. B. J. hafver most dhem annama: Bedje fördenskull på ded venlig och flitigste På min och min k. Syskens vägne att i ville göre som vår gode tillijntendes vän, och som vij eder venliga ombetroot. att för yttre samma Sobbelskin dhet bästa och dyreste i kunne komme dem ut. eller om eder synes att behålle dem sielf i betalningh. Thett skole i råde före. Therom vij medh eder väll vele förlijkes. Och hvad vij mere kunne blifve eder deropå eller elliest skyldige. Thett vele vij medh dhett alderförste, När vii få vette eder villie herom, ställe eder tillfrijdz. Ahnten medh Ronde penninger eller gode vahrur, Så att i intet skole hafva till att beskyile oss i så motto. käre Willam Brun. Jag och mine k. Sysken äre i dhen venlige tilförsicht till eder, att i bevise oss dhen venskap. att inlöse våre panter till eder. Så att vii måge vetta, att en godh Erlig man (dhen vij känne) hafver dhem

udi sin förvaringh oss till gode och troget
 handh. när vii dem begere. Hvadh eder be-
 talning som förbemet är, tilkommer, dhen
 måge i intet tvifla opå, vii vele på vår sij-
 do. medh ali flijt och alfvar vinleggje oss
 dherom. att i skole väll blifue förnögd, och
 eder gode villie och omaak för våre skuldh,
 tacknembligen i hugkomma och förskyllo.
 Så i skole (medh Gudz hielp) hafve orsaak
 oss till att betacka. Och förmode vii her opå
 edert venlige svar. med första legenheet,
 dher efter vij kune oss rätte och ställe våre
 saaker. aldentidh vij icke gerna vele att vå-
 re panter skola längre blifva hoos obekandt
 Folck: Som hertill mot vår villie skeett
 är: Och medan nu fast lijder in på hösten.
 att man icke gerna vill, någott synnerliga
 eventyre till Siöös. för storm och oväder,
 som efter årstijden kan infalla, derföre såge
 vij gerna (att der i vele inlööse samma
 panter eftersom vij eder fullkomliga ombe-
 troo) att i tå vele hafva tolamodh att öf-
 versende dem hijtt. Till dhess man får dher
 till en tienligere att fordre dem oss tillhan-
 da. . . . käre Willam Brun gode ven. Dett
 försee vi oss till eder att i oss herutinnan

icke vele undfalla. Vii skole gerna finnas eder tacksamme vdi hvadh deell, vii kunne tenkie eder vare tientt medh. Dherom vele vij oss gerna beflijta, och så mycket oss menniskeliget och möjligt är, vetta edert besta igen, Så att i för våra skuld icke skole lijda skada i en eller annor motta. dheropå i eder aldeles må förlåta. Och vele nu härmed nu och alltid hafva eder hos den alzmechtige Gud til all långvarig lifssundhet . . . befalladh.

Joh. DelaGardie. *)

Stockholm d. 28 Aug. 1610.

1611 d. 14 Oct. skref å Åbo Slott dens. till »Erligh och Vålförståndig Lars Abrahamsson nuvarandes i Stockholm» ett bref som presten Hr. Christian i Wiggby, Capellan, d. 7 Dec. 1611 framlemnade, der han, näst all venlig helsan, underrättar sin vän, att Gud hulpit honom med helsa till Åbo, d. 12 Oct., an-

*) Jacob DelaGardie hade haft 19 Timber. Deraf hade 2ne gifvits af Hr. Johan och Jungfru Brita till fränderi i Frankrike, Mons. Possol och Mons. Buschat, som ville handla om den arvedel som Hr. Joh. och Hr. Jacob der i landet tillkommer; 1 Timber till Reinh. Taubes Fru på de 600 daler Hr. Jacob fått af Taube. Med 1 Timber betaltes 450 daler. 10 sändes till Brun. 5 qvar. 2ne af desse timber, hvardera innehållande 90 skinn, voro förärade Hr. Jacob af Storfursten i Ryssland.

hållande att L. A. S. ville med det första, enligt sitt löfte, sända honom *denne Stadzens Laghbook*, dessutom ofta skriva till honom om allt annat, som han kunde förnimma och som kunde lända Ståthållaren till godo samt veta hans bästa både på Ekholm och Runsa.

1612 d. 15 Julii utfärdade K. Mtz till Sverige trovillige tjenare och tillförord. Ståthållar opå Åbo Slott medh thess län, ett offentligt bref till Johan Ottensson, Camrerare öfver hela Finland, att Ståth. efterlätit en Ryttare samma frihet på ett hemman, som hans fader fått af K. Johan, »effther thet att vår A. H. o. K.s utgångne mandater lydher att alle the Ryttare som sigh af ålder till Rijckzsens fiender trolighen brukedt lathet, skulle haffva the hemman frijtt för alle årlige uthlagher både vist och ovist att besittja.»

1617 d. 10 Martii skref Frih. DIG. från Hollola prestgård till t. f. o. Ståthållaren på Refla Slott och öfver dess län, Vålb. Knut Claesson till Sälby ett recommendationsbref för Kaplanen i Mälssela Hr. Zachar. Thomæ, att han måtte få efter K. Mtz brefs lydelse, ty den invisning han fått å tionde i Moderkyrkan Hollola är förlänt, så att han ej kan heraf få del. I sin fattigdom behöfde han dock god hjelp.

1618 skref Friherren till dens. som nu skrives till Salstad, från Wittis Länsmans gård Pulchola d. 26 Jan. att han ville d. 28 vid jernbruket möta Friherren som aktade begifva sig till Sverige, för att

H. M:t berätta om alla omständigheter, som sig i Finland förevetta.

1631 d. 11 Maj utfärdades ett bref att Carl Andersson på sitt hemman i Öfverfocks skulle få till godo njuta förmedlingen från 1 mantal, till $\frac{1}{2}$ i alla ovisse persedlar, som börjar: *Jagh Johan DelaGardie Friherre till Ekholmen, Herre till Kiula, Holm och Rasick, Landshöfdinge öfver Upland, General-Ståthållare uppå Stockholms och Upsala slott med dess län . . .* Om dessa Embeten upplyses man ej i våra Matriklar och Riksdags historier.

1644 d. 17 Aug. ingicks en förlikning i arftvisten mellan Friherre Johans arfvingar och Grefve Jacob, undertecknad af denne samt Jöns Kurek och Linnardt Torstensson.

Gr. Magnus Gabr. DelaGardie har författat dess Epitaphium.

*Hr. Jahan Ponti son DelaGardie Sueriges Rikess Råd och ÖfverStåthollare på Stockholms Slott föddes 15 . . . (tillskrifvet af J. Lorin: 82 *) d. 3 Maji) succederade till*

*) Detta årtal, som finnes på Landtmarskalks-porträttet måste vara det rätta och 1580 i Ridarhusets Geneal. Tabb. orätt, ehuru följdt. Se Fr. Boijes Riksdagshistoria I, p. 19. Pontus DelaGardies bröllop stod i Febr. 1580. Gref Jacob föddes 1583.

*Eckholms Friherrskap A:o. 1583 och afsomnade A:o. 1639 (rättadt af Lorin till 1640.) *)*

Fru Charin Christiars Dotter Oxenstjerna, Friherrinna till Eckholmen (Stenninge), afsomnade A:o 16.. —

Fru Gorilla Posse . . . **)

Hic situs est

Illustriss. ac Generosiss. Dn. Johannes Dela Gardie Ponti filius, lib. baro d. Eckholm, dn. in Kiulaholm et Koraholm. Qvi prælustri et antiqvo stemmate nascitur Revaliæ A:o Chri 1582, mense maijo, die 3. Puer artes discit, Juvenis peregrinationibus rerum scientiam adipiscitur, cujus beneficio, postquam in virum evasit, rite defungitur officio Gubernatoris primo Finlandiæ, secundo Estoniæ in Livonia, tertio Uplandiæ, denique auctoritate Regni Senatoria clarus, pariter in Judicio Sueciæ Supremo Adessoris munus obit; singula ex usu Regis & Patriæ. Bigamus ex

*) Landtmarskalks-porträttet har 1642 till döds-år, som således bör rättas, men ej det derstädes af Mälaren till-satta födelse-året.

**) Detta allt skrifvet med röd blyertspenna af Gr. M. G. D.s hand med rättelser af J. Lorins. Det följande renskrifvet af denne.

priore conjuge Dn. Catarina Oxenstierna, Illustriss. Dn. Christierni Gabrielis lib. Bar. in Stenninge filia quinque, ex altera Gerilla Possese unicum Filiam sustulit. Quarum tres vita superstites magnisque nuptas viris post se reliquit, tres cæteras in locum communem præmisit. Denascitur in prædio suo Stenninge die 10 Martii A:o Chr. 1640, postquam hunc quieti membrorum locum elegisset vixissetque annos 57 mens. 10, dies 2. *) —

— *Jacob, Grefve till Läckö, Friherre till Ekholmen, Herre till Hapsal, Dagön, Kolcka, Kyde, Runsa och Arnö, Ridhare, Sv. R. Råd, Marsk och GeneralFältherre, den K. Krigsrätts Præsident så och Lagman utöfver Uppland (enligt dess egenanvända stående titel.)*

1609—10. — Ett bref till Kö Mü besteller kriges velt Her in Reusslandt dem wolge Bornen Edlen und Gestr. Herren Her Jakobij Pontus de lagardie Erb und Freyherr to Ekholm, Her to Kolck ..

*) I Tuneld VIII Uplag. I T. p. 487 må vid Stenninge tilläggas, att Frih. Joh. DelaGardie der afsomnat, hvarvid R. R. Jon Sianke må rättas till Jon Slaveka.

meinem genedig Heren undertenigt in hand, är högst svårläsligt. Deraf må dock meddelas:

Godes genade undt mein Stedes bereidt williger denst züvor.

Kan ich eu: genä: underdenigest hir midt nicht vor endtholden wo dat erstligen Berendt Clements mir bericht dat er dem Junckern B. v. Scharenbarch gefraget um tidung aus Ruslandt den idt ginge im geschrey des konings v. Polen Son wer ermeledt in Reuslandt dar auff Scharenbarch scholde Berendt geantwordet er hade vor eine Stunde einen Breff gelesen So soliges vormeldet als Berendt mich nu soliges vorteldt Bin ich kortt darnach Bey Einen vornemen man undt prediger der Stadt geraden welch mein bussvader u. gevatter ist undt seit von soligen vorgedachten handel redende geworden der selbige prediger mich geantwardt von dem handel undt ich mende idt were gar heimlich ich modt bekenen dat vor wenig dagen mich ein latteinisch Breff indt huss gesandt to lessen welch ein war haffüg Copia war von wordt to wordt von dem breffe getagen So der polnische veldther Solykoffsky in dem lager vor der Muskau den 28 Augustij schulde geschrewen hebben an eu: genaden wo dat Ew. genä also von emgetagen lande undt Euer genä: to sage nicht by einen geblewen wy de andere allen, So . . . Euer genä angelawedt up Krismans gelowen zu nicht mer to ge bruken latter wedder de Russen und den Russ underdanen keinen leidt od. schaden zu don . . vor arme lande. Ewer genä scholden wetten datt

de Russen Stende sinn genedigen Fursten und Herrn des Kon. Sigismunds Son midt treu und gelauben sollen gesworen und angenomen und dedt Ewer genä warnen (?) dat Ew. genä sick des Russen Kriges gentslich undholden sholden wo nicht so wolde he Der polnische weldthir midt ge wapender handt Ew. genä besoken und weder Stat od. Standt don is didt nu ein gedicht od. Warhafttge historie od. schriwend an Ew. genä undt dat nu dat schriwend Ew. genä nich tou handen gekomen is od. wo idt nu sin mach von der Narwe is de ut Copie des polnish Breffs up lattin nach Reval gesch. an den Comsarien man vil auch wol seggen dat der Naruish Stadtholder Philip Scheduling idt scholde von sich nu Revel gesandt hebben . . . De Stadzprediger hebben alle wege vor Ew. genä undt dem Kriges wessende in der Muskau gebeden idt wolde en wol madt gegnen. . . .

Namnet lemnas åt andra att dechiffreera. Man lär häraf åtminstone, att i lägren, samlade från alla länder, taltes den tiden ett språk, som ej är godt att förstå; men här kan man dock finna hvad brefskrifvaren velat meddela.

Från Ryska fejdetiden förskrifver sig och följ. urkund:

Ein phal mitt namen Ryglijckij den 28 Nowber gefangen worden welcher berichtett zu der dritt wie Gonssewky inss läger fallen

Sapyha seine companij	- - -	200 pferde	Mlolsky leutnambt
Gonssewsky seine compani	- - -	180 pferde	Karlinsky
dess jungen Gonssewsky compani	100 pferde	Woywod- sky leuttnambt	
Skumyn seine compani	- - -	150 pferde	Drobyss
Goraysky seine fhan	- - -	130 pferde	der leut- nambt ist geschlagen
Pal seine 2 fhanen	- - - -	213 pferde	
Fronckiewicz	- - - - -	150 pferde	
Zienowicz	- - - - -	116 pferde	
		—————	1239.

Kozake

Gonssewsky seine fhan	- - -	100 pferde	
Karsky seine fhan	- - - -	100 pferde	
Zabtocky seine fhan	- - - -	100 pferde	
Boydanowicz seine fhan	- - -	113 pferde	
Osanowicz seine fhan	- - -	100 pferde	
Konstantijnowicz	- - - -	140 pferde	
		—————	653 pferde.

Deudske Reutter

Tiesenhausen	- - - - -	80 pferde	
Ungeren	- - - - -	80 pferde	
		—————	160.

*Till bevis huru Fältherren ofta måste sjelf
förskjuta krigskostnader, må anföras:
H. K. Mtz och kronones korte räkning medh*

*Grefve Jacob DelaGardie på hans försträckning och
 lefverer till krigssakerne.*

Försträckningen och leffveringenn aff Grefve Ja-
 cob DelaG. till K. M. och Cronan, efter som videre
 uti specialräkningen förmäles

Efter H. K. M. breff daterad dhenn 14 Maj Anno
 1615 hafver Gr. J. D. försträckt och leffvererad till
 krigzsackerne uthi Sverige

Penningar - - - 58568 daler.

- - - daterad d. 21 Dec. åhr 1617 - - -
 till dhe krigzfolckedh som under hans regementidh
 hafver varit bruckadhe-

Penningar - - - 45,736 daler.

- - - daterad d. 19 Nov. 1621 - - -
 till krigzsackerne derpå Anders Schwartz qvittens

Penningar - - - 22,000 daler.

- - försträckt

Penningar - - - 7376 daler.

- - - försträckt och till krigzproviantet i Rij-
 gha lefvererad på Märthenn Pawelss. qvittens d. 28
 Aug. åhr 1622

Hafre 3300 T:r. — — 4950 daler.

Summa försträckt och leffvererad.

L — 138,630 daler.

*Ahnordningen och bettallningen aff H. K. Mtz
 och Cronan till Grefve J. D.*

- - uthi 4 åhrs tidh rentan af Tullarne uthi Å-
 bo, Biörneborgh och Ramo.

Anno 1615 - 18; löper

Penningar - - 13082 daler 31 $\frac{1}{2}$ öre.

Anno 1619 - 22; löper

Penningar - - - - 27000 daler.

Dät som Gr. J. ähr bleffven schyldigh på dhe 50

Skpd råå kåper elssbårgz lössens opbörd, löper

Penningar - - - - 1502 $\frac{1}{2}$ daler.

Aff varuhuset åhr 1618 och 619 bekommit råå
kåpar 204 Skpd, 6 Lisp., 19 Skålp., löper 14917 dlr
11 $\frac{3}{4}$ öre.

6 års arrende af Kiäxholms och Nöthaborgh lähn
ifronn Johannis 1618 till Joh. 1624, löper

Penningar - - - - 32850 daler.

Sedhann landzhielpenn aff Greffve schaped och
förlähningen uthi österbåthenn Anno 1622 och 1623
löper som presterness försegladhe lengdh förmåller

Penningar - - - - 5967 daler 8 öre.

Summa betalte 95320 daler 3 $\frac{1}{4}$ öre.

Resten till vidhare ahnördningh och Bettalningh
43,309 dlr 28 $\frac{3}{4}$ öre.

138,630 dlr.

Tils vidhare H. K. Mtz att presentera.

Achtum Grijpssholm d. 15 Oct. åhr 1623.

Nielss Oloffsson.

Grefve Jacob DelaGardie:

Efter räkningen i Gripz-
holm A. 1623, har att
fördra i svenske pen-
ning. - 43,309, $\frac{1}{8}$.

Afdrages 1624 det som
Gr. J. blifver skylligh på
räkningen för Nötheborgz
och Käxholms befästning.

Ähn vidare att fordra,
som ej i räkn. infördt är,
utan hafver han derföre
Wemishof i underpant
för sv. penn. - 4000.
Sia 47,309 $\frac{1}{4}$.

gers folks underhållning
penn. - 14801, 27.
Afkortas hvad som efter
räkningen på hans be-
stelningh fr. 1615 till-24.
finnes öfver 5000 daler
årligen af förlänningar haf-
va bekommit

löper penn. 17931.

L. 32,733 dlr, 5 $\frac{1}{4}$ öre.

Videre till betalning af
K. Mtz och cronan i Sv.
penn. - - 14,576. 2.

L. 47,309 $\frac{1}{4}$.

Johan Skytte,

Johan Sparre,
egen handh,

Åke Axelsson,
Jören Claeson.
Ogla.

Måns Morthensson.

*För att antyda hvad vinning det gamla Sverige
åtminstone i början hade af de nye eröfringarne
må meddelas:*

*Förslag på den Anordning som i Sverige gjord
är till Befästningarnes i Lifland underhåll och hvad
som derpå redan bekommits.*

*Räfles, Wittensteins, Håpsals, Lodes och Padis
Befästningars anordning.*

(Från Nyköping lefreradt 800 T:or säd, 40 skep-
pund kött. — Arboga: 412 T:r säd (rest 8 T:r), Smör
3 T:r, vägde 33 $\frac{1}{4}$ pund. Kött 29 $\frac{1}{2}$ Skeppund. — Sö-

derprosteriet i Österbotten 78 T:r säd, 237½ pund smör, 113 skepp. 13 pund kött. — *Westerbotten* 1003 T:r spanmål, 227½ lisp. smör, 110 skepp. 18 pund kött. (derpå resterade åtskilligt; men dessutom gifvit 24 skeppund torr fisk. — *Tullen i Refle* 1827 daler. — af *Lännet under bemülte befästningar med Dagön*: 264 daler, 1316 T:r säd, 24 lisp. humle, 104 lisp. smör, 50 T:r fisk, 165 T:r torr fisk. 10 oxar, 320 får. — af *Gärden i Borgå och Russborgs län i Nyland*: 923 T:r spanmål, 142 pund smör, 71 lisp. humle, 852 lisp. kött och fläsk, 22 oxar, 120 får. — af *gården i Åbo och Tavastehus län*: 2686 T:r säd, 79½ lisp. humle, 156 lisp. smör, 1044 lisp. kött och fläsk, 6 skeppund torr fisk, 40 oxar, 30 får. — Af *Tullen i Wiborg och Elfsborgs-lösen i Finland* 8574½ daler. *Summa* anordnad 8574¾ daler *), 7218 T:r säd, 174½ lisp. humle, 915 lisp. smör, 348 skeppund 12 lisp. kött och fläsk. 50 T:r s. fisk, 165 lisp. torr fisk, 72 oxar, 470 får.

Till Pernau befästning likaledes anordnad från Östergötland, Arboga och Nerikes gården, af Pernau län, af Norra prosteriet i Österbotten, af gården i Åbo och Tavastehus län, penningar från Stockholm och Finland (Elfsborgs-lösen *ibid*?) *summa*: 3475 daler. 6139 T:r säd, 237 lisp. humle, 830 lisp. smör, 369 skeppund, 9 lisp. kött och fläsk, 44 Oxar, 140 får.

Detta allt emottog och sedermera redoviste Fält-

*) Dervid förgätne af Tullen i Refle 1827 daler.

herren, under hvars ledning försvarsverken för de eröfrade provinserna uppbyggdes.

Utdrag ur Gr. Jacobs registratura Litterarum 1630—52. (fragmenter.)

1642 d. 23 Apr. afsände H. E. till Gr. M. G. D. en vexel af Joh. Dittmar till Holland på 8 dagars sicht på 2000 Rdr.. D 7 Maji skref H. E. till Gr. Magni Hofmästare Fürstenhauser, med befallning att jemte præceptorn Ruuth notificera hvad progress Gr. M. i Holland gjort i studier, fortification och exercitia Militaria, bedjande dem att honom väl om ländernas stat undervisa. Nu måtte de i d. H. Tref. namn sig till Frankrike begifva. 1643 d. 28 Febr. afstyrkte H. E. Gr. M. att antaga Öfverste anbud för ett regemente, om detta skulle värfvas i Sverige; här behöfde man sitt folk; ej eller vid något annat Franskt regte, ändet som finge följa Konungen i fält, och hade ordentliga anslag. Gazzetterne skulle genom Hofmästaren ordentl. skickas till H. E. Desse sändes sedan till presid. Jöns Kurck i Åbo.

I slutet af Maji skref H. E. till sin son med tillstyrkan att om Franska Konungen vore, enligt rykte, död, Herr Magnus genast borde ut på landet, der han sina studier och exercitier bäst drifva kunde, der afbidande vidare ordres. D. 3 Junii tillstyrktes att resa till Italien, med synnerlig varsamhet undgående alla orter der Spansk besättning vore, skaffande sig och tjenaren peruker, hvarigenom de kunde undgå

att igenkännas af resande Fransoser, som sett dem i Paris. I Aug. vore en vorex på 2000 Rdr att förvänta; dermed måste hushållas. Efter sin ankomst till Frankrike hade han redan bekommit 9000 Rdr. H. E. önskade köpa den Caross, Grefven haft i Paris, eller ock få en dylik bestald; önskades ock att Conterfejaren Hybert måtte anställa sin resa till H. E. »om hans kjärring död vore», hvilken hittills hindrat honom, lefde gumman ännu önskades en annan god Conterfejare. Från Hybert förväntades Conterfejen af Sal. H. Svante Baner, Hr. G. Horn och den Polniska Jungfrun med det långa svarta skägget, äfven som den unga Konungens. H. E. betalte hvad Hr H. begärte. D. 8 Juli skref H. E. att Gr. Magnus på Italienska resan skulle blott taga med sig sin hofmästare och præceptorn Ruth samt Olof kammardräng, utgifvande sig för en Holsteiner eller Dansk. Resan borde tagas öfver Russol, der om ättens genealogi underrättelser kunde fås. 1644 d. 18 Jan. skrefs till Dominicus vid Ekholmen att han den stalldrängen, som en ladugårdspiga rådt med barn, skulle låta kasta i Kistan och sedan för en rotesoldat till knekt inskrifva låta. D. 13 Apr. skrefs till Kamrer Peder Erikson, att sedan så mycket Schampillionsjern; som Louis DeGeer skulle hafva, vore utsmidt, skulle han intet annat än godt stångjern utslå. Medicament sändes till masmästaren; hjälpte ej det, kunde Mr. Lorentz Barberare hämtas fr. Kopparberget. En tunna svafvel skulle hämtas till hvart bruk och masugn, och der något i olag kom-

ne, skulle man föra en ihålig med svafvel fylld stäcke neder i masugnen, eller, när kålen voro utbrände, kasta en liten bytta med svafvel i masugnen, att det som sig satt i stället måtte brinna löst och masugnen igen komma i rätt gång.

1647 d. 30 Jan. skref H. E. till den då peregrinerande Gr. Jacob Casimir med begäran att få nota på användandet af de redan bekomne 3700 Rdr. D. 27 Maji ankommo ytterligare 2000 Rdr att lyfta hos Ambass. Rosenhane. D. 6 Febr. skrefs till Doct. Böttner, med begäran att bli undervist om nya inventionen af distillerugnar. H. E. vore färdig betala upptäckten af modus distillandi med 100 el. 150 Rdr, om inventor höll hvad han lofvar. D. 10 Apr. Gr. J. C. måtte gerna emottaga engagement till Flandern med duc d'Orleans, men ej till Catalonien el. Italien. Han skulle bevara sin kunskap att skriva och tala latin och begagna en af de ypperlige ridskolorne i Geneve el. Strassburg. D. 17 Apr. till J. C. H. E. misshagade det, att sonen gjorde sig så mycket gemen med Fransoserna och gäfvade dem baletter och comedier, efter sådant honom ingen nytta eller ära gaf. De skulle derigenom, jemte andra stora promisser, söka förföra honom till deras religion; hvarföre H. E. ville honom faderligen förmana, att sig i all ting väl förese, i alla sina saker och företaganden hafva Gud för ögonen och troligen åkalla, att han honom vid sin sanna kunskap ville bibehålla och för deras villfarelser och falska lära nådeligen bevara. D. 7 Ang. råddes J. C. att taga den Kongl. pensionen till tacka.

J. DelaGardie som Talare.

Då RiksCanzlern var i Tyskland, synes Fältherren vid Riksdagarne fört Ordet till Ständerna. D. 14 Junii 1634 »när Ständerna voro församblade på Slottet i Nyköping, hade Biksens Marsk och Fältherre ordet till Ständerna.» Vid Riksd. i Stockholm 1635 d. 20 Martii uppkallades Landshöfdingar och Biskopar i Senaten, hvarvid Fältherren talade utförligt och med särdeles värmarörande Enkedrottningens bemötande mot Senaten och uppfostran af sin dotter, Sveriges Drottning. Det heter bland annat: Och der vi för vår trohet och besvärliga tjenst intet skole hafva annat att förvänta och H. K. M. vår unga Drottning sålunda skall blifva uppfödd uti en onådig och ond affection emot oss, vore oss fast bättre att vara under än på jorden, det jag sjelf hafver måst (Gud vet huru ogera) säga H. K. M. . . . Uppräknar derefter huru Drottningen hotat sända Regeringens domar till fremmende Universiteter för att inhemta deras sentiments — ett än djerfvare steg, än när man underkastat Consistorier denna submission under den utländska lärdomen —, huru hon hotat Regeringen med sin broder m. m. samt fortfar: »Hvilket allt gör Regeringen deras tjenst så tung, att de fast hellre ville sitta i deras hus och äta kål och rofvor, än med regementet sig befatta, om deras trohet och kärlighet till fäderneslandet dem icke dertill droge.»

Några Gr. Jacobs öppna och enskilda bref.

1.

Vidare om försträckningar.

Stormechtige Höghborne Furste allernådigeste Konung och Herre, E. K. M:t skall min underdånige och ödhmiukeienst' altidh trolighen och sliteligen bevises så länge iagh leffver.

Allernådigeste Konung och Herre, E. K. M:t kan iagh härmedh uthi all underdånigheet ödmiukeligen icke förhålla, att effter breffvisare Gerdt von der Tridenn ähr till sinnes, sigh till Sverige hegifve, och hoos E. K. M:t j underdånigheet att anhålla om vederlagh och betalning för sine förstrekningar, som han opå mine starcke förskrifninger till krigsakernes behooff på åthskillige tider, effter såsom Räkenskapen skall vidare uthvise, giordt hafuer. Hvarföre är min underdånige och ödhmiuke begären, att E. K. M:t nådigst vill dhen nådige förordning göra låtha, att han må för samme sine godhvillige leffvereringar, som han j så måtto giordt haffuer, genom hvadh medel det helst skee kan, contenteret och tillfridz stelt blifue. Så att iagh icke må medh honom uthj någon vidhlyfftig-

heet komme, aldenstund han varder sigh till mig hållandes, meðhan iagh hade most migh emoot honom förskrifva, för ähn han hafuer någhen förstreckning, göra velat, att iagh vill honom sådhant, såsom min egen skuld betale, förmodandes j all underdånigheet, att E. K. Mit nådigest, låther den nådige förordning göre, der igenom han kunde betalt blifua, och der utaff varda förorsakat att göra vidare förstreckningar, der så behöfvas kan. &c.

Aff Ladga dhen 11 Septembris 1616.

E. Kongl. Majj:tz

Underdånighe och ödmiuke tienare

Jacobus De la Gardie.

Denne copia vara ord ifrån ord lijka lydande medh originalet uthi Riksens Archiv o förvarat ligger betyghar

Erich Larsson Runell,

Actu: uthi. Archiv o.

2.

Vidare om Sobelskins handel.

Helsenn medh Gudh tilförrenne. Effter dett Lars Abrahamszon att iagh hafver förnummit af Reinholtt Taubes skrifvelse (denn

iagh i dagh bekom) att han icke ähnnu hafver uttbekommitt dhe sobelskinn för Et tusendh daler som iagh honom skyldigh är, och iagh honom till eder förskref, uthan i hafve tilbuditt honom Sobelskin som förderfvede hafver varitt, seedt och likkere kattskin ähnn Sobelskin uth, så förundrar migh icke lithett hvarföre att Soblerne udj vanrychte skulle hos eder förderfvas, medan dhe sköne och utvalde vore när jagh dem ifrånn mig försennde, och i godh lägenhett haftt att anse dem bättre, Hvarföre opå dett att Reinholtt Taube icke må igenom den förhalning opå sin betalningh, komme opå någon skada befalles Lars Abrahamsson att till dett ene timbredt, som han honom för 300 daler allerede utfått hade, gode och utvalde Sobler lefverere för de 700 daler som ännu resterede. Mig förundrer och icke lithet att iagh platt ingenn beskeedh af ider bekommitt hafver om dhe sabler J till Dantzigh försendt hafve migh till godo att förytra, om dhe antingen siunckitt eller flugitt hafva, Icke heller om denn handdell som är emillan Petter Krus och migh: hvar-

före är min befallningh att i migh här om medh dett allerförsta lathr vette, och varer icke så försumeligh mz ider skrifvelse till migh som härtill skeedt är: Ty der J eliest icke kunde få ed. bref fram, så kunde i eder egenn post åstadsennde, eller och bidia min Broor Her Johann att hann mz een af fyre tienere migh viss beskeedh ville tillskrifve låtha, dhz iagh vill förmoda att min k. broder väl görendes varder: och effter iagh denne min opvärttere Linder Nielsson hafver afferdatt till Kong. Mitt hvarföre är min befallningh, att J lefverere honom femtio daler peninger till en klädningh eliest och behielpelige vara i huadh han eder kan behöfua, och der K. M:t honom hittill migh igen afferdandes varder, så kunne J medh honom all beskeedh mig till skrifve och förstendige lathe: der J vele eder effterätte, så lagannedes att J mitt gagn och beste udi alla måtto medh all möjeligh fljtt achte, att iagh må hafve orsak eder derföre framdelis ährligenn belönne. Gudh befallenndes af Nougordz Slott denn 2 Octobris åhr 1617.

Jacobus DelaGardie.

a Tergo.

Ehrligh och förståndigh Lars Abrahams-
sonn detta bref tillhåndha.

Antecknadt: ahnkommed med Lenner
Nielson dhen ix Novembris. På dhetta bref
är lefverered Linner Nielson 50 daler.

3.

Kärleks bref.

Välborne Fröken Hiertans Allerkerste:
iag önskar min H. A. K. af Gudh den Aller-
högste all lyckligh välmogo jemte medh
huadh henne kiartt och behagelichtt vara kan
därnäst betackar iagh min H. A. K. på thett
tienstvilligeste ganska käriligen för hennes
kärliche skrifvelse iag medh min dreng aff
min allerkärste till suar bekom: af hvilkedh
iagh medh synnerligh frögdh så väll hennes
godhe helse och sundhett sosom och hennes
så mycke dygdherike hierta emott migh för-
nummedh, önskar och aff den allershögste
Gudh att iagh aldrigh andher en godhe och
hugnnelige tidhender aff henna spöria må,
och att iagh måtte haffue altidh dhen godhe

legenhett att bevisa emott min H. A. K., till tacksamhett, min trogen tjenst och kiärlek sosom iagh det aff ett trogett hierta till henne bär.

Jagh hadhe och fuller för skuldedh skreffuedh min H. A. K. till hadhe migh icke be-
dragedh att iagh huardagh haffr förmodhett
att kunne bekomme legenhett att sielff ridha
till henne, men genom dett att hans Kongl.
Maij:tt så strengtt haffr befalledh att alle aff
rodhett skulle huardagh achta på, är det
bliffuedh förhaldh, beder fördenskull min H.
A. K. på thett flitigeste ganska tjenstvilligen
hon ville migh dett icke till mistyckes taga,
ty Gudh skall vara mitt vettne, huru ont
migh haffr giortt i hierta att iagh så lenge
skulle vara ifron eder min H. A. K. som
doch är min enda frögdh på denne verldh,
och om iagh hadhe kunnedh göradh skole icke
natten hadhe varedh migh för mörck el-
ler vegen för longh, hadhe iagh en skoledh
gå till fott, på dett iagh hadhe mått komma
till henne, men efter iagh nu hoppas innom
få dager att bekomma den gledjen, vill iagh
nu inte lenger opholla min H. A. K. medh
denne min ringa doch aff hierta välmente

skrifuelse, uthan befalla min H. A. K. nu och alltid Gudh alzmechtig till mycken lycko och välfärdh och migh i hennes käre och dyghdefulle hierta, käriligen begerandes hon ville helsa syster Kathrina Fleming med min broderlighe kärlich tjenste Tusen tusend godh natt min hiertans allerkerste, görer väll och tager denne min välmente skyldige och venlige skrifuelse till dett beste.

Upsala den 25 Octob. A:o 1617.

E. M. H. A. K.

trogneste tienare och ven i dödhen

Jacobus DelaGardie.

Min H. A. K., syster fru Brita leter helsa eder medh sin kärliche tjenst, och efter hon nu i morgen ehrner sigh hedhan till eder haffr hon intet veledh skrifua uthan iagh sender eder här hoss ett breff som Erick Jöranssons fru haffr skrifuedh eder till: farvell farvell mitt hierta farvell mitt hönss.

a Tergo.

Den vählborne fröken Ebba Brah born Grefue dotter till Wisingsborgh friherredotter till Exholm och lyckos min H. A. K. syster till henne kiärligen.

Utfärdad Officersfullmakt.

Vi Jacobus DelaGardie Greffue till Lecköo &c. göre vetterligitt, att vij på Hennes May:tt vår nådige Arfrökens och uthkorade Dråtnings vegner, hafue tillbetrodt och förordnat, som vij och uthj denne vår öpne fullmacht tillbetro och förordna Edell och Vålbördigh Oloff Stake till Hönsesäter, till Ryttmeestare öfuer Adellsphanan, som öffuersten S. Zacharias Paulj tillförende haftt hafuer. Och såsom han skall vara skyldigh och förpflichtat at bevijsa högbeite Hennes May:tt och Sveriges crono all Troheet och Rättrådighet, Hennes May:tz och kyrkiones gagn och besta i alla måtto sökia, skada och förderff j Tijdh tillkennagifua och effter yttersta förmågo hielpa att affväria, och elliest j alla måtto sigh förhålla som een Rättskaffen Rittmeester ägner och bör, Altså skall honom oppå samma officium bestås den löhn och besoldningh, iämpte all annan gagie, som andre Svenske och inlandske Rittmeestare bekomma. Vij befalle fördenskuldh på högbeite Hennes May:tz, så och vårt dragande kall och Embetes vegnar, officererne så höga

och nedrige som gemene skyttare under samma Compagnie, att dhe erkenna bemelte Oloff Stake för deress Rittmeester, bevijsandes honom hörsambet och lydno, uthi allt det han dem till hennes May:tz och Fäderneslandzens gagn och bästa biudandes och befallandes varder. Der alle detta angående haffue sigh att esterrätta. Signatum Stockholm den 6 Aprilis Anno 1633.

Jacobus DelaGardie.

a tergo.

W. Oloff Stakes fullmacht på sin Rittmesterskap.

5.

Riksmarskens bref till R. Rådet rör. krigssaker.

Välborne Herrer. Schwåger, Bröder och besynnerlighe godhe venner, Jagh önscher eder all stadigh helsa och lyckeligh välmågho aff Gudh alzmechtigh tillförendhe. Och kan eder godhe herrer Brodervenligen ickie förhålla, eder schrifuelsse varä migh medh Posten tillhandha kommen, medh samptt de auiser i ifron Ryslandh och Danmark bekomitt, för huilke communication iagh edher ven-

ligen betacker. Anlangande at edher låtit behaghe min meningh om dhe tuenne squadroner at en af Norlänningerne och en af Östgiöterne nu till Preussen öffuerskickes, ähr migh sådantt kertt. Och såsom mine brödher gerne soghe att iagh någre tingz platzr till näste åkeföret oppskutho, och mig medh dehd första till edher begiffua ville, Altså haffuer iagh nu opsat den resan till Nortellie som iagh migh foretagit haffuer, och vill nest Gudhz hielp till nestkommandhe Sundagh eller Mandagh hos edher i Stockholm vare, ty för kan Jagh inte hedhan komma Efter någer häreder ähre församlede i Allunda, där iagh i morgen skall vara hos dem, så snart detta förrettadh är skall jagh, vill Gudh, mig hoss edher instella. Och vill härmedh edher godhe herrer under Gudhz den aldrahögstes beskydd till all godh lijffsens velmågho Broderuennlighen haffue bephalet. Aff Ubsala den 22 Septembris 1634.

J. D.

(concept).

6.

Likaledes.

Välborne Herrer, Svågerer, Bröder och besynnerlige gode vänner Jagh hafuer bekommit edher gode herrers breff, sampt packetet med brefuen som aff välb. herrn Rijkz Cantzlern kommen är, hvaruthur iagh tillståndhet i Tysklandh förnimmer, betacker eder gode herrer för communicationen. Derhoss seer jagh och af Välb. H. Riiks Cantzlers breff, att han begärer, man ännu i höst 4 eller 8 compag. Ryttare, Så och ett Regiment till foot, skulle åt Pryssen öfuersende, och i gode herrer för gott ansee, att man må, Otto Schulmans squadron Östgötta Ryttare, Så och det Regiment Norlandske knechter, som nu vedh Stockholm ankombne äre, dijt öfuersenda, och deruthinnan min betänckiande begäre. Så är det min meningh, och holler medh eder iagh Rådeligit att man bemelte Schullmans squadron dertill förordner, Såsom och de 4 Compag. till foot Östgöta footfolk, huilke för detta tillsagt var sikh vedh redo at holla, och hastigt nogsampt ferdiga blifua kunna, och taga dertill 4 Compag. uthaf det Norlandske folckedh som nu vedh Stockholm

ankomne äre, de öfrige 4 Compag. Norland-
ske kunne man sende åt Calmar, dijt de
tillförende förordnade vore. Doch steller iagh
sådant, till eder gode Herres betenkiande
och Disposition, sådant med det förste udi
vercket at stelle. Huärom så väll som huad
vidhare passera kan iag venligen begärer, i
gore Herrer mig [med det förste åt Vpsala
ville advertera huru i der utinnan beslutit
hafue. Och befaller eder gode Herrer her-
med vtj Guds dens aldrehögstes beskyydd
till all god välmogo Broder- och vänligen.
Aff

J. D.

7.

Mæcenatism.

Vij Jacobus DelaGardie Grefue till Läckö &c. Giöre vitterligitt att all den stundh
vij aff gunst hafue antagett denne Brefvisere
D:nam Petrum Petrij Oxstadium för vår
Stipendiat medh dhe condicioner och vilckor
att han någre åhr uthj Upsala Academja sigh
förholla skall sine påbegyntte Studier der
att continuera på det vij framdeles någon
godh tjänst aff honom hafua kunne effter som
han deropå emott oss sig för obligerat haf-

uer, så tilldelas honom årligen 100 daler i penningar, så godt myntt att Sex Marck giöra en Rygzdaler, och Tio Tunnor Spannemål från Runsa. — — Stockholm den 10 December 1633.

Jacobus DelaGardie.

8.

Riksmasken till R. Rådet.

Välborne Herrer, Svågerer, Bröder och besynnerlige gode vänner, Jagh önsker edher all stadigh helsan och lyckelige välmågo aff Gudh den Alzmechtigh tillförende. Der hooss kan jagh edher godhe Herrer her medh icke oförmält låta, migh är på tijman deress skriffuelse tillhända kommen, deruthinnan i för-måle, att hafue Resolueret sigh derhen, att sende heele kylens Regement öfuer åt prys-sen, huaroppå de mitt betänckiande begäre. Så hafuer Jagh strax aff Eneköpingh skriffuit svar oppå edher gode herrers breeff, vedh huilken meningh iagh ännu förblifuer, och holler rådhelighst, att man sender en squadron Norlänningar öfuer åt Pryssen medh en squadron Östgötta footfolck, Såsom och Schull-

mans 4 Compag: till häst. Och förordnar den andre Norländske squadronen nehd till Callmar, och låter altså kylens Regiment hemma, på dett den prouintien icke aldeless förblottes om någodh oförmodhelicht påkommer. Jagh förmener och att Nordhlanden so som så longhtt aflegsne ähr skole inte latteligen någon fara hafue. Förmoder i gode herrer denne min vällmeeningh i det besta öptaga varda, doch steller iagh detsamma uthj deress egit bättre betänckiande och godtyckio.

Och vill hermedh edher gode herrer under dens högstes beskydd till en godhlyfzens välmogo Brodervenligh hafue befallatt. Datum Upsalla den 19 Septemb. Anno 1634.

J. D

(Concept.)

9.

Pastorsfullmakt.

Vij Jacobus DelaGardie, Grefue till Läckö, Friherre till Eckholmen &c. Giöre vitterliget efter såsom Gudh altzmechtig hafuer efter sit Guddomelige försyn kallat Vyrdige Vällerde och nu salig hoos Gudh HerHåckan

fordom kyrckoherde uthj Skierstadh, och emedan församlingen icke lenge kunde vara utan viss Kyrckioherde och Siälesöriare, altså hafuer bette försambling begierat Vyrdige och Vällärde Her Måns som der sammesteds tillförenden Caplan varit hafuer, at dee honom igen till Kyrckioherde och Siälesörjare bekomma kunde. Så aldenstund Välborne Her Peder Brahee Grefve till Wijssingborg &c., sampt den Ehrvyrdige Episcopus Niclaes Crocius och Capitlares utij Wexsiö detsamma sig hafue behaga lated och församblingens begieran ingåt, som välb:te Her Biskops colation utviser, huarför hafue och vi sosom i samma försambling bo honom vortt votum därtill gifued och samma collation veled confirmera. Befalle fördenskund vårr Fougde veed Lyckåhs at han låter bette Her Måns bekomma den rättigheet, so väll af Gården sosom af våre bönder, som hans antesessor haft hafuer. Der alle dhetta ahngår veette sig esterrätta. Dhes till visse med Egen hand underskrifuit och vanlige Signete bekräftat. Datum Jönekioping den 25 Maj Anno 1639.

Jac. DelaG.

a tergo

Copia af Her Måns i Skierstadh bref.

10.

Post Scriptum. (Till ett bref till Gr. M. G. D.)

Välbornne Herre! Elskelige käre Son!!

Jagh kan honom här boos vänligen icke förhålla, huru såsom här, för hennes Konnungl. Maj:tt min Nådige ste Drätning ähr förrekommit, Deet VnderStåtthållaren på Refse Vål. Joh. Taube, sigh intett vääll, och honom bordh hade, hafuer comporteratt, J det han låthet kasta landzprofossen, som full och drucken varit uti Tornet, huilken, enär han skulle nedersleppas, skall vara fallin af strecket, och slagit halsen sönder; Dertill med skall han och sielf med sin káp, hafva slagit en Tijggiere, at han deraf skall död blefuen vara; huilcket, der sådant uti sanning, vore den gode mannen till at beklaga, och honom intet till att unna. Och tuifler man intet, min k. Son på set kall och Embetes vägnar vääll härom ransaaka varder, huru derom kan vara. Huarförre och utan des för andre visse ordsaaker skuld

Hen:s k. Mitt ähr förordhsaakat blefuen, så-
 dant kall at mutera låta och en annan uti
 hans ställe dijt at förordna; Och effter Edhell
 och Vælb. Euert Bremen, som tillförende der
 en lång tijd varit Stådhållare, och sig ell-
 iest uti andra Cronones tienster altid fljrtli-
 gen och vääll förrehållet, deet han et gådt
 berömb hafver, Hafuer för den skuld stör-
 ste deelen af Regeringen för gåt funnet ho-
 nom som dertill vääll capable, till Stådhål-
 lere at förordna, Huarom min kære Son vääll
 framdeles varder Hen:s May:ts breff, bekom-
 ma, allenast hafuer jag detta honom förut
 villat notificera, Dock haar han härom, för
 än han mehr och H. M:ts besked bekommer,
 inthet till at mälda. Och effter välbete Euert
 Bremen, min gammell bekandh och gode
 vän ähr, och då jag var Gubernator öfver
 Resse, också eder Vnderståhållare, och mig
 all god assistens gjorde, hafuer jag inthet kun-
 nat vnderlåta hans person, min k. Son till
 det bästa at recommendera, jntet tuiflandes
 han icke allenast Hen:s May:ts och Cronan
 sin tillbörlig tjänst bevijsandes varder, vthan
 och så emoot min k. Son, sig comportera
 och till hielp vahra, deet han medh honom vääll

tillfredes vara skall. Och enär min k. Son, till mit Gebiet Fellin förreeser, och icke denna mutationen förra skeer, kan han denne Euert Bremen, der han afkomma kan, jämpte landråden S. Karenberg, så frampt hans hellsa och lägenheet en så lång och i-laack väg at reesa, kan medgifua, med sig till hielp taga; men huar han icke dem både med bekomma kan och elliest någon af Adell, till sig taga vill, kan han dertill taga och begära Christoffer Woldeck, huilcken och en god huussman *) ähr, och sig vääll på sådana saaker förstår. Jag hafuer fulle skrefuet min Håptman Hindrich Knorring ill, att effter der elliest många Saaker förrefalla, såsom och hans arrendi åhr på Hapsahl snart ute ähr, och jag derföre vääll nödig med honom at taala, Huarföre jag begärat, han på en vicko eller något hijt öfuer sig begifua ville. Vet fördenskuld inset, om han min k. Son och till Fellin kan föläctig vara, Dock der han så längie kunde afkomma och mig i medler tidh om alle Saaker tillståndh vthföhrlig besked kunde till-

*) Tydligen en öfversättning af oeconom. Man sökte ännu att inom språkets egna tillgångar skaffa sig uttryck för nya begrepp.

skrifua, vore det gådt; Huarock icke såge jag hellere, deet han medh första hijt öfuer, komme, at jag om alla Saaker, såsom ock, at Dagön engång uti et rät lag kunde bracht blifua, afsked göra kunde, Tuiflar intet min käre Son vääll doch utan honom Saakerne vid Fellin kan förrätta låta, och uti god lag ställa. Jag gör min k. Son gerna till villie och vänskap igen. Och befaller honom härmed sampt hans käre huussfru, min kära Dätter, den han å mine vägner kärlig helsa ville; dhens Alldrahögstas milderijke beskyd, till all vällfärd vänligen. Datum ut in literis

M. k. S:s

Välvillige Fadher
Jacob DelaGardie.

11.

Till mågen Bar. G. Oxenstierna rör. krigsnyheter.

Välborne Her Gubernator Elskelige käre Son.

— — — Vidh hvadh tillståndet här i Rijkedt anbelangar, är sådant ännu allt (des Gudhi ske låf) i gode terminis och Hennes Konungl. May:tt vid god önskelige hellsa,

(VI. DEL.)

6.

Gudh sådant långvarachtig göre, Elliest arbetas här starckt på vår Skepsflotta, och äre nu de 6 H. K. M:ts örlig Skep som förut i siön gåå skulle färdige, nu at utlöpa, Skall och så flottan med första och sidst till den 1 Maij, vara tillreds, och utgåå, Gudh vidare sin nådh förläna, förhåppas man, det Konningen i Dannemarcks Skep, icke så mera, som härtill kan skeet vara, i Siön skulle fåå grassera, Vid våre armeer i Fijnhlandh och Jutlandh, och i Skåne, ähre Svenskerne ännu allt i gode önskelige Terminis, som min k. Son af bijlagde aviser see kan, Her Gustaf Horn feltmarskalcken, hafuer nu Staden Landserona och occuperat och attaquerar nu Slättet, det man förhåppas, han och snart inbekomma skall, Gudh vidare sin nådh förläna och dirigera alla saaker, till det bästa. Detta Jag min käre Son denna gången ej kunnat obemällt låta, Och befäller honom härmedh &c. förblifvandes

Min käre Sons

Stockhollm d. 14 Altidh Vällvillige Fadher
 Aprilis 1644. Jacob DelaGardie.

Rätt nu bekomme vij af fältmarschalcken Her Göstaf Horn Tiender, att Slättet

vidh Landscrona af honom och intaget, der uthi hafuer legat 300 man. Men då dee uthdragene hafuer inthet mehra än 26 soldater varit, dee öfrige hafue varit bönder, huilcke deras gewär bordkastat, och ville intet mehra tiäna deras kung, uthan bedit, at dee måtte fåå låf att bruuka deras åkrar. Ähr altså denna ortten, som skall vara en af dee bästa hamnarna, och occuperat (des Gudi ske låf) fältmarschalcken rücker nu fort till Malmö, sådant at belägra, huartill Gudh sin välsignelse gifua ville.

a tergo

A Monsieur Monsieur Gustav Oxenstiern
Baron de Kymito, Gouverneur d'Ebstlandh
a
Reval.

12.

Likaledes.

Välbornne Her Gubernator Elskelige käre Son.

Såsom jag för 3 dagar sedhan med ordinarie påsten, min k. Son tillskreff och till-

kiännagaff, huru såsom vij här af åtskillige
 Rostocker och Lybske, den godhe hugnelige
 Tijenden förnumme af Hen. K. Mts Skeps-
 flotta, att hon emoot dee Danske victorise-
 rat, Så bekomme vij i förgår af Generall Ma-
 joren Vål:ne Her Carll Wrangell, skrifuell-
 se och dee hugnelige Tijender, huru Gud Alls-
 mechtig, Hen. K. Mts. flotta under hans com-
 mendo, så nådeligen vällsignat, att de förle-
 dene Den 13 passato Jutens flotta beståendes
 i 17 Skep, under Femern anträffat, och så-
 dan totaliter ruinerat, att icke mehra än Tuå
 undslupne 10 de bäste röfuadhe och 5 jagat
 på stranden, som min k. son af innelagde
 lista medh vidare see kan; för huilcken här-
 lig victoria dhen Högsta Guden vari ävig
 Låf och ähtrat som så nådelig Hen. K. Mts.
 vapn vällsignat, och dhen stolte fiendens hög-
 modh, dämpat hafuer, Han ville ytterligare
 o. s. v. — — Af Feltmarschalcken Her Gu-
 staf Horn, hafue vij nu i 8 dagar inge an-
 dre tijendher haft än det han ändå uti Skå-
 ne emoot Konningen i Dannemarck campe-
 rat så snart vij någre avisser därifrån, om
 något förreluppet hijt bekomme, Skall jag
 sådant med hvad mëhra som passerar, min

k. Son gärna communicera, Och befaller &c.

Min käre Sons

altid vällvillige Fadher

Jacobus DelaGardie.

Af Stockhollm

d. 28 Octob. A:o 1644.

13.

Likaledes.

Välbornne Her Gubernator Elskelige kä-
re Son.

Min käre Sons sidste Skrifuelse af den
28 Martij är mig med senaste ordinarie post
vääll tillhåndha kommet, och oansedt jag
deruthaf förnimmer, min k. Son ifrån Lü-
beck om den stoorä och härlige victorien,
som Hen. K. Mts Armee uthi Behmen emoot
dee keijserlige erhållen, uti hvilcken bete
keijserl. armee totaliter slagen, alle Gene-
rals personerna och mästa officerarna slagne
och fångne, adverterat är, lijckvääll mädan
i förgår från Callmar, dijt en Skuta från
Colberg arriverat, om bete victoriæ conti-
nuationer i synnerhet Fältmarschalcken Tor-
stensons till vice Gouverneuren Axell Lillie

skrefne breff, hijt ankommet, deet och i gåhr här på tryck oplagd, hafuer jagh intet kunnat underlåtha, min k. Son här innelycht tillsendhe, den Höghsta Gudhen vari för sådan härligh och stoore victoriam ävig ährat, han ville yterligare Hen. K. Mts Rättmätige vapn nådigast välsigna och lyckosamb göra, hans Gudomelige Nampn till Låf Prijss och ähro, dhen beträngde Evangeliske Kyrckio till tröst, och vårt käre Fäderneslandh medh heela deet gemähna väsendh till väällfärdh och en säker fredh och roolighet. Och hade man i dagh ärnat här, Gud Allsmächtig för denna härlige Segervinning göra en allmeen tacksäjelse. Men efter Hen. K. Mtt. af febris bekommet en lithen anstött, det man förhåpas näst Guds tillhielp snart igen Hs Mtt. förgåå skall, och Hen. K. Mtt. sådant (att en allmeen Tacksäjelse öfuer heela Rijket till Gudh Allsmectig göras skall) till alle provincierna låther uthskrifua, hafuer man deet till nästa Söndagen anståå låtha velat, Elliest ähre Saakerna här hämme alle uthi godhe önskelige tillståndh (des Gudhis skee låf) och arbeethas nu starckt upå att flottan forderligast må uthkomma, och mädan Båatfolcket

från Finland någre allerede begynna hijtkomma, och proviantet i lijka måtto oförtöfuat derifrån vänttas, håppas man flottan i godh tidh i Maijo skall tillreds vara, at gåå till Siös; Ved Tractaten på Gräntzen ståå och alle Saaker i godhe terminis, och gifue dee Danske nu mycket bättre kiöp än tillförendhe hafue och icke allenast bevilliat frije fahrten som tillförende egenom sundet af (åt?) Esthlandh, lijfl. och Ingermanneland, uthan och Pommern, så mycket deraf och så länge deet under Hen. K. Mts. protection, och förhåppas man i deet öfriga och vääll medh dhem till rätta komma, huad vidare förefaller, skall jag min k. Son at communicera inthet underlåtha. - - -

Min käre Sons

Vällvillige Fadher
Jacobus DelaGardie.

Af Stockhollm d.20

April 1645.

a tergo

Gustaf Oxenstiern.

Mæcenatisk commission.

Näst hellsen och all vällmåges lyckönskan af Gudh allzmechtig kunne viedher godhe vän Herr Commissarie Monsieur Harald Appelboom härmedh inthet förhålla, att Hen. K. Mtt. vår Allernådigste Dråttning hafuer nådigst gifuet denne unge Pommerske af Adell Christian Friederich von Ramin till sin peregrination ett stipendium, derpå honom fyra hundrade Rdr restera, som här af Cammaren skulle blij honom erlagde, Så emedan han oss och någontijdh opvahrte och nu sin reesa fortsatt hafue vij på hans fljtiige anhållandhe, honom Tuhundradhe Rdr oppå bete set resterande stipendium gunstelig i hållandh vidh sin dijtkompst at bekomma låtha, låfuat, Såsom och der hoos tillsagd att enär bete sine penningar här i Cammaren för honom falla och betaalte blifva, ville vij dee öfrige Tuhundrade Rdr för honom och igenom Axell till edher låtha remittera, att J dem sedhan huartt han dem sigh at efftersenda begärer måge kunna öfvergöra. Vij begäre fördenskuldh, J ville af våre medhell honom nu vidh anfordran förbete Tu-

hundredhe Rdr emoot tilbörliht quitantz lå-
tha tillstålla och uthan ophåldh lefverera lå-
tha, såsom och elliest till sin reese honom
till deet beste beforderlig vara, Sådant för-
skylle vij i alla måtto medh allt gått gerna
igen Och förblifua näst Gudz beskydd troo-
lige befallandhe

Edher vällvillige vän

Jacobus DelaGardie.

Stockholm d. 14 Nov.

A:o 1650.

a tergo

A Monsieur Monsieur Harald Appe-
boom Commissarie de Sa Majeste de Suede

à

Amsterdam.

Härjemte följer qvittance af d. 14 Janu-
arii 1651 på ofvannämnde penningar, af C.
F. v. Ramin.

15.

Barnuppfostran.

Wir Jacobus DelaGardie Graff zu Läck-
köö &c. Ehrkunden hie mitt dass wihr den
Ehrsahmen undt vornehmen Valentjn Muscu-

lum zum Præceptoren vor unsern geliebten Sohn Graff Axell Julium DelaGardie bestellet undt anngenommen, undt solle er vor erst undt allen dingen Ihn zur Gottes fürcht, fleisch hallten undt dan in seinen studiis - - Ihn getreu undt fleisigst informiren, samt i synnerhet bibringa honom ånyo det som nu en tid var försummadt; han skulle och alltid hålla so wohl Jhn alls den knaben so neben Ihme instituiert wirdt till att, så godt de kunde, tala latin både sins emellan och med honom sjelf; likaledes skulle han hafva ett uppmärksamt öga på die knaben, so ihme aufwarten, att dessa icke måtte lära gossen lasten undt bubenstüche zu treiben, och om han sådant förmärkte, tillbörligen straffa dem, samt i allt så uppfylla sin pligt, att han kunde försvara det för Gud, honom och hvar redlig man. Vor solche seine muhewalltung haben wir Ihme zuhr jährlichen besolldung versprochen undt zugesaget, achtsich Reichsthalr åhn gellde undt viertzich Reichsthaler zu einen kleide, welches wir Ihme jährlichen richtich erlagen undt liebern lassen wollen, zur mehrer ehrkuntt dessen haben wir dieses eigenhendig unterschrieben &c. Datum Jacobsdaal d. 29 Sept. A:o 1649.

Jacobus DelaGardie
Graff zu Läcköö.

Anno 1651 d. 9 Junii afskrefs denne copia, tå besværede han sigh att H. N:de Grefve Axel blifver här vidh Jacobsdaal myckyt ifrå sine studier dragen begiärer och förbättring på löönen att få såsom Sandthagen 160 Rdr om året Item till undsättning på sin löön 30 Rdr eller 40 Rdr *).

*) Ar 1647 d. 3 Julij hade en Instruction af nästan enahanda lydelse blifvit utfärdad för Christian Sandhagen, Gref Pontus Fredrics præceptor. Denne erhöill i löa för solche seine muhewaltung 160 Rdr årligen.

Præceptoren Chr. Sandhagens revers.

Ich underbhenändter Thue hiemit kundt undt zuwissen dz nach dem der Erlauchte Hochwolgeböhrne Graff undt Her Hr Jacobus DelaGardie Graff zu Lächöö - - - mich zu einen Præceptoren vor Dero Jungen Herren, dem Hochwolgeborenen Herren Graff Pont Fredric DelaGardie bestellet undt die inspection so wohle über seine als seines jungen Hr Brüder Graff Axelij studia zu haben, Ihn instituiren undt informiren mier gnedigst anvertraueret, also gelobe undt verspreche ich hiemit bei meinen ehrlichen Nahmen . . . hvar efter försäkringen följer, att han, euserstem Vermügen nach, troget och slitigt som en ehrliebende præceptor egnar och anstår, efter den honom gifna Instruction vill informera och instruera dem i deras studiis, så länge de i riket skola sina studia continuera, samt sedermera åtfölja dem på deras peregrination i främmande länder, och efter dess lyckliga fulländning ausshalten undt verbleiben, så länge hans Grefliga Excellence det önskade - - so waly mihr godt hälffen sol-

16.

Till Gen. Forbus.

Välborne Herre Tillförlåthene Synnerlige gode vän.

Att jagh nu i een så lång tijdh icke hafver besöckt honom medh min skrifvelse, hafver min här till hafde opassligheet, i deet jag alt sedhan Juullhellgen continue af en hårdh cathar och bröstvärk beladh varit, förhindrat, huarföre jagh och vänligen begärar, han ville mig sådant icke förtänkia, uthan i bästa måttan utthydha och förmärkia, hvadh han mig elliest för detta om tillskrefvit och begäradh, Jagh ville vidh lägenheet hans person hoos Hen:s Kongl. Mayt i bästa måttan i hugkomma, at och han, effter Hen:s Kongl. Mayt dee andre Generalspersohnerna hans cammerather, medh högre ståndh och vilkor beneficerar, icke må blij förgäthen uthan och deruthi lijksom andra niutha Hen:s K. Mts gunst, så tvisslar iagh intet Hr Gen. M. af

le an leiß undt Sehl. Das zu ehrkuntt habe ich die-
sess eigenhendich unterschrieben. Datum Jacobsdall d. 3
Julij A:o 1647.

Christian Sandhagen.
mp.

min k. Sonss Grefve Magni skrifvelse för-
nummit, deet vij dertill vårt bästa giordt, så
at och han medh högre vilkor och Frijherre-
ståndet af Hen. K. Mtt benådadh vordhen,
hvarföre jag och honom härmedh der till vän-
ligen vill hafva congratullerad . . . (Det öf-
riga innehåller att Hr Forbus till Cumo gård
skulle handla några gods af ÖfverstLieutn.
Burmeister) - - förblifvandes

He GenerallMajorens

af Jacobsdaall vällvillige vän altidh

d. 21 Febr. 1652. Jacobus DelaGardie.

(Namnet egenhändigt, ehuru

Grefven var blind.)

a tergo

A Monsieur, Monsieur le Major Gene-
rall Forbus, Baron de Cumo, vice Gouver-
neur en Pommeranie

à

Stettin.

— Ebba, född Brahe, g. m. Gr. Jac. Dlg.

Få okrönte qvinnor, om någon, ha egt det in-
tresse för Svenska folket, som den till Drottning af
K. Gustaf Adolph den Store utsedda Ebba Brahe.
Som ung måste hon varit utmärkt skön. De porträt-
ter af henne, Utg. sett, visa henne i sin ålderdom.

Men äfven der ha de stora blå ögonen en eld under den höghvälfda pannan, som torde varit svårare att uthärda, än kanonelden. Skalderne besjöngo henne. Det heter i ett poem:

Cælum Deus	En himmel målade
Pinxit sub cælo:	Gud under himlen:
Oculos chrystallo,	Ögonen af kristall,
Genas aurora,	Kinderna af morgonrådnad,
Labia rosis,	Läpparne af rosor,
Os gratia;	Munnen af behag.
Eridos pomum	Detta Eris-äpple gafs
Non nisi fortissimo	Blott åt den tappreste,
Nubebat Duci,	En hjelte, hvars like
Qualem non Græcia	Grekland ej egde,
Non olim extulit Roma.	Ej det gamla Rom.

Efter hennes död utg. *S. Columbus*, skalden, ett slags svenskt program, med betraktelse öfver Lifvets och Dödens väsende (Se Sveriges Sköna Litt. III D. p. 420), härligt ännu att läsa; *G. Sylvius* höll en panegyrik i Westerås, en *Lidberg* en dylik i Upsala, med program af *A. Norcopensis* (Nordenhielm). Prof. *E. Aurivillius* besjöng på grekiska denna ἀγαλμα γυναικων, denna ἀρετης θεανμα και εὐσεβιας, prisande henne såsom βασιλειον αιμα και νοημα τε θειον εχουσα. Den ypperlige Skalden *Joh. Columbus* besjöng henne på Roms skaldespråk.

Några Grefvinnan Ebba Brahes bref.

1.

Till sonhustrun, furstinnan.

Höghbårne förstina

Eder nådh.

Kan häler uil iagh inte underlåta mäd
däna min ödmiuka skrifelse at upuaghta ågh
migh stadight i er nådes uänlige gunst dyg-
derike trogne hiärta befala mäd tjänstligh
bön er nåd migh dän nådh beuisa ågh lata
migh ueta om Er nåd har bekåme bref från
min k. sån huru han ågh de andra mina barn
mår ågh om hans maiestät uår ädele Kongh
inte är foruäntandes hit i rike i vinter, hä-
ler huad som höres åm danisk är öfer Gudh
beuare hans maiestät förlåne lyka seger ågh
all lycksalighet i alle hans maiestäts företa-
gande ågh hans maiestät måte snart kåma
hit i Riket igän sist ber iagh må få ueta hu-
ru dät är mäd mina k. giöste. - - om
hans feber har förlate hånöm Gudh une migh
alltid goda tiender från er nåd slutar här
mäd at jagh är ågh stadight in i min död-
stund förblir

Er nådh

ödmiuk ågh trogne

Ebba Braa en

högst bedröfad

där jagh torde bedia er nådh min underdånigeste troghna tjänest hånas maiestät min aldranådigeste dråthningh ödmiukeligh förmäla uille.

af Axholm i hast dän 20 ianuari 1656.

a tergo.

Den Höghorne Furstinna och Fru Maria Euphroasine PfaltzGrefvinna vedh RehneGrefvinna till Lecköö och Arensburg g. detta
Tienstligen.

2.

Till mågen G. Oxenstierna, om Konungens i Frankrike gåfvor till sonen Magnus.

Välbårne käre högst ärade

h a k sån.

Näst all kiärlig tjänest troghne ågh flitighe tilbiudelse önskar iagh min h k sån af dän alldra högsta Gudh en stadigh godh hälsa ågh all lyksam uälmågha mädh en flitigh taksäielse för min k såns kiärlighe skrifelse iagh nu för 2 dar sedan bekåm huar af iagh mäd höghsta frögghd förnimer-deras goda hälsa ågh lyklighe tilstån däd iagh af hiärta önskar sām min Gud inerligh beder han däd til

många goda otalighe år uile förlänga ågh
 migh alldri länghre lefa låta än iagh må niu-
 ta er min ädele a k sån ågh dän dagh at
 lefa iagh må hafa dän hugnad at få si er i
 giän. Gud tar iagh til uetne huru höght er
 frånuarelse migh bedröfar dän iagh sãm åf-
 tast saknar mäd höghsta ånghest ert liufighe
 ågh troghne umgãnghe, uile dän höghsta Gud
 mit lyka ågh hugnad måte blifa så stor at
 min a k häre kãme til sin syn håpas iagh
 ui snart skule kãma til er, min k. sån iagh
 ber k i uile inte unerlata mäd alla bud här
 milan dragha lata migh förnima åm ert ågh
 min k. dåtters tilstån däd Gud lata alltid
 lyksamt blifa för däd är nu dän höghsta
 hugnad iagh kan hafa i dæna min sto-
 ra ångslan, ifrån min sån maghnus finghe ui
 strags äfter min sãns afresan bref at han uile
 dragha til etalien ågh hade då begefse sigh
 på resan först at bese lande där i frankeri-
 ke ågh mäd dät sama til etalien i dæna o-
 säkra tiden nu är til at resa sãm alla ueta
 säia huru mit hiärta likar kãner Gud bäst
 då har iagh inte anat kuna giort än get min
 uilia under hans här fars ågh hans egen sãm

däta bätre förstår huad hånåm kan uara nyttigt än iagh alena ber min Gud han uile anama hånåm uner sit beskyd, h m s dråninghan har stor nådh beuist hånåm til sin resa först mäd et nådight pas så gunstight stält sãm inghen kune önska bäter sedan mäd föräringher dofin har sänt hånåm sit kånterfäi mäd fäm stora demanter 6 små är uärderad blefe för tie tusen rigsdaler dråninghan en ringh mäd en stor sten för fem tusen är uerderad sedan gönåm kardenalen masarini lata tilsäia hånåm när han begeradhe skule han få et regemänte, män där til har han inte sine utan förmenar där Gud ger hånåm sin nåd däna resan uäl fulända tagha sin resa gönåm ängelan hem i giän til suärie ågh förmenar i uår uara här dän högsta Gud håle hånåm uid hälsan ågh beuare för all olyka för Cristi skyl, min a k sãn iagh skrifer nu til hånåm sãm dän iagh uet sigh fröghdar ågh gerna ser minas lyka ågh mädgångh anat nyt har iagh nu inte at skrifa utan här mäd uil besluta dät iagh befäler min a k sãn under Gud dän alldra högstas nåderike beskyd ågh migh alltid i hans uänlighe dyghd ågh troghne hiärta som dän

där är ågh stadight förblifer in til min död
stund

m a k såns

troghne tjänstuilighe

fromor ågh fränka

af Stååalm dän 16 Agusti Ebba Braa

Anno 1643.

a k sån ger uänskap iagh nu skrifer så plom-
påt ågh illa i ueta fule iagh är en on skri-
fare så håpas iagh i ueta mit hiärta mot er
at i uptagha däd som däd troghet ågh uäl-
ment är mot er ad adi

a tergo

A Monsieur

Monsieur Gustavus Oxenstern Baron de
Kimitho Gouverneur de Refuel.

a Refuel.

3.

Till Dottren Maria Sophia om pestens grasserande.

Min alldra käreste ädele dåter för di-
na tuäne skrifelser takar iagh på däd k ågh
beklaghar min stora odygd iagh mot så tuå
kiäre ågh dygdighe dötrar mot sin gamla

mor jagh begåt har mot dâm i gån ågh icke en gångh skreft dâm til: huilke iagh nu häler icke uäl har tort där iagh icke uore föruisa dâta brefe utan fara kåmer er til hânda: iagh har uare i tre uiker här vid kâgle holm ågh reser nu til baka til annö där siukdomen myke ypas uid mysinghe hos fârbus är han de hafa draghe unan hos baneren på mulhamar är han ågh som månggestäs på bygden vid annö Gud uare oss nådigh för Cristi skyl Gud uet huar man skal fly iag söker inte högre än ni må koma til hopa ågh få bli saman i dâna tiden huad Gud då täckes göra mäd oss än är här nere Gud låfat frit allestâns de säia i nyköpingh är siugt i et huss på posthuse är siukdomen min a k doter tagh ingha bref dâdan ågh lat migh ueta huru i må ågh huad där höres ebba spare skref migh til at dråningen skal dragha ut til konghen til pomereren hon uil mäd min sån iakop skrifer migh til ågh ber hon må koma mäd huru däd blir mädh dråningans resa hörer iagh här inte utan gösta bonde säier han har hört en af de tyska iånfrueran skal hastigt ura död blefen åf pâsten i håfe om så är k do-

ter agter er i inta ungå håfet ågh låte migh ueta om däd är sant ågh om dråningans resa Gud uet huru iagh skal mäd min sons gemål stäla migh i hänas resa iagh måste öfer halls ågh hufud op ågh lemna så myke obestält äfter migh som iagh inte kan nu hina mig til största skada män huad hiälper Gud låte migh fina däm mädh hälsan: min ädele a k dåter iagh gör dätä sist som migh borde först digh mit a k barn at taka för all dän högga dyghd du beuser din k ebba ågh för allt däd omak ågh troghen omsorgh du drar om häna ågh hänas hälsa Gud löne ågh uälsighne digh mit a k barn ågh uedergälet mäd all lyka ågh uälsignelse ågh iagh såm en troghen k mor alldrigh skal förgätat hon på sin sida uet iagh gör däd sama ågh ber min a k dåter trötas inte ued ågh låte migh ueta huru däd blir iagh skaj söka alla medel kâma så när iagh får er til migh at ni få bli ihop iagh skal så förnöia omak at han skal uäl uara förnöghd nu ad ad min ädele dåter äfter iagh skal i mårån resa har iagh inte längre tid at skrifa tiuren skal märtts hafa mäd sig iagh uil sänan til er inan fiortån dar k dåter sän

til hörningshålm lat skiuta tre häler fyra
iortar åt digh iagh skal hafa sägstie styken på
min del iagh har åftalt mäd burman han skal
säna digh däm ågh han är nu där nu Gudh be-
falat min a k d

af käglehålm i hast dän 3 October

m a k dåter troghne k mor i döden

Ebba braa en höght

bedröfad

a k dåter lat migh ueta huru förstinan mår
om hon blir hema iagh har uare träffligh siuk
sedan iagh drogh från ekålm hänas tienare
fegse nu migh dit iagh tängte hon uar död
siuk där öfer ånsate iagh migh ågh drogh gö-
nåm 3 tårp där pāsten uar fram ågh tilba-
ka fik mäd fråsa ågh heta låg i 3 viker
siuk så betalte iagh resan

a Tergo.

Dän höghuålbårne min a k dåter gre-
uinan fru Maria såfia De la gardi

dåta kiārlighen.

4.

Till Gen. Forbus.

Vålbårne häre höght ärade kiäre sån ågh
förtroghne uån

hans stora dygd ågh godhet iagh alltid mot
migh sport har förorsakat migh til dāna dri-
stighet hānām mād min onda läsande styl
besuāra kiārlighen bediandes han migh uil
ueta låta gōnām sin hānds skrifelse huru
dād nu är ågh huad sām är til förlata sigh
til ām dām man bedet har i dāna saken iu
den gamla ågh huad förhåpningh dād är ām
man menar dād blir bāter hāler uāre ām
han skal dragha ner i lande hāler bli kuar
Gud som allt regerar beuise sin nådh ågh
barmhārtighet mot alla bedrōfade ågh för-
trygta för Cristi skyl i huilkens gudomelighe
beskydh iagh min k sån trolighen ågh kiār-
lighen befatat är ågh stadight förblir intil
min dōdh stundh

hans tjänstuilighe troghne uān
Ebba braa en högt
bedrōfadh

min a k sån late migh ueta ām dād är sant
fru Ebba läienhufud är dōdh hār säia de
dād män iagh tror dād inte är sant

af Annō dān 2 Februari 1654.

a Tergo.

Monsieur Monsieur le Baron Arfued For-
bus

à
Ubsal.

Till Gen. Forbus om vridande och vrängande af gamla Sveriges Lag för att tillintetgöra enkors rätt.

Wälbårne häre höght ärade k. sån.

iagh uil inte lata migh däna goda läghenhet förbi gå med minner iagh uil kiärlighen lata honom förnima at hans käreste ågh barn må alla Gud låfa uäl allena hon iertelighen ängslas för er skyl Gud hielpe er all snart hit up i giän: min k sån huad migh uedh kämer är iagh i en stor hiärtans särgh ågh ångest för min dåter ebba spare som i nie uiker icke har haft sin fot på gälf utan ligher i stor suaghet allt sedan hånas flicka döde iagh har haft alla de dågtare här äre hos häna män de gefa migh Gudh klagha slät tröst de mena däd är häitika dän inte länge plägar görat Gud tröste migh åm iagh sådan olyka skal öferlefa at däd skal ske hos migh min ångest är störe än iagh kan skrifa ågh ensamnen är iagh med häna ågh min ebba Gud gefe min k. sån iakåp uore här k sån låter mig ueta huar han är ågh huru han mår iagh har icke däd ringeste hört af hånåm sedan freden är giord gefe han uore här hon längtar så efter hånåm min sån påntus reser nu i hälghan Gud har för-

låsa hans hustru ågh get däm en ungh däm
 ter här på tule garn Gud beuare både mor
 ågh barn sist ber iagh min a k sån uil lata
 mig ueta huad sãm höres åm uår sak mot
 gref iahans aruingar huem däd blir sigh däd
 antagher ui bönfala til hans maiestäts rät-
 uisa dom milan åss at däd nu må bli änd-
 skap i sakan mädan hans maiestät är i ri-
 ke älest drages däd på långa bänken i gån
 min a k sån ber min sãns gemål uil bedia
 konghen däd må kåma til ända de se fule
 iagh är hel förlåten män iagh håler migh til
 Gud ågh hans maiestäts stora rätuisa dän
 mina ouäner inte kuna förändra fast de ui-
 la urida gamla suäries lagh däd i bogstafen
 står men Gud uride all deras lyka i olyka
 ågh fördärf sãm änkers ågh faderlösas rät-
 färdighe sak uila til inte giöra ågh mäd stör-
 sta orät bringat uner sigh Gud sãm kalar
 sigh änkors domare han döme dãm at hela
 värden si ågh spöriat må däd ui sku bedia
 Gudh åm: nu min k sån dän högsta Gudh
 antuadar iagh er ågh förblir i min graf
 hans troghne tjänstulige uän
 af tule garn d. 9 Ebba braa en höght
 April 1658. bedröfad.

a tergo
 A Monsieur Mons. le Baron Arfued For-
 bus.

6.

Till Gen. Forbus om Gr. L. Kaggs död m. n.

Stäkålm Nouämber 1661.

Välbårne häre högt ärade h a k sän
 dän högsta Gudh uälsigne ägh gefe er all dän
 lyksalighet ert eget ädele hiärta önska ägh
 åstunda kan därhos ber er på däd alldra
 kiärligeste äm förlatelse iagh inte för har
 skrefet orsaken uet er ädele gretcken at be-
 räta däd har uare orsaken ägh inte anat
 Gudh är mit uetne huru hiärteligt iagh läng-
 tar äfter ert trogne umgänge ägh min dyg-
 dige gretckens Gudh föriälpe er snart hit
 mäd all hugnad i går Gudh late dänä uin-
 teren snart gå förbi så hiärteligen iagh däd
 önskar at i båda må kåma hit igiän i mel-
 der tid ber er båda i inte uila förändra era
 goda ägh dygdige hierter mot migh ägh mit
 hela hus, allt säm på uår sida däd alldrigh
 skal förändras mot er ägh de era, nu min

dygdige k sån dån högsta Gud antuarder
iagh er ågh förblir in i min död
min högt ärade

kiäre såns tjänstuilige uån

Ebba braa

fålhären är hastigt död blefen sedan han
kåm från midas måltid klåkan tre Gud trö-
ste häna stakar som åter lefer.

a tergo.

A Monsieur Monsieur le Baron Arfued
Forbus
presentement.

7.

Till Friherrinnan Forbus, född Boje, om visor m. m.

Välbårne fru Margreta Båie h a k d
dån högsta Gud låte er mäd all er k uår-
nat alltid så lykligh ågh uål gå som i er
siälfa af hiärtat önska ågh åstuna ågh uet
min Gud migh skal inghen tingh högre frögh-
da än at iagh alltid måte förnima ert lykli-
ghe goda tilstånd däd iagh nu högst åstunar
snart ske måte för iagh har sedan i höstas
ingen skrifelse ifrån er bekåme Gud är mit
uetne huru gerna iagh åfta har skrefe er

min a k d til män iagh har uare så siuk
 strags äfter i droghe bårt ågh allt til iagh
 blef förlåsat mäst at iagh inte orka skrifa
 3 dagar för catrina dagh gaf Gud migh gö-
 nåm en suår förlåsningh en ungh dåter då
 takar min Gud för så nådigh ågh myke god
 barsångh at iagh slap alla de plåger en bar-
 sängs hustru bör at hafa at iagh icke uiste
 af däd ringeste onda män nu sedan har iagh
 så ont haft milan mina skuldrer at iagh är
 så öm då iagh åndas Gud uete mit bästa i
 alla fal hånåm ger iagh migh i uåld Gud uet
 min a k d huru höght iagh saknar ert trogh-
 ne dygderike hiärta huem har iagh nu til at
 uptåka mit hiärta före utan Gud allena sām
 allt kan ändra när hånåm täckes min a k d
 later migh alldrigh blifa ur ert troghne hiär-
 ta förgåten ågh tuifler alldrigh på mit trogh-
 ne hiärta mot er däd skal alldrigh blifa för-
 andrat in til min död Gud late migh inte
 dö för än iagh en gångh må få si er igän
 Gud uare er rika lön för huart ögneblik i
 hafa uare migh til ro hugnad ågh tröst Gud
 uedergåle er däd i giän min a k d så my-
 ken kiärligh tak för pärlan ågh uagsdåkan
 iagh skal uil Gud i såmar finas taksam i giän

min a k d dän uisan i skrefe migh då til
 ågh begera iagh skule fli er kan iagh så sant
 Gud lefer icke få af häna hon säier hon
 har get er häna då i droge bort Gud förlå-
 te häna hon är er inte god iagh kan inte
 myke mer skrifa de hafa bragt ut i präisen
 äm dän sama ågh er i kuna fule tenka huil-
 ka de hafa uare ågh ierker skolman har
 saght i skule då hafa brölåp mäd hånån Gud
 strafe däm alla män min a k d läger så-
 dant int på hierta för huem blir utan löghn
 dän mäniska uar alldrigh föd män Gud late
 hånäm inte kama til finlan han skal hafa
 förment då han drogh från min häre säier
 iorst han uile dragha til liflan til righ agh
 räfle däd at bese Gud late hånäm inte kå-
 ma dit min k d Gud late migh lefa så län-
 ghe iagh en gångh finghe talla med er har
 inte myke umgänghe mäd en part suänkska
 som nu äro hos er där i lane era eghna i
 tenka huem iagh menar dän sãm
 på migh lögh för er mor iagh kan inte tro
 pänan myke för iagh uet inte huru uist mit
 bref kåmer er til hända Gud beuare åss för
 sådant falk k dåter later inghen si mit bref
 huad iagh i förtroande til er skrifer för iagh

har sure er trohet til ågh där i skal iagh
 dö mot er för Gud löne er iagh uet ert
 troghne hiärta mot migh däd iagh ber i in-
 te uila förändra för iagh har fule dän tun-
 ga lykan dän iagh älskar hatar migh på ba-
 ken män Gud löner fule allt sådant i sin
 tid Gud låte migh kuna uara tåligh at de
 må synda på migh för iagh har unt ågh
 ment en part uäl både med hiärta ågh uära
 män däd är såm iagh förnimer illa anlaght
 däd blir betale med ont hiärta mot migh,
 min a k d uarer då inte så lat at skrifa ågh
 är däd i någhen måta iagh kan tiäna er uet
 Gud skal iagh så gerna göra later min k
 hâne så myke kiärligen hälsa er min k d
 hälser era k piltar fru anna hānas barn
 mäd min kiärlighe tjänst män i både först
 agh sist nu min a k d den högsta Gud ant-
 uardar ågh befaler iagh er lata mina barn
 så kärlighen hälsa er i synnerhet uet iagh
 min magnus göret för min a k d han tän-
 ker iu så åfta på er såm iagh Gud signe er
 såm åss alla där til har förorsakat han är
 allt i upsala ågh despeterar nu mäd de lär-
 da där Gud beuare hånām ågh late migh
 niuta hånām ågh alla de andra min lila dā-

ter iagh nu fik heter brita helena iagh uet
min a k d er stora dygd at i gärna förnima
än mit ågh minas tilstån så skrifer iagh er
allt til min magnus skal skrifa er til då han
kåmer från upsala han uet inte åf våra bu-
de med fru Ebba måns mårtensåns som uil
i såmar dragha skal iagh uidare skrifa nu
ad ad a k d Gud late åss en gångh i giän
få si huarandra mäd all hugnad ågh skone
för Cristi skyl för all olyka af runsa dän
16 Marts

m. k. d. t. t. u. f. ågh uän in i

döden.

Ebba braa greuina
til läckiö.

k d iagh säner er någhe örte frö åf allahan-
da slagh i såmar uil iagh säna er unga trä
ågh örter samt kärnar - - -

a tergo

Dän uälbårne fru fru Margareta Båie
min h a k dåter ågh synnerlighe gode uan
däta til egen hända kiärlighet.

8.

Till densamma.

— — — h a k d huad däd uidh-
kåmer hon fule siälf uet pomerer skal inan

någhra uiker blifa äfter hånas eget goda nö-
 ie fulbordat iagh håpas hon skal förnima
 ågh i uärket spöria at min sånns magnuses
 lyka skal bli orsak til deras lyka han kå-
 mer nu inan 4 uiker uil Gud hit up däd är
 alle rede fule så lagha at däd skal gå äfter
 er uilia allena min k d uile lite pasiantera
 så sker däd uist: min k dåter ågh sån skal
 uara så myke kiärlighen takat för de 2 skö-
 na hästar min sån ära förärade iagh håpass
 han skall däd sãm myken anan deras hö-
 gha dygdh ågh trogne uänskap ueta at för-
 tiäna så takar iagh ågh min a k d sãm migh
 har late förnima åm dän grefen ågh hans
 dåter ber än nu kiärlighen min a k dåter
 migh dän trogna uänskap beuiser ågh uida-
 re där åm förfrågar både åm hans suaghet
 ågh medel sãm ågh åm hans dåters pärson
 huru dan hon är at man icke blir bedraghen
 åm far ågh dåter min a k d iagh har så
 höght mit förtroande til häna ågh alldrigh
 tuiflar på hånass dygdighe troghne hiärta mot
 migh - - -

af iakåbsdal i hast hånas troghne tjänstuilighe
 d. 8 Julij 1645. uän af allt hiärta

Ebba braa.

— — iagh ber k son uile kåma migh
i hågh mäd en tona ualnöter i höst ågh nå-
ghra lambärske nöter min kiärlighe tjänst
alltid igän iagh skal säna er uäsköte ostar
i giän nu ad ad

a tergo

Dän uälbärne fru Margreta Bäie min h
a k dåter ågh synerlighe förtrogne uän däta
til eghen handa kiärlige

Strålesund.

9.

*Om Marskens ögonoperation, valnötträns införande
från Pommern m. m.*

Välbärna fru min h a k dåter iagh ön-
skar häna af dän högsta Gudh allt däd hä-
na til hugna ågh uälfärd lända kan där hoss
ber iagh nu åm förlåtelse at iagh nu måste
skrifa så lite både för däd bude så hastight
föreser såm ågh för min k häress skyl såm
nu för några dagar sedan har late stika si-
na ögän huilke iagh håpas dän högsta Gud
skal gifa sin uälsignelse til at han skal nå-
ghe när få sin syn igiän för han sir bätre
än han har för giort sedan han lot stika
dågtaren gör god förtröstningh åm hans syn
Gud hughne nu mig för all min ånghest ågh

(VI. DEL.)

8

särgh iagh fyra år har lefat uti: iagh later
 min a k d kiärlighen förnima at hānas ma-
 iestät drāningen har låfat er k man dād go-
 set på tie år āgh at han skal bli gubernör
 öfer hinder pomerēn āgh skal brefan där
 ām mād första sānas er allēna iagh dāta i
 hast later min a k d förnima at hon sigh
 där på uist kan försäkra at så blir nu min
 a k dāter dān höghsta Gudh antuārdar āgh
 befaler iagh er āgh glömer inte de ualnö-
 tran iagh har bet er ām ām min a k d uile
 sāna migh en par tōner giör hon migh stor
 uānskap sām āgh nāghra trä af de lambärte-
 ste nötran āgh så rotan mäte uäl ām binas
 mād iord at nöterna icke frissa iagh bege-
 rar inte mānga utan nāgra sām goda āre
 āgh bli uäl föruāra på skipe at de kāma fort
 de andra ginge alla ut iagh har icke et där
 āf min a k d lagar så dād är af rāta slaghe
 dām iagh får fast dād icke vore mer än 6
 häler 8 styken nu ad ad min ādele k d häl-
 se sin käreste min k sām āgh era barn mād
 min tiāneste af stākālm i stor hast dān 17
 säptämber Anno 1645

m h a k t t u uān i döden

Ebba braa

min a k d iagh tuiflar inte i fule ueta
at Gud har kala min häress syster för några
uiker sedan.

a tergo

Dän uälbärne fru fru Margreta Bäie min
h a k dater däta kiärlighen til egen handa.

10.

— — — så k taksäielse min ädele
a k dater för äplan päerna ägh nötran samt
för båda era kiärlighe skrifelser dän ena
mäd h erik Åxenstiärna dän andra mäd en
fru Gud löne er min a k ädele dater sãm
sã höght beuiser ert troghne hiärta mot migh
i alla fal iagh skal alldrigh förgiätat k dä-
ter iagh skref er senast til at min k sãn er
man blir gubernör öfer för pomeran ägh
fär de gosan på tie år ännu iagh uile ger-
na myke skrifa tiden blir migh för kårt min
häress syster skal j dagh begrafas ägh en
tjänare uil bårt min sãs brölöp förmenar
iagh sker i uinter - - - af stäkålm i
stor hast dän 7 October A:o 1645

m k d t t u uãn in i min död

Ebba braa

8*

iagh säner min a k dåter en ost Gud
gife han uore häna til behagh iagh uäntar
fler så skal iagh inte förgeta säna däm män
de äre smäre ad ad —

a tergo.

Dän uälbärne fru fru Margreta Bäie min
hiärtans alldra kiäreste dåter ägh synerlighe
gode uän däta kiärlighen.

11.

Grefvinnan patroniserar Gen. Forbus och dess Son-

Välbärne fru höght ärade h a k dåter
dän höghsta Gud förläne häna ägh hänas
kiäre häre all dän hughnad deras hiärta kan
åstunda därhos låter häna kiärlighen ueta at
hänas häre har dän nåden af hänas maie-
stät nu sãm de andra frihärer allena han
skal skrifa sigh til kumo män iagh arbetar
mäd träghen bön än nu hos min häre ägh
sån magnus at däd måte fylia et anat däd
han kune skrifa sig til Gud late migh någhe
mäd min träghenhet uträta sãm på uilian
ägh fliten inte skal felas min a k dåter iagh
håpas båda era söner sku ägh bli frihärer
ägh skrifa sigh til sin farbrors gård däm en

dagh lærer tilfala i må uara försäkrad i ha-
fa här i lane en sån dän i hafa all ära ågh
hughnad af alla mäniskor håla af hånåm så
uet han ståla sigh hånas maiestät håler my-
ke af hånåm han får en pansion af hånas
maiestät at resa mäd til göra en tur gönåm
frankerike etalien ågh hålan sedan sin tjänst
dån första öferste plas lös blir får han tui-
ler inte min a k dåter i allt däd iagh kan
tiåna er häre ågh barn skal iagh alldrigh
lata fela hos migh - - - dån 20 Desämber
er troghne uån in i min
död

Ebba braa.

a tergo

Dån uålbårna fru fru Margreta Báie min
höght ärade h a k dåter dåta kiarlighen.

12.

Om Marskens ögonoperation samt märkliga huscurer.

Vålbårne fru min h a k dåter

— — ber för Gud skyl åm förlatelse
iagh nu icke i så långh tid har skrefet er
til Gud uet sådant icke är sket af förgeten-
het utan af stor hiärtans ånghest ågh bedrö-

felse sãm iagh har lefat uti dãna höst uin-
 teren ågh in til dãna tid för sedan min k
 häre lot stika sit ögha har han haft en o-
 mäniskeligh pina deri så iagh alldrigh kan
 utskrifva dãn ynka iagh har sit på hånãm
 sedan mäd min däter Marias stora siukdom
 då hon miste den ena sin lila k däter Gud
 gaf häna sist ågh sedan nu hon har uare så
 siuk af sin miälta ågh moran sãm så stiger
 up Gud sãm bäst käner ågh uet huar ågh
 enss bedröfelse ågh börda han göre där på
 en nådigh ågh god utgångh at man må ku-
 na mäd tålomod draghat min a k d iagh
 förnimer ågh icke mäd ringha anghest er
 suaghet i ert hufud af däd starka suimelset
 ågh uärk i hafa i ert hufud huilke iagh af
 hiärta önskar Gud uil lindra ågh er til er
 hälsa i giän snärt förhiälpa alla era troghne
 uäner til myken hughnad iagh ber i flitight
 bruka tör mäieran ågh dragha lite där åf up
 i näsan en gångh häler 2 åm daghen ågh gät
 maierans uaten däd hiälper uist för suimel
 sedan bär de knyde myserna man giör för
 hufude i uile ågh tagha en suart höna ågh
 rifa häna mäd fiäran ågh allt i tu ågh bina
 uarm åm hufude så blodigh hon är däd gö-

ra några gångher M balseer bårskår säier han
 så har haft så har han sigh siälf hulpe mäd
 en tingh han gör af sölf ågh har taghet in
 däd har hulpe hånäm han har uare så at
 han inte har kuna uara blant fälk där af
 män han bruka däd ågh däd halp hånäm ågh
 däd lata ui hånäm nu göra åt er så snart
 däd färdight blir skal iagh säna er Gud sām
 maghten har hiälpe er - - - min a k d
 huad er ågh min k sām generalmaiores er k
 mans saker uidkåmer har iagh hoss min k
 man ågh drefet mäd all flit ågh hafa de late
 sigh dän så höght uaret angeläge sām sin e-
 gen ågh hafa för dāna gāngen nu så uit
 braght däd sām sket är i hafa här fule inte
 māngha uāner kan ske de i bāst tro kuna
 minst uara ām er uālfärd mām Gud löner
 fule allt i sin tid dā hafa de inte kuna stort
 utrāta min a k dāter iagh takar hāna ågh
 så k för däd hon låter migh ueta ām dän
 fröken i pomerer så är däd sant iagh kune
 fule nāghe hafa haft tanker dārām först mām
 iagh besinar min sām uara ung huem uet
 huad hans lyka kan bli han har māngha år
 än där til allt så tänker inte mer där på u-
 tan befaler hånām Gud han fylter sin bror

til frankerike Gud beuare hånäm ågh rege-
ren mäd sin anda nu min a k dater dän all-
dra höghsta Gudh antuardar ågh befaler iagh
er min ädele gretekin ågh migh alltid i ert
troghne ågh dygdesama hiärta sām dän där
förblir er in i sin död stadight troghen ågh
tjänstuiligh

af stäkålm i hast Ebba braa G.
dän 1 Juni A:o 1646.

13.

Om Huscurer och nygifta Fruers peruker.

— — — a k dater hånas maiestät
dråningh maria har rät min k d skal tagha
röterna af blå lilier ågh koka i gamalt öl
ågh drika däd gör stol gängar dä inte för
start af röterna utan tagha någhe först se-
dan mer til däs man sir huru start i kuna
fördragha för h m stät sägher sikh äfen så
hafa haft sedan har hon taghet salpeter ågh
groft sallt giort uarmt ågh håle benan åm
aftan ågh mårån där i in til knä däd har
hulpe hāna Gud latet så giöra er min a k
dater iagh har så giärna uilat sända er nu
en hufa sām fruerna här bära män min
sāns gemål sāner er nu en där före sāner

iagh nu inghen utan iagh later giöra er en
sådan peruk sãm iagh later göra migh til
kröningen då han färdigh blir skal iag sä-
na er hanãm där bakãm säta i hufan så gä
i sãm de ny gifta fruerna här går äm uin-
teren mäd de små suarta laperna därpå - - -
m a k d troghne uän in i min död
Ebba braa G.

af iäkåpsdal i hast dän

6 Agusti 1650.

min a k däter käme migh i hågh mäd
sylter miölk ägh ualnöter ägh några lambär-
teska nöter min k tjänst alltid i giän så te-
sen kiärligh tak för skölpaderna.

a tergo

Dän uälbärne fru margreta bäie min
höght ärade h a k däter ägh synnerlighe kiä-
re uän dta til egen handa kiärlig.

14.

Postscriptum om giftermål.

min a k däter må inte tuißla i någhen
måta på min flit ägh troghne hiärta mot sin
k häre ägh sigh era bref käma migh ägh al-

la til egen handa ágh i inghen anans händer
hwar före ber k min a k dáter beuise migh
dän förtroghne uänskap ágh late migh ueta
däd i senast skrefe i inte kune förtro pä-
nan iagh later er k förnima at hånas maie-
stät har begärat min ebba i háfe ágh min ia-
káp skal hafa ebba spare män mäd maria ágh
hártigen är än ouist dá iagh nághe förnimer
skal min a k dáter sám en af hånas nämsta
käreste föruanter är fá först uetat ad ad Ja-
cobsdaall d. 31 Jan. 1652.

m a k dáters troghne
uän i döden
Ebba braa greuina
til läckiö.

15.

*Om Drottningens resa till Holstein, hofbefordringar
m. m.*

Välbärne fru höght ärade a k dáter
iagh ber ám förlatelse iagh icke för har
äfter káme mit lyfte orsaken har uare ui til
däta dato icke däd ringeste af några tiender
har förnumet för än i går kám gref tát til
migh i sina egna ärender huad däd har uare
kan min a k dáter någralunda tänka han
sade kongen uar i halmstad ágh dá han sku-

le kåma til giötebårgh uile han öfer fiortån
dar inte där bli utan tagha dråningen ågh
dragha til hålsten mäd råde liga i skara ågh
uänta äfter årder huart hans maiestät uil de
sku mötas äfter er häre frågha iagh han ui-
ste inte utan de alla där skule uara han sa-
de gref gabriel åxenstiärna är rigs marskalk
lytso skal bli kongens marskalk stenbårgh
skal bli dråningans stalmäster samt öferste
kamerhäre kläi skal bli prinsens marskalk:
dråningen har icke taghe mer än 4 iänfrur
ut mäd sikh anat nyt höres inte min k eb-
ba spare är allt lika siuk däd kan inghen
förstå sikh på hånas siukdom däd röres så i
kråpen biatekin går än upe Gudh hiälpe däm
båda för Cristi skyl ågh tänke på min hiär-
tans ånghest jagh lefer uti - - - - -

min a k däter tianstuilige trogh-
ne uän af allt mit hiärta

Ebba braa en höght be-
dröfat.

i hast af tul garn
dän 21 Marts 1658.

*Diverse handll. rörande Gr. Jac. DelaGardie.*1. *Bibliotheket.* (Titlarne stafvade efter katalogerne.)

Theologi: Sv. Lat. Tysk. o. Fr. Bibl. N. T. på Ital. Lutheri opera på lat. o. tyska, Hunnii & Gesneri commentt. J. Gerhardi postilla, Laur. Petri postilla, Arndts W. Chr:thum in 4:o & 8:o, Parad. Gardl. J. Avenarii postilla, Maintenne & defense des Princes & Eglises Chrestiennes, P. Rudbeckii Psalmb. &c. &c.

Juridik: Sveriges Lagböcker, Panormitani 1ma s. 2 Decretalium, Consilia Marpurgensium, Thesaur. Juris Arnoldi de Reiger, Acta commissionis generalis Livonici Dav. Hilcken (ms.), Corpus Juris civilis, Corpus Canonicum Gregorii XIII, Mindanus de processibus, Hartmannus de Nobilitate, Gothofredi dispp. feudales, Keckermanni politia specialis. Hippolyti de Marsiliis practica criminalis, Peckius de Testamentis Conjugum, Speculum Testamentorum Didaci Spino, Zangerus de Exceptionibus, Negusantius de Pignoribus & hypothecis, Gomesius de Actionibus, Nigrinus de protestationibus, Jurisprudentia Vultei, Vultejus de Feudis, Carrocus de deposito, obligato & sequestro, Valla de rebus dubiis, Curtii jun. de Feudis, Stracha de Mercatura, Borcholt de Usuris, Machiavellus de Republ. L. Paulini hustaffa, Lex politica Dei på sv. &c. &c. &c.

Naturvettenskaper: Stoppii opera, en Örterbok (ms.), Herbarium Jac. Baderi, opera Theophr. Paracelsi, Pandora de lapide philosophorum, Concordantia Chymica, Tripus Chymicus, Les Elements de Chymie, Heptas Alchymica, L. Lemnii oc-

culta naturæ, de conceptione hominis Jacobi Rueff,
 Les ouvres pharmaceutiques J. de Renou, Bericht
 von den Edelgesteinen undt Kreutern, Ars Medica
 Duncani Liddellii, Alchymia Henr. Kunrath, Physica
 Corenbachii, Opusc. Chemica Tanckii, &c. &c. *Phi-*
los. Veltensk.: Ciceronis opera, Plutarchus, Theo-
 phrast. Livius, äfven Schroderi öfs. Polybins i tysk
 öfs. Ovidius, C. Tacitus, äfven i fransk öfs. J. Cæsar,
 Valer. Max. Lucanus, Jsocrates, Vitruvius, (tysk), He-
 rodotus, Virg., Florus, Gellius, Martialis, Josephus,
 Petrarcha, Sleidanus, Munsteri Cosmogr., Crantzii
 Vandalia, Chytræi Chron. Joh. Magnus, Pappii Hist.
 Eccles., Thuanus, Hist. R. Gustavi I. på sv. in fol.
 (Ol. Petri?), Gesta regum Franciæ, Histoire de
 France Girardi, Guacciardini hist. des guerres d'Ita-
 lie, L'histoire des Pais bas, Ungerische Chronica, Syl-
 va Cronologica N. Helvaderi, Les Voyages Canada,
 Muschovitische Chronica, Chronica der Schlesien, Ta-
 bulæ geographicæ Bertii, Charta på pergam. öf. he-
 la Europa, Atlas Major, W. Blaw, lat. Atlas maj. H.
 Hondi, gallice, Castrametatio Stevini, Merlois Fortifi-
 cation, Regole militari della Cavalleria, Neovallia
 dialogo de Cavalleria, Le maniemment d'armes de
 Nassau, La fortification Errardi de Barle Duc, For-
 tification L. Stevini, Fortif. S. Marallois, La Archi-
 tectura de guerre, Armamentarium principale, Ross-
 buch, Jul. Cæsaris Kriegskunst, Zwei Krieges Di-
 scurs, Commentaires des Combats Montluce, Discours
 politiques & militaires Nousi, Le Soldat, Architectu-
 ra Danielis Speokle, Von kriegswesen, (ms.), La Geo-

metrie, Aurelii Arithmetica på sv. Arithmetique de Tangaglia, J. Martini Institt. Logica, Lossii Dialectica, Granii disputatio de officiis, Tesore de las tres Linguas: Francesa, italiana & Espannola, Zabarellæ opera, l'hore di recreation Guicciardini, Vita Homeri, Colloquia Erasmi, Institt. Rhetoricæ Diterici, Les ouures de Cl. Marot, Poëmata Lotichii, Clementis Gustavis, Satyre Menippe, Dialogues des Damoiselles; Troisieme Tome del' Academi Francoise, Comædia Italica, Tysk Drillbok (musica) &c. &c. &c.

2. *Archivet.*

Registren utgöra folianter. Vi anföra blott: *Canzliacta.*

Bref till J. DIG. (utdrag) A. Adolph Johan, Hert. 3 st. 1652. Antonii Grefvens af Oldenb. 8 st. 1637—47. Ad. Fredr. Hert. af Mecklenb. 9 st. 1642—46. Anna Sophia Pfaltzgræfv. Amelie Elis. Furstin. Anna Eleonora d:o August Hert. af Brunsw. 2 st. 1646. Anna Marggræfv. Ax. Oxenstiernas 116 st. 1619—1650. Ach. Totts 32 st. 1618—1637. Ax. De laGardies latinska 7 st. 1649—51. Ax. Lillies 40 st. 1634—48. Arv. Forbus 164 st. 1642—51. Antonii Schlieffs Öfverstes 225 fr. Danzig 1640—49. Arv. Wittenbergs 1646, And. Gyldenklous med aviser 10 st. 1637—41. And. Hästhufvuds 48 st. 1617—1648. Axel Stålarms 1641, And. Bures 1619—26. v. Arnims br. 1618, Axel Drakes 1629. Arendt v. Burgenhausens 40 st. 1640—52. And. Munks 17 st. 1620—28; Adolph Elai Terseri 2 st. 1648 &c. &c. B. Bengt

Oxenstiernas 25 bref 1631—42, dat. utrikes. Bengt Bagges 8 br. 1632—51. &c. &c. C. K. Carls 1609, 10. EnkeDrottn. Christinas 15 st. 1622—25. K. Christ. IV, 2 st. 1636. Hert. Carl Philipps dat. Wiborg &c. 4 st. 1613—21. Enkedrottn. Catharinæ 5 st. 1619—26; Drottn. Christinæ 9 st. 1647—53. Carl Gustaf 20 st. 1646—53. Hert. Christian till Mecklenb. 1647, — till Anhalt 4 st. 1646, 47. — till Sultzbach 1649; Carl Gyllenhielms 75 st. 1614—50; Clas Horns 23 st. 1620—30. C. G. Wrangels 23 st. 1640—52. C. Bondes 14 st. 1630—52. Cas. Gyllenstj. Carl Lejonh. Chr. Manderskölds, C. Falkenb., C. Baners, C. O. Sperlings, C. Sparres, C. Oxenstj. Chr. Sommes (1611) C. Månesköld, Can. Soop, C. v. Scheiding, Can. Liljehök, C. Rosendufva, Chr. Posse, Car. Oxenstj. Christina Ox. Cath. Flemings &c. &c. &c. D. Dan. Strussflycht Amiral 1649, Dorpts Magistrat 5 st. &c. E. Ernst Burgisl. zu Croy 6 st. 1645—53. Elisab. Magd. Hert.nn. zu Stettin-Pommern 7 st. 1634—40. Eleonora Soph. Hert.nn. zu Brandberg 8 st. 1646—47. Elisab. Juliana &c. Ebba Brahe 14 st. 1627—46. Er. Rynings 5 st. 1635—44. Evert Horns 44 st. 1620—15. Er. Oxenstj. 16 st. 1641—51. E. Creutz 8 st. Er. Stenbock 8 st. Er. v. d. Linde 14 st. 1631—35. Er. Ulfsparres 31 st. 1649—52. Er. Gyllenstj. Er. Bjelkes, Er. Bojes, E. Taubes, Er. Flemings, Er. Oxes, E. Soops, Er. Brunius, Er. Emporagrius, Er. Jöranss. &c. &c. F. Fredrich zu Curl. u. Lifl. 23 st. 1621—37. Fredr. Wilh. Marggr. zu Brandenb. 1642—49. Fredr. Erben zu Norwegen 1634—38. Frantz

Heinr. zu Saxen 1638—1641, Frantz Albrecht Hert. zu Sachsen Hamb. d. 24 Mart. 1639 ang. Gen. Lieut. Arnhems ranzion. Friedr. LandGr. zu Hessen 6 st. 1646—52. Friedr. Marggr. zu Baden junior 1645. &c. &c. G. Gust. Adolphs bref 400 st. 1612—32. Gust. Ad. Hert. zu Mecklenb. 1647. Gabr. Oxenstj. R.Drotz, 36 st. 1619—40. Gabr. Oxenstj. R. Amir. 34 st. 1612—47. G. Horns R.fältherrns 72 br. 1624—52. G. Oxenstj. 27 st. 1642—52. G. A. Lejonh. 60 st. 1641—52. G. Baners fältm. 1644, G. O. Stenbocks 1644—50. Gustaf Wasaborgs 1641—47. Georg J. Furstenhauser Hofråd, några af de unge Grefvarnes Hofmästare 163 st. 1640—52 &c. H. Herm. Wrangel, 41 br. 1618—50. Haus Wrangel 4 st. Henr. Graf von Thurn 11 st. 1650—51. Henr. Horns 1614—17. Henr. Flemings 50 st. 1617—49. Har. Apelboms 104 st. 1649—51. Henr. Knorrings 129 st. &c. J. Hert. Johans 1614—17. Jacobs Hert. zu Curland, Joh. Hert. zu Anhalt, Julius H. zu Saxen. Joh. Casimirs 1618—51. Joh. DelaGardies. 48 st. 1618—33. Joh. Skyttes 49 st. 1617—41. Joh. Baners 24 st. 1630—41. Joh. Oxenstj. 31 st. fr. Osnabr. &c. Jac. Cas. DelaG. lat. o. sv. bref 82 st. fr. Ups. Paris o. Venedig 1644—52. Joh. Sparres 16 st. 1625—36. Jac. Spens, Jör. Gyllenstj. Jesp. Matts. Kruus 39 st. 1614—23. J. Berendes 22 st. 1631—52. Joh. Salvij 36 st. 1626—53. J. Kurcks 14 st. 1633—51. Joh. Kruus, J. Wrangel, Joh. Oxenstj. Gabr.ss. Joh. Liljehöks, Jesp. Kruus Andss. J. Liljesparres, J. Nicodemi Liljeströms 6 st. 1636, J. Can. Lenæi, Jon. Mag-

ni Bisk. Jheringius Bisp. i Revel, Joh. Rudbeckii Bisp.,
 J. Loccenii, &c. &c. &c. L. Lin. Torstensons 44 st.
 1636—52. Lars Kaggs 16 st. 1622—49. Louis de
 Geers 9 st. 1642—44. &c. M. Maria Eleonoras 24
 st. 1625—49. Magn. Brahes 36 st. 1607—43. M.
 G. Dl. Gardies lat. o. sv. 32 st. fr. Ups. Leiden, Pa-
 ris &c. 1640—48. Furst. Maria Euphros. 1649,
 Marg. Brahes, Magd. v. Thurns, Matth. Soops, Matth.
 Biörenklo, 18 st. fr. Osnabr. Minden &c. 1642—47.
 Magn. Dureels 18 st. fr. Helsingör 1646—51. &c. &c.
 N. Nils Brahes 8 st. 1623—31, N. Stjernskölds 8 st.
 Nils Tungels, Båts, Ribbings, Pässes, Gyllenstj. Kaggs,
 Skunks, Ruths &c. &c. O. Ol. Laurelii Episc. Aros.
 5 st. 1648—50. Ol. Svenonis Ep. Scar. 1652 &c. &c.
 P. Pehr Brahes 36 st. 1630—52. Pehr Baners 46 st.
 1617—45. Ph. Scheidings 66 st. 1620—46. P. Spar-
 res, Pernous Magistrats, P. Palbitskys 10 st. 1649—
 51 &c. &c. R. Regeringens 37 st. 1632—51. Rob.
 Douglas fältmsk. 1647—52. Riga, Revel &c. &c. S.
 Sigrids K. Eriks dotter 6 st. 1615—23. Sv. Sten-
 bock 46 st. 1616—33. Grefvin. Susannas, Sv. Baners
 23 st. 1621—27. Scher. Rosenhanes 6 st. 1641—48.
 Stralsund, S. Telje &c. &c. T. Ture Sparres, Tob.
 Duvallt &c. U. K. Uladislai IV:s 1647, Wilh. Hert.
 zu Saxen 1649 &c. Å. Åke Axelss. Natt och Dag
 1642, Åke Oxenstj. 9 st. 1627—41. Åke Ulfsparres
 1645—46.

Acta angående Romerska Riket.

Tyska furstereverser ang. Gülüchska successio-

(VI. DEL.) 9

nen 1610. Kejsarens propos. till Churfustl. Colleg. Collegii förklaring, Kejsarens replik, Collegii förklaring, alt af 1636. Capitulatio Regis Romanor. d. 24 Dec. 1636. Fredsfördr. mlln K. i Sv. och Rom. Kejs.

Acta angående Sverige o. Danmark.

Fredsförbund d. 20 Jan. 1613. K. Gustaf Adolphs förskrifn. på 10 T:or guld för Calmar s. d. o. år. Danska Rådets gradamina d. 11 Febr. 1619, Sv. Rådets svar d. 16 Dec. s. å.

Acta ang. Pohlen, Lifland m. m.

Polenska Ridderskapets Artiklar, Cbristl. Riddarordning, R. Marskens acta med Furst Radzivil och Sapy om stillestånd mlln Sv. o. Pälén 1624—27. Instr. för Revisionsrådet i Riga, Magistratens ibid. & Revel Klagemål. Extr. ex actis milit. Rigens. Åldermannens ib. klagepunkter. Några Holländska fördrag &c. &c.

Miscellanea.

Lat. Sv. o. Tyske Carmina, Ritningar, Åtskillige Chymiske skrifter, Någre sentiments om fältherrens ögonsjukdom &c. &c.

Öfrige Acta & Litteræ.

(Någre böra tilläggas till DIG. Arch. IV. p. 188:)

En förteckning på de artiklar, som K. Mjt. till Sverige genom Legaten H. Pontum dela Gardie hafver låtit Rom. Kejs. Mt. föredraga d. 1 Febr. 1577. Detta är funnet i Kejsarens Canzli då Prag 1648 intogs af Gr. Königsmark och införskaffad af Gr. M.

G. D. K. Johans fullmakt för Hr. Pontum på Härads-
 hfdömet i Trögden d. 8 Junii 1575. Fältöfverstefull-
 makt d. 4 Julii 1581. Donationsbref å Sundby sätes-
 gård, dat. Elfsnabben d. 5 Aug. 1571. *En smal i svart
 karduan inbunden bok, deruti alla Battaglier, som ut-
 af K. Gustavo Adolpho Magno i Tyskland, till hvar
 förnäm och hufvudoccasion eller marsch, med egen
 hand ställt, efter Kgl. Mjts egenhändig Concepter, af
 General Quartermästaren Olof Hansson (Swart) collige-
 radt och afritadt.* Denna bok tog Gr. M. G. D. till
 sig. K. Gustavi Adolphi Magni fullmakt för Gr.
 Magnum Brahe, Hr. Ax. Oxenstierna och Hr Jesp.
 Kruse, kriget och andra ärender i Westergötland
 att beställa 1612. K. Gustavi Magni secundi fullm.
 för Gr. Magn. Brahe på Ståthållarskapet öf. allt Små-
 land, dat. i Danska fejd tiden. Ett accord med Riks-
 marsken, Bogisl. Rosen och Hans Möller angående
 skogen i Finland, Lifland och Carelen 1623. D:o
 med Riksm., Rotg. zur Horst och Joh. Möller ang.
 all skog i Harien, Wijren och Lifland. Memorial
 på fortifications-sakerne till gränsbefästningarne af
 Olof Hansson 1637. Carl Gustafs bref från Paris d.
 11 Aug. 1638; Konungens i Danmark bref för Riks-
 marsken till Holger Rosenkrantz om fotstenars upp-
 köpande på Gottland d. 15 Aug. 1634. Riks-Amir.
 C. C. G.s af Nyk. 27 Junii 1640, jemte en propos. att
 göra för Regerande Riksens Råd och samtl. Ständer-
 ne, jemte några andra nödige påminnelser. *Franska
 bref:* Konungens af Frankr. dat. d. 26 Junii 1634,

d. 20 Nov. 1635 och Fontainebl. d. 6 Julii 1637, dessutom ganska många af Ambass. D'Avaux, Louis delaGardie i Paris, Javigne, Delatour, D'Avangour, de la Societé de Sorbonne de Paris, Mad. Bellisant &c. &c. — Ett Sv. Regeringens bref till K. M. i Danm. in origin. dat. Örebro d. 16 Mars 1639 ang. saken mellan Gr. Axels (Lejonh.) arfvv. och Jerluf Nettelhorst om de pantsatte gods i Norrige och Aggerhus län. Fören. mlln K. M. och Churfursten af Saxen 1631 d. 1 Sept. Regeringens bref och contract med Fermin Motzalet på krut och saltpetterbruk öf. hela Sverige, arrendevis, dat. d. 27 Apr. 1635. H. Mjts bref att hålla mig (Riksmarsken) skadslös för hvad jag försträcker till krigsfolkens behof d. 17 Juni 1635. Ett concept af en proposition som fältherren (J. D.) till R. Ständer på en allm. Riksdag proponerade, då K. M. varit i Preussen. Churfursten af Sachsen handskr. å 1000 daler, dem han i Ryssland bekom af Gr. J.D. 1614. Jac. & Joh. DelaGardies handskr. på 1000 d. till Gref Mansfeld, en knippe om medicamentssaker samt huru kraftvatten skall göras, en d:o om Södervestindiska Compagniet, Nya Tullen, accis, Bryggning, Bakning och Quarntullen. Sveriges Rikes Landtafla med dertill liggande orter utstucken (A. Burei?), En prophetia, hvilken a:o 1621 i S. Jacobs Kyrka är funnen, med några åtskillige taflor afmålade. Om åkerbrukslägenhet i Lifland, jemte en uträkning på hvart hakeland huru mycket derpå löper. «Om allahanda slags görande» samt huru man skall fundera hus och fäst-

ningar; ritningar. Latinska Aviser, H. G. N. Fält-herrn tillskickade, hvad uti främmande land passerat och åtskillige orter. Tryckte aviser från Holland. Instr. af K. Gustaf, huru J. D. skall exsequera den slutna fredshandlen med Storfursten — likaledes huru han med krigsväsendet i Lifland och gouvrenementet i Riga sig förhålla skall. Mandata ex quorum tenore S. R. M. vult ut Regii Commissarii cum polonicis legatis de armorum depositione ac induciis agant statuantque. Memorial huru Fältherren i H. M:ts frånvaro lägret förestå skulle.

3. Contoret.

Lista på Hoffolket, som der hafva sin lön 1637: Hofmästaren (Fürstenhauser?), Skattmästaren Jost. Quanten, Uppvaktare Cassiodorus, Joh. Nicephorus, Hofpredikant Hr Lars, Præceptorer Math. Mylonius, Jacobus, Kammardrängar Ev. o. Clas Breitholtz, Arf. Ribbing, J. Prytz, J. Hansson, Klüdeskrifvare And. Schiller (Tysk), Lifknecht Bengt Baase, Handskrifvare E. Jörens. Prov. skrifv. E. Larsson, Küllarsven Ingolf Botvidss. Sölfknekt Jakob, Skaffare Gustaf, Matz, Bagare Jörgen, Henrik, Kockar Michel, Zäckarias, Lachejer Bengt, Nils, Bengt, Johan, Trädgårdsdräng Anders, Salsknektar M. Flint, Börje, Lars, Skytter 4 st. Statfolk: Sadelmakare, Remsvidare &c. 4 Ryttare 5 Kuskar, 7 Stalldrängar, 2 stallpojkar, 1 Hofslagare, 1 Sporrsmid &c. &c. Blott för en af sönernas, den 8-årige Ponti Fredriks, underhåll, fordrades då han hölls i Schm

1638: Præceptor Sandthagen, 3 Drängar (1 Stall-dräng), 1 Fodermarsk, 1 Skaffare, 1 Piga, 1 Tvätter-ska, 1 Salknecht, 1 Kock &c. S:a 13 personer, för-hvilka fördrades i månaden 3 $\frac{1}{2}$ T:a råg, d:o korn, 1 pund 8 m. humle, 2 lisp. 3 m. smör, &c. - - - Vär-deradt till 54 Rdr 18. 9.

Förslag på det stångjern, som vid bruken ut-smidt och lefreradt är pro Anno 1640.

Utsmidt:		Lefreradt:	
Från Högfors	1100.	fr. Westerås	1649. 11 $\frac{1}{2}$.
— Sigulsqvarn	888. 18.	— Köping	337. 18 $\frac{1}{2}$.
— Skärviken	357. 10.		1987. 10.
— Bockhammar	153. 19.	Behållet:	575. 17 $\frac{1}{2}$.
	Summa 2563. 7.		Summa 2563. 7.

Riksfültherrens sjöfolk 1638. 10 Skeppare, 54 Båtsmän. Skeppare Thomas med en skuta om 60 läster, Anders med en om 70; Simon med en om 70 &c. 8 skutor voro Herrens egne, 2 Henr. Tavasts, hans Hauptmans.

Behållne räntor 1645. (Utom de Liffändskes.)

	Oafkort. mant.	Behåll. mant.	Oafkort. inkomst.	Behållne ink.
			dal. öre.	dal.
Läckö	325. $\frac{3}{4}$.	242. $\frac{1}{8}$.	13,104. 16.	10,094.
Ekholm	61. $\frac{1}{2}$.	52. $\frac{1}{2}$.	4,081. 24.	3,670. 14.
Runsa	76. $\frac{1}{2}$.	43. $\frac{3}{4}$.	4,320. 6.	2,805. 30.
Arnö	43. $\frac{3}{4}$.	41. $\frac{1}{2}$.	1,632. 6.	1,577. 8.
Axholm	69.	64.	1,149. 26.	1,036. 26.
Autis	53.	53.	1,520.	1,474.
Lyckås och	?	?	?	?
Reberga	?	?	?	?

Flättjebo	287.	272. 26.
Lagmansröntan af Upland	1,650. 16.	1,650. 16.
Hätuna o. Tibble	536. 24.	536. 24.
Westml. socknar	2,298.	2,079. 6.
Österbottniska förläningen	7,620. 12.	7,620. 12.

S:a 629. $\frac{1}{2}$. 496. $\frac{7}{8}$. 38,201. 4. 32,818. 4.

Enke G:rnin Ebba Brahes inkomster och bevilling pro a:o 1660, (efter årets riksdagsbeslut.)

Runsa, Arnö, Axholm, Lyckås, Sundholm, Kjäg-leholm, Tullgarn, Autis, Pädesröre socken: utgörande 647 $\frac{7}{8}$, hemman räntande 2205 T:or, 6 $\frac{2}{3}$ k. säd, 538 pund, 12 $\frac{1}{2}$ mark smör, 186, fat, 12 $\frac{5}{8}$ pund jern, 2303 $\frac{6}{7}$ årliga hästar, räknadt: säden å 14 öre, smöret å 12 öre, jernet å 6 mark, årl. häst å 3 öre: 6651 mark 7 öre, 6 $\frac{1}{2}$. Enär för 5 marks ränta gifves 6 mark silfvermynt, belöper sig i statsbidrag 1995 daler s. m. 18, 8 $\frac{1}{2}$.

*Inventarium å Grefvinnas quarlätenskap i guld och silfver (guldet reduceradt till silfvervärde) — 52,418 $\frac{9}{10}$ lod, uträknadt i kopparmynt: 83,400 daler *).*

*) Deribland piecer vägande 300 marker; konststycken såsom en vagn dragen af 2 sjöhästar, väg. 1600 lod; Simson och lejonet, väg. 1100 lod; en ljuskrona af 2398 $\frac{1}{2}$ lod, förärad Storkyrkan i Sthm, 6 fruktträn med gröna löf och beläter, vägande hvardera mellan 30 och 40 marker; ett stort fruktträd, som sprutar vatten genom små svannor, väger 90 marker; 2 confectskålar stående på 3 stora bilder, med Apollo i den ena och Fama i den andra, den

Rörande Förläningsars behandling af Riksfältherren.

Fogde-obligationer styliserades så här:

Efter som . . . mig till en fogde på . . öfver arfs och egna bönder antagit så skall jag vara H. Gr. N. samt N. Gr. N:s älskelige gemål och högborne Lifsarfvingar huld, trogen och rättrådig, H. Gr. N:s gagn och bästa söka, skada och förderf afvända, förekomma och tillkännagifva. Jag skall och hålla H. Gr. N:s arf- och förlänings-bönder vid lag, rätt och rättvisa och dem med inga nya pålagor, öfver det de vane

ena vägande 40, den andra 41 mark; En gullkanna om 204 Cronor med diamanter besatt, reduceras till $972\frac{3}{4}$ lod silfver; en guldbägare om 219 cronor, en guldsål om 225 cronor, en förgyld fontain med Hercules på kulan, 1456 lod. &c. &c. Deraf var borttestamenterat 18,512 lod, deraf 14,608 till sonen P. Fredr. och döttrarne M. Soph., Christina och Ebba Margareta; — det öfriga, utom donat. till storkyrkan, dels till barnbarn, dels till oskylda, dels till onämnda personer. Förste lotten tillföll

Gr. A. Jul.	3559 lod	
3:dje lotten dens.	$3804\frac{3}{10}$ lod.	
		<hr/>
2:dra till P. Fr.	3852.	7363 $\frac{3}{10}$.
5:te till dens.	$3791\frac{1}{2}$.	
		<hr/>
4:de till M. Gabr.	$3910\frac{1}{2}$.	7643 $\frac{1}{2}$.
6:te till dens.	3861.	
		<hr/>
8:de till M. Soph.	3748.	7771 $\frac{1}{2}$.
9:de till Ebba M.	3527.	
		<hr/>
		7275.
		<hr/>
		30,053 $\frac{3}{10}$.

Något blef sedermera fördeladt på alla.

äre, besvära, ej eller dem med ovanlig vigt och mål betunga, utan mig med sådana vigt och mål uti rännans uppbärande benöja, som öfver hela Riket bruklige och af Öfverheten samtyckt är . . . och, i en summa, mig i detta mitt ombetrodde kall och embette med all flit och trohet så förhålla, som inför Gud, H. Gr. N. och hvar ärlig man kan tryggl. till svars vara . . .

Förvaltaren af Lifländska egendomarne Fellin, Helmet och Tarvest Ar. v. Husen fick ett Memorial af 1640, der

1:o (theol.) bjudes att Kyrkorna, som kunna det, skola repareras, med tak förses, och, der de äro förfallne, nybyggas. Åhörarne borde dertill bidraga, varö sig Borgare, Soldater eller Bönder. Grefven gaf till hjälp åt Fellinska kyrkan 100 daler, Helmetska k. 200 d., Tarvestska k. 200 d., S. Johannes k. 100 d., Sara k. 100 d. kppm. H. E. förbehöll sig högsta inspectionen öfver kyrkorna, men Förvaltaren skulle förordna ett kyrkråd vid hvarje kyrka, bestående af pastor samt 2 Tyska, och 2 infödde, hvilka skulle tillse, att byggnaden gick ordentligt och för förvaltaren ärligen uppvisa kyrkoräkenskaperna, så att, då Consistorium ville inspectera, man kunde ge god besked. I kyrkorna insättas H. Gr. Nådes och dess Gr. Gemåls vapen. Förvaltaren lemne sjelf i ordentl. tid pastorerna i Fellin och Helmet sin lön och tillhålle de öfrige H. E:s undersåter att göra det samma; som ingen lön är anslagen åt pastorerna i Tarvest och Sara, hvarföre de hittills med bekymmer måst nära sig, så lemnas hvardera af Hauptmannen

ärl. 12 T:or Råg, 12 T:or Korn, som afkortas på Arrendatorns arrende; äfven skickas hvardera 3 dagsverkare hvar vecka från Hofgården till brukning — sannolikt af deras boställen. Pastorerna i Fellin och Helmetingo 2:ne Bönder, hvilka de till arbete måtte begagna. Men dessas barn skulle pastorerna ej låta flytta utom godset.

2:o (Jurid.) Gränse-tvisten hänvisas till Kongl. Landrichter. Skulle mord, hor, trolleri, och slika mere criminalia förekomma, så hänvisas de äfven till Landrichter, men som H. M:jt gifvit H. E. alle Regalen und Hoheit, welche H. M:jt selbst an solchen Gebietern haben möchten, så ville han i smärre brottmål, skuldfordringsmål och andre civil saker själf dömma, och anslå böterna till kyrkorna. Dervid valdes dock först en Jury af 2 eller 3 redlige män, som togo saken i *ögonsigte* och fällde dom. Åtnöjdes ej parterna dermed, hänsköts saken till H. E. men vädjade någon af H. E:s Lännleuten, Bürgern oder Pauren, derifrån till Landrichter, så vore den vädjande sitt län och land förlustig. Var H. E. ej i tillfälle sig dermed befatta, skulle han andra i sitt ställe förordna men Hauptmannen egde ingen domsrätt.

3:o) *Om soldaterna* fauns ingen ordning förut, hvarföre stadgades, att Hauptmannen skulle hålla dem i god disciplin, straffa de onda, befordra de goda. Både officerare och soldater skulle i hvad som vederborde vara honom villige och hörsamme. Fältväblen, Sergeanten och Corporalerne skulle hvart fritt få bakeländ till bättre underhåll mot pligten att ha upp-

sigt på soldaternas arbete, att det väl gick. Hvar soldat skulle få 3 tunnland att fritt bruka; ville de mottaga och uppbruka mer jord, skulle det tillåtas, med beting att de derföre gifvo vanlig tionde och dagsverken samt bestridde vakthållning vid slottet. Lieutnanten skulle vid Fellin och Fendriken vid Helmet en gång i veckan hålla soldaterna i vapenöfning. Då en soldatson hunnit bli vapenför, borde han och dervid deltaga i öfningarne, så att, då den gamle ej längre orkade tjena, sonen måtte intaga hans nummer. På det soldaten måtte lätt skiljas från Bönderna och Officeren från soldaten, så bestod H. E. för hvarje 2 år kläden till Underoff. af perlfärgadt kläde (dussincken Lacken) och till sold. af rödt el. blått (Twieffel el. gemein pucklacken). Constapeln, som befallde på fästningen, skulle ock få frihet på $\frac{1}{2}$ hakeland jord, jemte sin månadtl. sold. Hauptm. skulle skaffa ammunition, t. ex. 6 Tunnor krut och 6 pund bly från Danzig. Snälla soldatsöner skulle af Hauptm. underhållas i Riga eller Reval och under Constaplarne der inöfvas i krigskonsten.

4:o) *Om rusttjensten.* H. E. hade redan meddelat, mot skyldigheten att vid påfordran infinna sig till häst i rustning, fria förläningar åt 7: Herm. Nie-roth, Jurg. Berch, Wilibald v. Bergen, Valent. Schilling, Ev. Bretholz samt M. & H. Strieck. Till den 8:de antogs nu H. Tavest; dessutom 2 gemena ryt-tare Lars och Sven. Hauptmannen skulle ej tillåta de förre presentera sig vid mönstring utan välrustade, neml. i perlfärgadt tyg med röda snören till roc-

kar, pistolerna af lika beskaffenhet m. m. Ryttnarne belöntes och med 2 hakeland jord, hvart hakeland räknadt till 30 tunnland, att besitta, bebygga, bruka och njuta, låtande dem få hästar från slottet.

5:o) *Rörande Borgarne i Fellin.* De skulle visa Hauptm. lydnad, då han följde den Ordning, H. E. dem befästat. Som oordningar inritat sig, stadgades, att som der funnos redlige Borgare, som handlade med framgång och väl skötte handverk, så skulle inga emottagas, som ej hade tillgångar för att väl drifva handel och handverk. Och för att befordra handverkarnes framsteg på sin bana, tilläts dem ej skaffa sig land(gårdar.) Men H. E. anslog åt hvardera bland Borgerskapet 6 Tunmland jord, som i 6 år finge fritt bearbetas och brukas. Derefter skulle 1 T:a gifvas af Tunmlandet till slottet. Tager någon mer än 6 tunnland, så skall han strax för hvart tunnland (utom de 6?) gifva 1 T:a i tionde. En revision skulle snart hållas, der alla äldre papper, rörande förutv. egande rätt till jord och hus, kunde granskas och derefter af H. E. confirmeras, De Handlande bibehöllos vid sin fordna rätt att sälja dricka (Bierschenken) men skulle derföre erlägga accis; handverkarnes deremot och de Unteutsche finge ej sälja Bir eller bränvin, men utan skatt frambringa till husbehof. Köpte de deremot af Adel eller Bönder från landet bir el. bränvin, vare sig för husbehof eller försäljning, så förlorade de varan och voro underkastade villkorligt straff. Wilib. v. Bergen hade förut anlagt krog nära kyrka och slott. Det tilläts

nu ej mer honom eller någon annan af adel att drifva borglig rörelse.

6:o) *Om Boshapsskötseln.* H. E. beklagade, att den var så ringa känd och idkad. Hauptmannen uppmanades att under sin arrendetid vid hvarje Starostej förskaffa en god ladugård. H. E. ville vid arrendets slut inlösa dessa sådane de då befinnas.

I Tillägget af 1642 anföres, huru *Kyrkone* ej med de anslagne medlen kunnat ur sitt nästan total förfall upphjelpas, hvarföre H. E. utlofvat all erforderlig hjälp, då likväl Adlen skulle bidraga, och Bönderne, synnerl. i Tarvest, skulle anskaffa och framföra bräder, sten och kalk. Som Tarvest, såväl som S. Johannis och Sara kyrkor, saknade klockor, gaf H. E. en till hvarje. Som Fellinska Borgrarne förmält sin oförmåga, att sjelfva underhålla en god *skolmästare*, så lät H. E. uppföra en dylik på slottets stat, så att H. E. årl. af Arrendatorn måtte krediteras för en skolmästares *bästa underhåll*, hvilken skulle i kyrkan förrätta klockartjensten och under veckan hemma undervisa ungdomen i läsning och skrifning. I Penningelön utgick 10 Rdr från Slottets stat. En god *landtmätare* skulle och anskaffas, som efter riktiga grunder delade fälten. Rörande Bönder, som inflyttade från Estland och Lifland och nedsatte sig på öde hemman, stadgade H. E., att Hauptmannen borde förse dem med Oxar, Hästar, samt Säd för sådd och föda, jemte andra nödtorfter, likväl föra derpå bok, så att, då de kunde, det sedermera måtte återgäldas; men hvad Hauptm. med klara bevis ådagalade ej för

fattigdom kunna ersättas, det måtte han kreditera H. E. för.

Man finner häraf, att Gref Jacob ej blott kunde underkufva länder med vapen utan och genom goda politiska och ekonomiska lagar upplyfta dem till välstånd och cultur. En hvar finner, att, med alla dessa uppföringar för landets och folkets väl, någon synnerlig inkomst på längre tid ej kunde vara att förvänta. Beklagligtvis funnos väl ej svenskar, som kunde bland dessa utländningar antagas till Hauptmän. H. E. nödgades därför antaga utländska äfventyrare. Med antagande af all öfverdrift i anklagelserna, torde man af följ. inse att ej Arendt von Husen motsvarande den *Svenske* ädlingens ädla afsigter. Ett document har till öfverskrift.

Bünders besvär och Hopmannens Ar. v. Husens förklaring; synes vara skiedt åhr 1649. (anteckn. af någon Gr. M. G. D:s secreterare.)

Mårten klagat på sina och de andras vägnar.

1. I 10 års tid har A. v. H. dem utsugit och skinnat, att de ej hafva bara brödet; 2. ej eller säd att så; 3. de veta ej af att fred är, ty om sommaren måste de logera i skogen; 4. om vintren hos andra härskapers bönder.

Ar. v. Husen svarar:

1—4. Tillstår att han tagit 2 T:er förmycket i tionde af M. men det var för gammal skuld. Att M. rymde till sin dotter på Holstfers gods, var så mycket öfverflödigare, som hon hvarken eger ko eller so, eller henvist.

*) Hastigt antecknad af någon, som synes fört protocoll vid tillfället, då Mårten, som låtit inskicka sina skrifna klagomål, comparerade med Arrendatorn,

5. Skuret tionden hos dem emot Gud och all billighet.

6. Skaffar dem soldater, som binda dem händer och fötter och föra dem till slottet och kasta dem i tornet, der de måtte sitta i hunger och köld.

7. När de slippa ut, så få de hvar 20 el. 30 par på ryggen, att de med nöd komma lefvandes hem.

8. Hafva de icke korn att gifva, så tager han oxar och hästar ifrån dem, som de skulle bruka sin åker med.

9. Finner han icke karlarne hemma, så måste quinfolken samma tortur utstå.

10. Beskyller M. arrendatorn för Tyranni.

11. Mot 12 Tr rågs utsädd, hafver han uppskuret 16 Tr.

12. För $3\frac{1}{2}$ landop korn utsäddt, uppskuret 8 Tr.

13. Mot $8\frac{1}{2}$ kylmet korn utsäddt, uppskuret 3 Tr.

14. Mot 3 kylmet linfrö utsäddt, uppskuret 8 lisp. och på hvart lisp. räknat 25 skålpund.

5. Orsaken till klagan är de svåre åren. Mårten medgaf, att åren varit svåra.

6, 7. Mårten skyllar på skrifvaren. Hade dock fått smaka karbasen. A. v. H. medgaf; ty han lät som Cubias en fora stanna, 70 släddar fulla med spanmål, som insattes hos andre bönder. M. medgaf, men försäkrade att det skedde för menföre skull.

8. En Bonde böd en oxen godvilligt, då han ej kunde betala tionde; han hade annars måst sälja den till en annan. Fick nu 5 Rdr.

9. Nekar.

10. Mårten undskyllar sig. Fru Clots har skrivit så på de andre böndernes berättelse.

11—13. 6 kylmetrar göra 1 T:a eller stortunna.

14. A. v. H. Bonden gaf blott 5 lisp. lin. M. menbetalte 3 lisp. med penningar. A. v. H. Vigten bör vara 25 skålp.

15. Ungefärl. lika klagan.

16. Alla år, så länge d. v. H:s hustru lefde, måste Märten ge henne $\frac{1}{2}$ lisp. grannt lingarn.

17. samt 10 mk. penningar till spinnelön.

18. Af 1 ko har han tagit 7 lisp. smör.

19. Årlig. 3 Rdr vaktpen-
gar (?).

20. Hvar bonde, som vid stranden bor, måste gifva honom 100 salta braxen, 1 lisp. 5 mk. torra gäddor, och när de ej få fisk, tager han oxe och kor ifrån dem.

21. Utsått 1 T:a, 2 kulmet hafra, skuret med dem 5 T:r.

22. Måttet, som han tager tionden med, är så falskt, att 3 tionde tunnor göra 4 rättmätiga tunnor.

Detta allt betygar Märten på sin ed, med sådan formel: *så sant som Gud är i himmelen.*

23. Säger han, att i Fellinske gebieten icke 10 bönder ha bröd att äta och säd att så.

15. Bonden tillstod att han löst något med penningar.

16. Bönderne skulle ge af Hakelandet $\frac{1}{2}$ lisp. garn, af $\frac{1}{2}$ hakeland 5 skålp.; af $\frac{1}{4}$ hakeland $2\frac{1}{2}$ skålp.

17. Rätt. Annars må bonden spinna sjelf.

18. Bonden bekänner nu, att det varit af 6 kor; A. v. H. påstår — af 10.

19. Medgifves. Så tog hans företrädare.

20. Braxen ha intagits friska, ej salta. Deremot ha de som ej bo vid stranden skyldighet att skaffa notegarn, som ej fordras af strandbönderna.

21. Ej tagit mer än 1 $\frac{1}{2}$ T:a; betalt det öfriga.

22. Tiondetunnorne böra quadrera med dem som äro ordinära i Fellinska gebieten. Bonden dristar väl ej kalla dem falska.

23. A. v. H. mötes af bondens medgifvande att åren varit hårda, att han sjelf som Cubias bivånat mätningen med det förseglade snöret, som

24. Kan Arrendatorn ej bevisa att han bosatt några bönder, utan i stället fördrifvit.

25. Uppräknar han 51 karlar och bönder vara fördrifne på 3 års tid blott från Tarvest.

26. Beder Märten, att de från den skadlige Arrendatorn och Tyrannen måtte befrias, annars nödgas de förhungra eller förlöpa till främmande land.

Kuthi Töre, kallad Bengt, klagar:

11. Arr. har, då Bengt lå-

(VI. DEL.)

är Arrendatorn öfverlemnadt; men — M. påstår dock att Arr. skär för hårdt tionden.

24. Arr. har nedsatt öfver 40 bönder i Tarvest, blott 2 å 3 ha för bofvestycken rymt.

25. Då uppräknningen börjat, medgafs men förklarades, att Kolpus rymt för ett mord, Jurgen, då hans söner, som straffats för slagsmål, rymde och han ej ensam kunde betala räntan; Silke Henrik lopp när hans frihetsår voro förbi; Silke Bengt likaledes; Kulte Jörgen hade Arrendatorn köpt; rymde sjelf 3dje. En Bengt med 3 söner, sedan han sinegen syster besofvit; Taver, då han skulle straffas för stöld på åkren; Uku Pähl af fattigdom, men Arr. hade betalt honom för hvad han smidt.

26. Märten tillstår att han och de andre så begärt, och vill han hädanefter gröfve fauter bevisa.

A. v. H. svarar:

11. Att han låg i häkte

tit förstå att han ville draga till H. E., bundit honom till händer och fötter och kastat i fängelse; der han hölls i 14 dagar; ville sedan ge honom spö, men lät beveka sig, att B. fick lösa sin rygghud för 4 Rdr.

12. Då han desse 4 Rdr ut-sökte och ej fann B. hemma, så tog han hustrun och satte henne 2 dagar och 1 natt i tornet. Hon utsläpptes dock mot borgens.

16. Soldater sticka värjorna genom det, derunder de kunna ause korn förvaradt.

17. Beder om 2 opartiske af adel och 2 H. E.s tjenare att på stället förhöra om saken.

19. Der bonden förr körde med 5 par, kommer han nu näppeligen fram med ett.

Halsa Hans klagar:

1. Der 5 Tr: råg sätts, uppskär Arr. 11 Tr.

2. Der 2½ Ta korn sätts, uppskär Arr. 8 Tr.

3. Då bonden bad att ej så hårdt måtte skäras, utan

skedde för en oxes skuld, som han tagit i förvar af en förlupen bonde (för hvilken han var löftesman) och ej underrättat att bonden förlupit. B. medgaf, att han så gjort, att han för att dermed köpa sin rygghud bjöd ett räfskinn; och att Arr. tog både skinnet och rygghuden.

12. Medgifves; men det var för hustruns munbruks skuld och för att få de 4 Rdr.

16. A. v. H. negerar ej; men soldaterna hade ej stucket i folket.

17. Likaledes.

18. Detta orsakas af deras armod.

A. v. H. svarar:

1. — Blott 10 Tr.

2. — Blott 7 Tr.

3. Sannt, men det var derföre att bonden svor. Bon-

något lemnas honom att lefva af, så fördes han i fängelse och måste först utlofva 5 Rdr för sin rygghud och, då han ej hade pengar, bedja Arr. att derföre taga dess ena oxé.

I Handlingarne har Utg. ej ännu funnit vidare upplysning, men vid andra slika tillfällen visade Riksfältherren så mycket allvar mot Arrendatorerna, att de måst finna för bäst att hafva sina affärer klara, då klagomål inlupo. Från dessa Lisländska godsens beredde Gr. J. sig till större delen sådane inkomster, som ej sögos af bonden. Han hade här stora kalkbrännerier, derifrån 1000:tales tunnor lefverades, A. v. H. uppdrogs att sälja mastträn, att bränna tjära af den skog, som borde undanrödjas för att uppodla landet, att med sparsamhet behandla ekeskogarne, dock årl. låta hugga skeppsvirke o. s. v.

Sal. Fältherrens Begravningsomkostnad An. 1652.

På sal. F:s bårtücke voro silverbokstäfver 61, små punkter 15, knappar 5. S:a 81. — På kistan: 4 silfverfötter, lod 412; 5 knappar på himmelen, lod 216. Ett kors, lod 152; den ena tropheen lod 145, den andra lod 144. Vapnet lod 147; dödehufvudet lod 65; bokstäfverne med kransen om vapnet lod 255 $\frac{1}{2}$. En liten ros lod 4. Summa (på kistan) lod 1540 $\frac{1}{2}$. Skor, hvori liket var klädt, 6 dal. kppm; svart flor

61 d. 16. 46 lod svarta fransar 57 d. 16. Confect till dem som kommo om nätterne och vakade öfver liket 431 d. 12. 2 lisp. humle till liksvepningen 15 d. Boj 360 d.; svart kläde 1512 d. Liksten till stenhuggaren 120 d. Fjädrar till hästen, som gick i processionen 234 d. 7 böcker papper till Begravningsbref 5 d. s. Ljus och bläck till brevrens skrifning 2 d. 12. Gulddragaren för fransar till Schabrack och kjortel å hästen, som gick för liket 2454: 16 Till det gemena Hoffolkets sorgelhattar 212 d. Rimsmidaren för sitt arbete på vagnen 343 d. Conterfejaren J. Assman för det målade baneret m. m. 407, Conterf. J. Elbfas 204. Franske snörmakaren 833. Confect vid begravningsmåltiden 1802 d. 16. För frukt till 2 Mångelskor 153 d. Till husfattige i staden 100 d.

Summa daler kpm. 10,930.

Sorgkläder till familj och tjenare 25,980.

36,910. *)

År 1683 gjorde Gr. M. G. D. det accord med Fr. Marqvart, att han skulle göra en yttre likkista åt Sal. Fältherrens för 65 Rdr sp.

*) Deri ingick: Till fotfolk som af landet inkom: 4 comp. Upplänn. 240 man: 123 Rdr. 9. 12. 4 comp. Sörml. 532 man: 145 Rdr. 29. 2 comp. Wessml. 319 man: 135:3. Ryttari: 4 comp. Uppl. Ryttare 496 man 525 Rdr. Constaplar till lands 21 Rdr. Constaplar på 10 skepp 40 Rdr. Presterskap, klockare, dödgräfvare, graföppnare, schola — 608 Rdr. Summa 1598 Rdr. 22. 12. Dessutom Tryckaren för epithaphier 6 Rdr m. m. m. m.

Summa 1815 Rdr. 6. 12.

— *Magnus Gabriel Grefve till Läckö och Ahrensborg, Friherre till Ekholmen, herre till Hapsahl, Magnushoff, Högentorp och Wännegarn, K. M:t:samt Sveriges Rikes Råd, Riks-Skattmästare, derefter Riks-Canzler, sist Riksdrotz, Lagman öfver Westergötland och Dal så och Upsala Akademi Canzler* (enligt hvad han sjelf skref sig.)

Gr. M. G. DelaGardie som Riks-Canzler.

Utg. har i Sv. Sk. Litt. III D. yttrat sig, att, liksom Axel Oxenstjerna var för stor Statsman för att blifva stor Mæcenat, så var M. G. D. för stor Mæcenat — älskare och befordrare af de glada Vettenskaperna — för att bli stor Statsman. Det är också bekant, att han vid Envålds-revolutionen utvaldes till Aristokratiens syndabock, och att den uppvoxande Aristokratien, som grundade sitt öfvervälde på kungagunst, concentrerat på honom allt hat mot den förra sjelfständiga Aristokratien. Utg. ernar ej försvara hans styrelse af Utrikes-Ärenderna under K. Carl XI:s förmyndarregering; Tillfället medger ej ens dess på original-handlingar grundade karakteristik, både med sina skuggor och dagar.

Han vill blott bedja dem, som erna ingå i framställning af detta ämne, att grundligare läsa Rådsprotokollerna än utländningars memoirer. Dessa måste ju stödja sig på dess ovänners mundtliga uppgifter. Men Rühls m. fl. känna ej Råds-Protocollerna, citera dock, utan någon anmärkning om möjligt miss-

tag, Chanut, Lettres de J. de Witt, Rousset &c. Blott prof på möjligheten af misstag vilja vi meddela.

»Det stod grusligt illa till vid K. Carls tillträde. Hvem har man att hålla sig till utom den Allsmäktige Riks-Canzlern?» På slik grund är han vald till Caput representativum för hela Aristokratiens synd i decennier. Man torde slå upp Råds-protocollerna! Man skall straxt få se, att R. Canzl. vid de vigtigaste frågorne anser att de höra till Riksen Ständers afgörande och fordrar Riksdag. Hade han haft öfverväldet i Rådet, så hade frestelsen att begära Riksdag ej blifvit så stor. Han synes ha räknat på större inflytande genom sina öfverlägsna talanger öfver Ständer än han hade öfver Rådet.

Såvidt Utg. läsit uti dessa tröttsamma, diffusa, obetsamhetens protocoller, har han ej kunnat upptäcka en *Regerande premierminister* i dem. Olyckligtvis är det just bristen på en sådan och ett deraf härflytande jämkande, och undfallande — en oligarki med alla hufvuden lika höga, som gör *slumpen* till regent.

Prof: 1668 d. 30 Mars *) (Förut ingenting i den fråga, hvarom i noten härunder upplyses.) R.C. reciterade Gr Dohnas bref. Derpå: Allt dertfore är det högt af nöden att vi väl se oss före, sätjandes oss för ögo-

*) »Påsktiden 1668 begagnade Sten Bielke, den storhertade Kurk, Cl. Rålamb och Björnklow DelaGardies fränvaro och gjorde Franska alliansen om intet.» Rüks.

nen för all ting Sveriges veritable intresse. Om Sverige inevitabiliter måste engagera sig, så måste necessitas negotii visas Ständerna. Men der engagement intet är så nödvändigt, quid tunc agendum? Skulle vi annorledes procedera, då blefvo vi engagerade förrän vi trodde. Sedan är ock nödigt att man skaffar sig vänner att lita på. *Gallia torde fuller göra sitt yttersta att devinciera sig Sverige; men det frågas, om iche Frankrike mera kunde det göra studio att draga oss från England och Holland, än af deras veritable intresse* *). Han judicierar af Gr. Dohnas bref att alliansen med England och Holland intet är ett så desperat verk. Fick man ej af dem subsidier, så påmintes, att subsidier intet borde vara något momentum eller conditio till någon allians. Endast Statens högre intresse.

I sammanhang med Riksdagsfrågan, förfrågade sig R. Cz. om ej Riks-Marsken borde hemkallas till Riksdagen. R. Adm: *Ja*. G. Kurk och Cl. Rålamb: *Ja*. N. Brahe: *Nej*. Arméen måste ha en, som den har reflexion på. R. C. Hr. Hindr. Horn el. Gr. Dohna kunna det præstera. Drottn. idem. R. Marsken kan komma hem på samma skepp, som Hr Horn far ut. St. Bjelke: R. Marskens person är ej vid Riksdagen nödig. Resol.: Blef eftersänd **).

*) Är detta språket af en till Frankrike såld?

**) Rühs vet att M. G. DelaG. tillställde hela Brandeb. kriget för att aflägsna denna herre, hvars återkallande han sjelf äskar. Dylika historiska förklaringar rörande beve-

1668 d. 1 Apr. Åter fråga om riksdag. *N. Brahe* begär: »Elies lära vi intet kunna något begynna till Krig.» *P. Brahe*: »Om necessiteten så fordrar, kunna vi väl begynna Krig.» *R. Cz.* upprepade stora betänkligheter mot krig. *P. Br.* trodde att *R. Cz.*s discours var god, och att vi ej borde engagera oss till krig, kunde det ej eller *inconsultis O. O. regni*, men till defensivum fœdus ha vi makt nog. *R. Cz.* erinrade huru *G. II Ad.*, hvad makt han än ansåg sig ega, ej sjelf afgjorde, utan communicerade similem casum med Ständerna. *G. Soop*: Få vi intet pengar af England och Holland, så lät oss taga af Gallia. *P. Brahe*. Det vill han aldrig råda till. *R. Cz.* Säkrast är, att ej taga pengar. — Frågan blir om alliansen. *P. Brahe* begär votering. *St. Bjelke* tycker att Ständerna ha gifvit Regeringen tämmeligen ampel makt in hoc negotio. *R. Cz.* yrkar dock, att Reger. ej har makt att engagera sig i krig. *N. Brahe* håller det extra quæstionem, att, då man får goda conditioner, engagera sig. *R. Cz.* Visar huru det skulle derjemte störa förtroligheten med England och Holland. *N. Br.* utvecklar sin motmening. *R.*

kelsegrunderna för de värf någon utfört äro väl i sig lika förträffliga, när Rühls använder dem om döda, som när Skildringarnes författare använder dem om lefvande personer. Men i förra fallet äro de djupsinnighet, i sednare fästningsvärd brottslighet — enligt den allmänna — dumhetens lagbok.

Cz. Gallia skulle gerna se detta. Men *Engl. o. Holl.* torde häröfver fatta vidriga tankar och, till att studsa Sverige, uppväcka Danmark och andra illviljande *cum magno nostro periculo.* *N. Br.* vidhåller sin mening. *R. Cz.* Låt oss akta oss för Konungens i Danmarks färd, som ville hjälpa K. i Polen och satte sitt rike derigenom i hazard. Non sit alterius, qui tuus esse potest. *St. Bjelke:* att slua med England och Holland in casum initæ meditationis till vapen mot Frankrike förut och intet strax conveniera om conditionem (sic) håller han för vara allt för farligt. Ty de kunde sedan komma fram med allt för svåra conditioner, dem Sverige intet kunde bevilja. Gallia lärer i Maj—Julii göra sin mesta effort, sedan intet. Och synes ej bättre om dem kunna tracteras än nunc. *R. Cz.* Saken är så svår, att han ej vet hvad bäst är. *St. Bj.* Låt oss sätta upp de bästa conditioner vi kunna. *Cl. Rålamb.* idem. *P. Cz:* Fiat ergo *)! om Gr. af Dohna finner hos Engl. och Holl. någon realitet. *N. Br.* Betänkligt. Engl. o. Holl. torde önska att oss stodo fötterne i vädret, der vi dem refuserade. *R. C.* Men om vi intet uträttade, hvad blifver då deraf? Med Frankr. hade vi allaredan förderfvadt. *Kn. Kurk och G. Kurk.* Låt oss väl se på sjelfva projecterade conditionerna.

*) Vittnar snarare om ett lifligt lynnes rörlighet, som fienderne kunna kalla lättsinne, än en slagen partichefs nödtvungna bifall.

St. Bj. Till att njuta säkerhet i sjön, måste vi mycket göra, eljest snöres oss strupen till och Danmark lär visst komma med i spelet. Vi äre komne i sjön på en båt och måste följa vågorna något efter. *N. Br.* Huru länge vi laga, så komma vi ändå med i spelet, nolentes volentes. *R. C.* Erinrade åter om Ständerna. Hvad lära de säga, om de finna oss engagerade? *N. Brahe:* Hvad om de finna oss inermes? *R. C.* Det blir svårt att försvara ett engagement; försvarligast att förvänta Ordinum Consensum. *Cl. Rål.* idem. *N. Brahe:* contra.

D. 4 Apr. *Sten Bjelke.* Hans Brorson från Paris skriver, att kungen i Frankrike låtit göra fahnor med påskrift: *Un contre tous.* Bref hade i dag kommit ifrån Hr Lionne, der K. i Frankr. sig så väl förklarar, att derutinnan icke något kan requireras och underrättar han, att Kungen i Engl. fått en premierminister Bückinger, som säges vara värst noterad i hela Verlden och en öfvermåttan elak Svensk. — Andra lämnen,

D. 7 Apr. *Björenkl.* föreslår att gå in engagement med Basserode. (Kejsaren). *Cl. Rål. Kn. Kurk, H. Horn, N. Brahe* bifalla. *G. Soop* vill ha Ständerna samlade förut. *St. Bj. E. Flem. Lor. v. d. Linde, Gabr. Oxenstj. S. Bååt.* lika med *Björnkl. R. Cz.* lika med *G. Soop,* anseende att inför Ständerna vore bättre att försvara ett neglectum än ett engagement i en så vigtig sak. *R. Amir.* idem *R. Dr.* förenade sig med pluraliteten emedan Frankrike eftersträfvar en universell makt. *Drottn. Ständerna.*

Man finner deraf, att ingen R. C:s frånvaro öfver påsken behöfves. R. C. var ock närv. d. 8, 11, 14, 16 och 25 Apr. De 2 andre rådsdagarne d. 23 och, 29 Apr. då han var på Jacobsdal, talades ej om frågan.

D. 29 Apr. Var han frisk frånv. på Jacobsdal, anseende tillräckligt att genom HofCz. yttra sin mening. Måhända var det verklig förtryksamhet, hvarom dock intet ord upplyser, måhända också en låtsad, för att så mycket lättare bibehålla sitt inflytande hos Konungen i Frankrike, då det för Sveriges gagn erfordrades. *Björenkl.* sade sig varit hos Nesselrode och funnit punkten om Brehmiska saken god nog. *R. Dr. m. fl.* Man kan ej mer begära af Kejs. *Hof-Canzl. Joh. Gyllenstj.* yttrade, att R. Cz. befallt honom, som var ute på Jacobsdal i fråga om Lagen och Kyrko-Ordningen, att anföra, det han väl helst såge, att man bättre utväntade de närv. conjuncturernas utveckling, förrän man engagerade sig med Bassero-de, men att, om man med Austria engagerar sig, man bör göra det på goda vilkor. Men skulle blott en simpel amitie-tractat ingås, kunde gerna puncten de religione, negotio Brehmensi & subsidiorum gås förbi, då föga stode att vinna. Rådde R. C. ock, att Gr. af Dohna finge befallning att till rikets säkerhet utverka en guarantittractat med Engl. o. Holl. samt anhålla om subsidia de præterito och sedan till arméens åfdankning. *St. Bj.* klagade öfver Englands froideur, för hvilken vi dock sjelfve rådde. *N. Brahe:* Låt oss betrakta huru Gallia tracterat Sverige. *St.*

Bj. Hon har alltid brukat Sv. att skrämma de andre Nationerne med. *R. Dr.* *) utvecklar alla skäl mot Gallia: 1) tracterat med Danmark till vår prejudice. 2) handlat i Pohlen mot det allmänna intresset. 3) illa tracterat de Evangeliska. 4) Opprimerat Erfurt och Städerna i Elsas. 5) Styfvat Holland, då Sverige sista gång med det tracterade. *Drott. Riks Amir. Hof-Canzlern* — unanimiter resolveras tractat med Basserode. 100,000 Rdr i fred mot 4000 man; eljest skulle commissarierne stå på 150,000.

För ett krig arbetade dock *R. C.* lifligt; ehuru alltid med hänskjutande till *Ständerna*. Det var uttryck af hvad han ärft med blodet.

1668, 6 Julii. *R. C.* föreställde huru blott vapen duga mot — *Ryssland*. »Sveriges historia vittnar derom.» *N. Brahe* ansåg, att ett fredsbrott med *Ryssland* skulle förderfva allt i *Tyskland*. *R. C.* Tvertom. . . Vi få ändå engång *Czaren* på halsen. *B. Oxenstj.* ansåg det godt, blott vi hade 15,000 Man på benen. *R. Amir. & St. Bj.* Vi böra ega dervid *Pohlen* till vän. *B. Ox.* idem. *R. C.* Men det bör ske *comitiis durantibus*. Då *Czaren* är i conflict med *Tartaren* och andra, är det en god krigsschola för vår armé, att hålla honom varm. *N. Br.* Men *Holland*? *R. C.* *Holl.* o. *Engl.* äro sjelfve offenderade

*) Stämplas också för Gallomanie af våra häfdatecknare. Deri ha de rätt, att han och *R. Cz.* merändels voro af lika tänkesätt.

för commerciens förtryck. *B. Ox.* sker det d'accord med England, så ingen nöd. Engl. kan skicka en flotta till Archangel och taga sin revange.

D. 18 Junii. *R. C.* klagade, att Helmfelt var tagen från fortificationsverket uti Ingermanland. Interrumperades af *N. Brahe*, som ville att processen mellan Riksmarsken och Grefvinnan Mörner skulle företagas.

D. 25 Junii. *R. C.* vill att tractaten om Commercien må afslutas i England som bäst kan drifva cuneum. *St. Bj. och B. Oxenstj.* Af England lära vi i commercien ej ha stor hjälp. *R. C.* Men vi må häri ej offendera eller ombragera Engl. o. Holland. Proponerade dervid huru Czaren börjar alltför mycket göra conventioner i handel emot pacta och blir således quæstio om trupper skola afdankas. — — Får Czaren hållas bli alla våra städer fläckar. Men vi böra först remonstrera Ständerna detta och intaga deras betänkande att vi må göra consilio. *R. Dr.* biföll *J. Gyllenstj.* idem. *N. Br.* idem. *Resol.* Skulle hemställas Ständerna.

D. 8 Julii. *R. Cz.* ville, att då vi sedan *G. Is* tid varit med Gallia vänner, den nya tractaten med Basseroode måtte representeras Ständerna och ny tractat slutas med Frankrike, ej blott skrivas bref. *N. Br.* hade förut funnit nyttigt att taga pengar af båda partierna; men ej nu. *R. Amir.* biföll *R. C. R. Dr.* Nej, ett vänskaps bref till *K.* i Frankr. är nog. *R. Skattm.* (*Sev. Båät*): Nog att mundtl. försäkra *Pom-pone* derom. *R. C. Ja.*

D. 9 Junii. Rör. Spanska alliancen. R. Cz. visar att vi kunna conservera Engl. o. Holl. utan att garantera Madagascar. Anser Björenklov här i våra säkrast att följa. Dermed förenade sig St. Bjelke.

Det är märkligt med opinionernas skifningar. Då fanns ej större brott, än att vilja stå i vänskapligt förhållande till den bildade »Vestern» till Frankrike, och concentrera krigskräfterna mot den ännu Sverige underlägsne men alltjemt tilltagande barbarcolossen i Öster. Och samma tid, som hyser just denna M. G. DeLaGardies politik, upprepar dock samtidens smädelser emot honom för det han tänkte lika med oss. Hvem finner ej af Rådets sammansättning och yoteriug, att M. G. D. ej ensam och enväldig kunde tillstålla det olyckliga Brandenburgska Kriget, som dock, utfördt af eniga fältherrar och krönt med segrar, säkert blifvit lika lofsjunget som våra andra hjeltebragder, men nu bragte ur våra händer allt hvad vi vunnit genom Vestphaliska freden. Kan man då ej drista fråga: är det värdt bara smädelse, att vår R. C. då stod enskilt i det Vänskapliga förhållande till sin *Cusin* K. Ludvig XIV, hvars makt dock var en förklang till Napoleons, att denne Monark kunde bevekas att skaffa oss åter allt det förlorade? Säkert är, att R. C:s enskilda personlighet betydde mer vid räddningen ur den olyckan, som hela Råds hären, han inclusive, åstadkommit, än hans röst betydte vid krigsförklaringen inom ett Råd, hvars alla medlemmar och deras äre- och bytshungrige söner och fränder väl visste hvad Svenska adlen vunnit i

Tyska krig. Utg. ernär visst ej förklara Grefven för en stor *Riks-Canzler*. Hans enda syfte är att visa det han var *något helt annat*, och *stor deri*; att han som *Akademi Canzler*, som *Litteraturens befordrare*, har en sjelfständig ära, som kan undvara Statsman-na-äran bredvid sig; men att han dock var som Statsman ungefär så god som $\frac{1}{5}$ delar af hans samtida Råder, hvilka ej kunna jemnföras med honom, der han är stor, och som torde »funnit nyttigt att taga pen-gar af båda partierna,» utan att betrakta det annars än som en *gewinst*, då en P. Brahe, en M. G. D. o. d. enär de, efter tidens sed mottogo gåfvor af utländska makter, säkert, enligt sin karakter af stolt-het och, hvad M. G. D. vidkommer, äfven af slöseri och fåfånga, använde det undfångna till allmän båt-nad. Äfven afvoqe häfdaforskare ha funnit M. G. D:s redogörelse i detta fall nöjaktig. Äfven om någon, efter grundligt studium af säkra handlingar dervid ej allt, som *sagts* — vare sig af vän el. ovän — eller *skrif-vits* i den tidens Crusenstolpiska Skildringar oundersökt, anses såsom *historiskt visst*, kommer till sam-ma resultat, som parti-hatet, synnerligen det som ta-lade under enväldiga Regenter, hvilka nödvändigtvis gerna hörde denna ton, så att M. G. D. bevises varit *factotum*, att han gjorde allt det onda, och den *stor-hjertade* Kurck m. fl. allt det goda; att han tillställde krig för att bli af med dem, som visat sig inskränka hans makt; att han var en fransosernas blinde agent i vår Svenska rådspurpur; att allians med de nuvarande »mörksens makter» var ultrapatriotiskt och allians

med n. v. liberala makterna en gränslös opatriotism, m. e. o. om allt det onda, som uppkom af en aristokratisk styrelse, under en förmyndare-regering, deri omkring 70 Rådsherrar med lika rösträtt, som han, deltego, och deribland R. C. hade de mesta enskilda fienderna, — om allt detta än genom historieskrifvares *völd* och *völd* kunde läggas som en syndabocksförbannelse på honom, så — Utg. har redan uppgifvit fältet, och anser att M. G. D. ej bör räknas till stora Statsmän, men tror dock att likasom man kan vara en stor poët, utan att tillika vara stor musicus, så kan nämnde Grefve vara *en bland verdens störste okrönte befordrare af litterär väckelse och vetenskapliga studier* bland ett helt folk, äfven om han ej varit något dessutom, som gör anspråk på Historiskt namn. Man må då gerna antaga, att det var en olycka, att K. Carl X Gustaf *döende* måste utnämna män till de 5 Riksembeten i sin sons förmyndar-regering; att han då, när systemen tviflade om sin *Mans förstånd* dertill, viss om *troheten*, var lika viss om både *förståndet* och *troheten*. Huru lyckligt för Grefven, om han såsom blott R. Råd fått understödja och verka för sitt Universitet och Litteraturen, med blott sin enskilda rådsröst! Men K. C. X G. synes mest gjort afseende derpå, att ingen Svensk bättre än svågeren kunde framvisa en representationsförmåga och universell bildning fullkomligen jemlik med hvad Europa i den vägen då præsterade ypperst invid thronerna. *)

*) I Wagenselii Directorium Aulicum, tryckt 1687, anføres

*M. G. D. som Akademi Canzler och Mænenat i
Riks-Rådet.*

Ehuru M. G. D. efterträdde den store Oxenstier-
na i Canzleriatet öfver Ups. Akademi, fann han der
mycken oreda. I räkenskaperna vidgick Rector, att
»mycken oordning förefans.» Den förra Qvästorn
Boethius hade lemnat allt i ett chaos. Grefven ytt-
rade i sitt *intrüdes-tal såsom Akad. Canzler*: »Det
är olideligt och mycket illa, som den förra Qvästor
hafver häruti gjort. Vi måste se till, hurusom detta
kan remedieras och aldräförst tillse, huru det gamla
kan från det nya åtskiljas Magistratus Acade-
micus hade bort draga försorg härom och gifva efter-
tryck härutinnan. Men nu är sent derom påminna.
Vi viljom allenast finna något förslag att remediera
detta. Jag ser att verket blir mödosamt, men hvad
emolument deraf falla kan, gifver oss utgången. Jag
vill efter edert inrådande och begäran sända Enkan
bud, att hon ändtligen ställer sina tankar, att verket
må fortgå och dertill skaffar sig en person, som ar-
betet sig företager, den andra tillställer Akademien
på sin sida, den tredje må af Cronan tillsättjas och
på dess medel uppehållas.»

M. G. D. såsom af sin samtid ansedd innehafva tidens
högsta hofbildning. Den ende, som ej sjelf satte honom
framom sig i detta hänseende, var Duc de St. Aignon, en
favorit hos K. Ludvig XIV, hvilken ännu 60-årig med en
ynglings lillighet styrde decorum inom sin konungs hof.

Sedan Grefven inträdt i Förmyndar-Regeringen, fick han godt tillfalle att leda Regeringens uppmärksamhet på litteraturens bästa. Vi uppställa här en Chronika:

1661, d. 28. Medgafs Dahlberg privil. på sin Sv. A. & H. R. Cz plaiderade därför. Loccenius uppdrogs på hans förslag att författa texten *).

1662, d. 2 Juni. Närv. R. Dr. R. Cz, B. Skytte, Cl. Bjelke, N. Brahe, G. Soop, A. Lillie, L. Linde, H. Stake, P. Ribbing. G. Soop anförde, att i Antwerpen finnas de Antiquiteter och diplomer, som K. Christan II förde med sig ur Sverige **), till köps för 40,000 Rdr. Han hemställde om ej en Stiernhielm eller annan dylik man kunde skickas dit, att taga dem i sigte. R. Cz höll det högst nödigt och K. Mjts ära och heder convenabelt, att sådane fornsaker quocumque modo inlösas, blott man vore visst informerad. Soop lofvade skaffa bättre besked. R. C. omtalte occasione, att han fått Ulphilas i sin ego (för 2000 gylden ***). R. Dr. gratulerade Svea Rike mycket deröfver.

S. å. föredrog R. Cz i Rådet, huru som Professorerne klagade, att de icke kunde uppehålla den Akademiska disciplinen och i lärdom uppdraga ungdomen, om ej adlen lika berodde af Universitets-lagar-

*) Se D. Arch. II. p. 213.

**) Ankommo nyligen till Norrige.

***) Silfverbandet och skrinet bestod DelaG. förrän han till Akad. gaf denna phœnix librorum.

ne, som de ofrälse. Han sjelf ansåg att alla studerande borde stå under samma tukt. Man uppsköt saken *).

1662, 21 Nov. Befaltes Runell, Secret. gå ner i CammarColl. och fordra af Secret. Skyttehielm de afritningar af runstenar öfver hela riket på kopparplåtar, hvilka Antiquarien skall öfverse och afsättja på ny svenska. Occasione discurrerade R. Cz. 1:o öfver de gamle monumenter, som här och der finnas i riket och om hvilka man intet stort vet, i det somt är förderfvadt, något per nefas borttaget, och komma bland annat i consideration Wreta och Alvastra kloster, Höjentorps kyrka, der ock rudera sägas finnas af Kungagrafvar. 2:o Om Gamle Messenii verk, att de borde af Loccenius öfverses, commenteras och i en codex utgifvas. HofCanzlern recommenderade i slikt händelse Widikindi, såsom capabel och flitig i gamla acters studium.

1663, 24 Nov. När. R. Dr. R. Cz, R. Marsk,

*) Troligen liksom då fråga var om Eder och Sabbatsbrott, "på det man ej skulle ge Adlen under presterskapet." Men R. Cs förslag var af nöden högt påkalladt. Den inbrytande råheten, hvaröfver Lagerlöf, Achrelius m. fl. klagat i sina tal, var verkligen hotande. Man erinre sig blott den store Banérs son Dulle Banér. Hvilken uppfostran måste icke den egt, som kunnat yttra om "skinkmärrarne" hvad vi läsit i, ni fallor, C. Adlersparres Samll. Och likväl måste denna ställdräng upphöjas till Riks-
Stallmästare!

G. Baner &c. Man beslöt, att alla originale-depecher, instrumenter, Riks-Acter, embetsbref af Ministrar, residenter, Agenter, Commissarier &c. skulle till Riks-Archivet återlemnas.

1663, 19 Dec. Närv. R. C. S. Bååt, G. Baner, N. Brahe och G. Soop: beslöts att N. Tungel skulle försändas till Brabant för att uppsöka och till hvad pris som helst återskaffa de Svenska handll. K. Chr. II utfört.

— 22 Dec. beslöts att utsända H. Appelbom i Tungels sällskap. I deras instruction skulle de åläggas att låtsas blott af egen curiositet uppspana dessa skingrade handll., låtsas, då de finnas, att de ej äro så märkvärdige, och först vid periculum in mora contrahera, dock så att köpet skulle underställas regeringens godfinnande.

Vid denna tid lär följ. af R. Cz. i Regeringen framgifvits:

Memorial om några ärenden Justitien angående ingifvet till Regeringen.

Till Justitiens befordrande är nödigt 1. *Revisio Legum*, att Lagen på god svenska öfversättes och augmenteras. 2. Arbetet bör föreläggas *Ständerna* som det öfverse och bedömma. 3. *Alla Stadgar*, som ha vim legis böra tryckias med ett perfect register till alla apices legum. 4. *Domarereglorna* böra förbättras och ökas, och dervid allt onödigt arbitrerande betages såsom ensidigt och vrängt. 5. Mycket godt kan hämtas af *Danska lagen*, synnerligen credit-lagarne. 6. *Processen* måste förbättras, utgifne ordi-

nanser öfverses. 7. *Revisionen* bör sitta 8 månader om året, med ferier under de 4 sommarmånaderna. 8. stadgas bör, att Lagman bor i Lagsaga sin och Häradshöfdinge i tingslag sitt. 9. En *Riksadvocatfiskal* bör antagas, som i *Revisionen* i synnerhet alltid uppvaktade och observerade först Domstolar in male administrata vel denegata justitia, eller när Öfverdomstolarne icke de andre nedrigare hölle i sigtet. Sedan att parterne och advocaterne ob temerarium litigium eller när de i annat impugnera, vare sig domqual, oförnuftighet och annat sådant. Trodde, att ett tjenligt sujet skulle finnas i Törner eller Lovisin *). 10. Engagere man 2:ne protonotariet, en i revisionen, en i hofrätten, som extrahera alla solenne dommar, så civil som criminal, under vissa titlar, hvarjemte de ordinär tjenstgöring kunna bestrida. 11. Ett archiv bör inrättas för nämde bestyr.

I Commissionen sitte: Præses R. Drotzet. Assessorer: A. Liljehök, E. Ehrensten, 4 Assessorer från Hofrätten i Sthm, deribland Mörling; Ass. A. Gyllenkrok fr. Åbo **), Ass. D. Sparrman fr. Jönköping, Ass. Stiernstråle från Dorpt***); af Häradshfdgr Gyllengrip . . . 1 Professor Juris; 2 Justitie Secreterare t. ex. Cojet och Lovisin. Hadorph kunde an-

*) Erik L. blef 1675 adlad som Advocatfiskal i Svea Hofrätt. Dog som Friherre och Landshöfdinge. Hvaren finner att embetet skulle motsvara vår Justitie Canzler.

**) Blef Assessor 1650, död 1683.

***) Blef v. Præsid. 1675.

tagas till Archivisecretare. Sessionerna kunde börja d. 1 Maj.

1665, 7 Oct. Närv. R. Dr. R. Cz. Cl. Tott, G. O. Stenb. och G. Bonde. Beslöts att genom Kam. Coll. 500 Rdr skulle sändas Hr Appelbom, för hvilka han i Holland skulle köpa en kedja af 200 duc. och en medaille af 100 Rdr, och å Sv. Regeringens vägnar förära den lärde Holländaren Frans Junius såsom erkänsla för det han utgifvit med noga flit och särdeles arbete Ulphilas i Dordrecht 1665 *).

1668, 18 Oct. Närv. R. Dr. R. Cz, Cl. Tott, G. O. Stenb. G. Banér. Åt Hadorph anslogs 300 dalsilfn. årl. lön, »för att uppväcka andra till slike löfliche företaganden.»

1666, 11 Mars. Närv. R. Cz, Sev. Bååt, L. v. d. Linde m. fl. Man uppdrog Stiernhöök att öfversätta någon af Sv. gamla lagar.

1666, 13 Oct. Närv. R. Dr. R. Cz, C. M. Lewenhaupt, C. Rålamb, G. O. Stenbock. Man uppdrog J. Widikindi, att uppsöka i Ax. Oxenstiernas Bibliothek de prolegomena, som Grotius gjort in Procopium de antiquitate Gothorum.

1666, 4 Julii afgick ett Canzlersbref till Ups. Akademi. 3:dje §. Emedan Isländaren Jonas Rugman sin resa åt Island väl hafver förrättat och inbragt åtskillige antique mss. och än föröbliger sig att

*) Var tillegnad M. G. D. af utg. som synes varit både understödd och uppmuntrad af Mæcenaten.

genom sin släkt på Island årligen införskaffa så många slike skrifter, angående de Svenskes och Norskes historia, som ske kan, ty består honom af Akad. statens öfverskott för samma sin resa 606 d. km. inclusive deruti räknandes de 50 Rdr s. m. som inom till Helsingör öfversändes att fortsätta sin resa med.

1666, 20 Dec. Närv. R. Cz, Sev. Bååt, v. d. Linde, N. Brahe, Gabr. Oxenstj. Befaltes Kam. Coll. att inlösa några contrafaites hos Klöcker (Ehrenstrahl), som kunde tjena Dahlberg, då han nu i Paris lät i koppar sticka K. Carl Gustafs actioner.

1666, 28 Nov. Närv. R. Cz, S. Bååt, G. Banér, G. Soop, G. O. Stenb. beslöts att utfärda ett öppet placat och påbud om gamle monumenters och anti-quiteters vård, med allvarsamma anmaningar och uppmuntringar. Tidsandan vore neml. att förstöra minnena. I hägn togos: 1) Borgar, Stenskansar, Stenkumlar, ruiner af gamla hus och fästen, landmären. 2) Runstenar, som det blifvit mode, att inmura, använda till grund- och gårdstenar. Vid sve-djelandes brännande finge elden ej komma dem nära; ingen måtte rubba dem. De voro Konungens egendom. Pastorerne skulle öfver dem inom hvarje socken upprätta inventarium, sedan Krono-Befallningsmännen om dem genom efterfrågningar, enl. sin Instruction, skaffat besked. Alla rubbade runstenar skulle inom år och dag sättas på sitt förra ställe eller på närmaste ätthög, om förra stället ej var känt. 3) Ätthögar togos under Kungl. hägn. Hjel-

tarne borde få ligga ostörde. Dock tilläts Antiquarien, att dem öppna och igenlägga för att modum sepulturæ cognoscera. 4) Christna Kungars grafvar i kloster, kyrkor, &c. 5) Offerlundar och offerkällor; 6) Slagtfältt. 7) Målningar i kyrkor. 8) Rune- Munke- Lag- och Sago-böcker. 9) Kämpevisor och Historier skulle antecknas. 10) Gammalt mynt jemte andra fossilia förvaras. Placatet afsändes sedermera med tr. bref till Landshfdgr och Biskopar, innehållande vidlyftig utveckling, undertecknad af R. Cz. S. Bååt, L. v. d. Linde, G. O. Stenb. G. Soop.

1666, 29 Sept. tillsades Runell af R. Cz. att vid anfordran låta Verelius ur Riks-Archivet till läns mot qvitto bekomma Orm Snorressons bok, Vilkina Sagan, Norske Lagen och Messenii Scandia Illustrata.

1666, 12 Dec. Utfärdades instructionen för Tungels antiquariska mission i Spanien.

1666, 14 Dec. Förehades om Antiqu. Collegii inrättning. Blott R. Cz närvarande af de 5 Riks-embetens innehafvare. R. Cz klagade öfver den incuriositet, som allestädes i landet förspörjes i det som våra antiquiteter rör, så att man icke det ringaste låter sig vårda derom. Förslaget till placatet upplästes, agreeerades och underskrefs. Derefter utvecklade R. Cz sin dessein, att inrätta ett Colleg. Antiquitatum i Ups. under *Stiernhielms* direction. Utom den charge och lön han egde i Krigs-Collegio, finge han afl. Log. Prof. Unonis salarium, 300 d. s. m. af Akad. medel och finge bo i R. Czlerns egen gård i Ups. Till Assessorer föreslog R. Cz. *Loccenius*, som

finge nöja sig med de 700 d. s. m. han hade som Bibl. i Ups. och 600 d. s. m. hvilka han som Rikshistoriograph egde på Canzlistaten och 300 d. s. m. sås. E. O. Juris Prof. i Ups.; *Schefferus* — en väcker man, som med nytta kan adjungeras — nöjer sig med sin lön såsom både Skyttiansk och Jur. N. & G. Prof. *Verelius* nöjer sig med sin Antiquarii lön 600 d. s. m. sin Quæstors lön 700 d. s. m. samt Antiqu. Professorslön 300 d. s. m. *Hadorphius* nöjer sig med sin Secreterarelön och de 300 d. han har på Canzliets stat. En Waktmästare kunde fås för 50 daler. Kronan skulle således ej deraf grave-ras med mer än 400 Rdr till en kopparstickares och formsnidares underhåll. Allt agreerades i Rådet. R. Cz. nämnde occasione, att han på egen bekostnad lät trycka Ulphilas med öfs. på 3språk, S. Olofs Chrönika med både gamla Norskan och Sv. öfs. af L. Bureus.

1666, 17 Dec. afgick bref fr. Reger. (Närv. Hedv. Eleon. S. Bååt, L. v. d. Linde, G. O. Stenb. P. Sparre, G. Soop) till M. G. D. att Rect. Schol. i Ups. *M. Celsius*, nöjd med sin förra lön, tillagts till Assess. i Ant. Coll.

1667, 14 Mars, närv. R. Cz, S. Bååt, L. v. d. Linde, G. O. Stenb. G. Soop. Bref afsändes till Landshfd. Duvall, om inköpande och conserverande af ladan i Rankhyttan, der G. Wasa tröskat och der han på dörren skall tecknat sitt namn.

1667. 7 Aug. Medgaf Reger. R. Cz, att duplex stipendium måtte lemnas åt 2:ne studenter, som biträdde Stjernhielm; likaledes åt Tornæus, som Stjern-

hjelms brukade såsom corrector vid Ulphilas utgifning.

1667, 20 Nov. Närv. Hedv. Eleon. R. Cz, S. Bååt, L. v. d. Linde, G. O. Stenbock, G. Soop utfärdades instruction för Ant. Coll.; der *J. Axehjelm* är tillaggd bland Assessorerne. Collegii arbete skulle börja d. 25 Jan. 1668; R. Canzl. skulle inrymma dem arbetsrum. Arbetet finge de sins emellan fördela efter behag, dock, förslagsvis, torde *Stiernhj.* förnämligast bearbeta *vårt gamla Götiska språk* att vi måtte få ett godt svenskt lexicon, med grundlig etymologi och betydelsen bestyrkt genom citationer ur våra Auctoror; *Loccenius* deremot bearbeta *scripta historica* α) de Isländske och Norrske, β) de gamle Sv. Helgonlegenderne, hvarur mycket historiskt bör förväntas; γ) de in- och utländske hist. som fordom på svenska afsatte äro, δ) de gamle föreningar, publika bref mellan Nordens Kungar, mellan Sv. Konungar och dess undersåter; samt *Antiquas Leges* både för språkets skull och kunskap i fordna Justitiens administration. De borde redigeras till en corpus med glossaria såsom alla nationer gjort. Åtminstone det viktigaste publiceras; *Schefferus* derjemte biträda vid utgifning af gamle historier, illustrerade med commentarier, likaledes bearbeta *historiska ämnen* med de nya upplysningar, som nu kunde vinnas; *Verelins* fortfara med *Isl. skrifters* utgifning och *isländskt Dictionarium*; *Celsius* sysselsätta sig med *Theologiska och Kyrkhistoriska Urkunder*, Missalier, Kyrko- och Kloster stadgar m. m. samt *Runstenar-*

ne, hvilka borde accurate afritas, efter samma skala på alla ritningar representeras och med grundlig illustration publiceras; Burei rune bok observeras; runtryckningen förbättras. *Hadorphius* upplägga *Rim-chronikorne*, samt förfärdiga ett komplett verk om grafmonumenterne, myntväsendet, Sigiller &c. De förmanades till yttersta flit, synnerligen önskades att den åldrige Directorn ville väl använda den återstående tiden, att fäderneslandet måtte få hugna sig af hans högst ovanliga kunskaper. Han kunde den följande månaden utgifva, hvad han skrivit den förra. Studenter med dubbla Kgl. stipendier skulle ej felas honom till hjälp. I Collegiet borde de conferera, tagande sina scripta upp med sig. Rugman skulle alla somrar resa till Norrige och Island, att eftersöka sådane msr. som Sveriges hist. illustrera, och om de funnos så beskaffade, under edspligt vara förbunden dem till Sverige föra och åt Collegiet öfverlemnna. 4 Studenter skaffades ock, som kunde rita och illuminera runstenar, sigiller, vapen, mynt &c. Kopparstickaren, formsnidaren och famulus lön-tes af Staten. Alla Collegier, Gouverneurer. Lands-hfdr, Akademier, Pastorer &c. &c. skulle vara pligtige svara Coll. Ant. då upplysningar begärtes. Collegium stod enskilt under AkademiCanzlerns styrelse, skulle derföre vid hvarje års början ingifva berättelse om föregående årets värf. Hvad som ej blefve genom K. Mjts försorg tryckt, skulle i Archivet förvaras och ej anses som förf:s privata egendom. Rudbeck uppdrogs sedan att inreda åt Ant. Koll. ett rum ofvan Consistorii Sessionsrum.

1668, 26 Apr. Närv. R. Dr. G. O. Stb. Sten Bjelke i R. Czns ställe, L. v. d. L. Cl. Rålamb. Svar hade inkommit fr. Landshfd. Duvall, att egaren af Rankhyttan ville sjelf underhålla ladan, om han finge donation af *Tyska tächten* (en äng?). Den var väl donerad förra året, men återkallades och gafs egaren.

1668, 3 Juni. StatsCommissionen föreslog, att man med Historiographis borde årl. betinga hvad de göra skulle.

— 15 Junii gafs Runell ordres, att till Axehielm och Tornæus utlemna 54 band, som Ant. Coll. begärt.

I RiksdagsBeslutet 1668 d. 22 Sept. betackade Ständerne Reg. för hvad den gjort för Antiquariskt studium, lofvande på allt sätt möta med upplysningar och framlemnande af fynd o. d. Blott presteståndets v. Taleman Enander beklagade att presteståndet intet mycket förstode sig på placatet. Ansåg att i Antiquariska studier kunnige män måste kringskickas i landet och förklara det. (Adlen uppdrog nu Widikindi, att författa en Adlig Matrikel.)

1668, 6 Octob. Befaltes Cammaren att lemna tryckningskostnad för utgifvandet af R. historiogr. B. P. v. Chemnitz Historias 3 o. 4 delar.

1668, 21 Nov. lofvade Reg. att låta publicera Stiernhööks Historia Juris patrii, om han den fulländade.

1669, 3 Febr. inbegärde Reg. *den Svarta boken* från Biskopen i Åbo, med löfte om Copia, i fall Ca-

pidet äskade en dylik. Den borde adresseras till K. Canzliet. S. d. begärtes 3ne gamla codices fr. Landshöfdingen i Åbo.

1669, 6 Mart. R. Cz. förordnade en renskrifvare ur Archivet till Widikindi, för att fortskynda utgifningen af ett dess historiska arbete.

1669, 9 Mart. R. Cz. fick uppdrag, att låta conservera Wernums (Warnhems?) kyrka och Mora stenar.

1669, 30 Mart. Hadorph förfrågade sig i bref till R. Cz. om ej de gamle Lagarne borde jemte textu antiquo öfversättas på latin (t. ex. af Loccenius). Vår Westgöta lag och Östgöta lag skulle så bevisa sig vara matres till de utrikes utgifne Leges Visigothorum & Longobardorum. Han insände tillika på befallning Ol. Petri Chrönica, som varit Tom. II till Laur. Petri Chr. Exemplaret vore från p. 62 till 271 ex autographo auctoris, taget a. 1600. Vid utgifningen anser H. att anmärkn. böra inflyta vid Förf:s smädelse af våra förfäder i och för sin heddendom.

1669, 31 Dec. Runell befalldes utlemna den bok, Hof-Rådet Falkenberg hade fört med sig från Åbo Hofrätt, samt att framskaffa K. G. II Adolphi ordres till J. Bureus om Kon. o. Höfd. styrelsens uppläggande. 280 Rdr anslogos till Isländska mss:rs inlösen.

1669 hade Hadorph samlat under sina resor i Sverige en myckenhet antiquiteter. R. Cz. sände ett af sina skepp att hämta honom med sina fynd till

Sthm. R. Cz. hade detta år sjelf gjort en antiquarisk resa i WstGtl. Hadorph och El. Brenner medföljde. Den förre återuppreste, den sednare afritade monumenter. Man besökte Varnhem — der Konungagrafvarnes renovation besörjdes — uppreste de 2 runecolosserne på Drottellen, uppsökte fornlemningar vid Leckö och Höjentorp. Alvastra, Wadstena, Wreta, Bjelbo besöktes åtminstone af H. & Br. Hadorph fick följa K. Mjt på sin Eriksgata, då Franska, Spanska, Danska, Påliska och Tyska Ministrar sågo hans trohet vid afritningar. (Fick sedan följa Gr. G. A. DiGardie till Köpenhamn, för att råka Thom. Bartholinus, Secret. vid Köpenh. Ant. Arch.)

1670, 8 Febr. Hadorph hade nu omarbetat, illustrerat, reviderat och med noter försett Messenii uppl. af lilla RimChr., färdigskrifvit till tryckning stora RimChr., fått reda på Sv. gamla råmärkes handll., K. Waldemars bref om Skåne, förarbetat utgifningen af Skara BiskopsChrönika, S. Olofs Rim-Chrönika, Boo Jonsson Hist. Alex. Magni och Christ. Tyranns RimChrönika, hade begynt låta afrita gamla Monumenter och Runstenar, samlat en mängd diplomer ända fr. 12te seklet; extraherat klosterböcker, afskrifvit Munkstil på klockor, grafvar, samlat under resor en mängd sägner, arbetade nu på ett universal-register öfver Lands- och Stads-lagen, samt landskapslagarne.

1671, 15 Maji gaf Reger. Hadorph frälse och säteri frihet på 1 $\frac{1}{2}$ hemman (hade 1668, 18 Dec. upp-

muntrats med en dylik frihet, fick 1672, 31 Oct, frälsefrihet på allt hvad han sjelf köpte), åtföljd af en Instruction att han borde utdraga alla stadgar och förordningar, som höra till praxin forensem, för att i ett verk sammanfattas och publiceras. Han borde strax företaga en Antiqu. resa. Recommendations-bref af Reg. åtföljde för honom och hans ritare till alla auctoriteter. Kronobetjeningen skulle följa dem i skog och mark, der runstenar språrades, befalla de kulliggande stenarnes uppresande m. m. Gaml. msr. skulle medtagas till Sthm.

1671, 8 Nov. bref afgick till Landshfd. Lilliehöök, att han skulle tillsäga adel, hvars Vapenskiltar hängde i Wreta kloster, der Kungagrafvarne voro, att dem borttaga. En krona skulle sättas öfver hvarje Kungagraf.

1671, 13 Nov. Ytterligare antogos 2 ritare i Ups. som fingo spisa på Communitetet. K. Mjt. hade neml. beslutat att låta afrita alla monumenter i riket.

1671, 15 Dec. Ståth. Ax. Sparre befaltes att låta instänga och pryda G. II Adolphi graf.

1672 Julii. R. Cz. befaller Runell att låta Riddhus Secr. Sundel utleta allt ur RiksArch. rör. Pontus DelaG. för att tillställas Örnhielm hvilken skulle författa dess Vita.

1672, 18 Nov. Ak. Cz. erinrar Cons. Acad. att, då i vintras Rector och flera Proff. voro på Weningarn, man talat om Curirs tryckning af Schefferi ed. af de Episc. & ArchiEp. Ups. Det finge ej drö-

ja eller afstanna, helst Curir uppbar 100 T:r spanmål af Akad. Så länge Ak. Cz. hade sig anförtrodt fäderneslandets antiquiteter att befordra, dugde ej försummelse. S. å. då Antiqv. L. Bureus dött, erböd R. Cz. tjensten åt Hadorph, som sökte en Domsaga i Jönköp. län. H. ansåg att Verelius ej dervid kunde förbigås. R. Cz. rangerade så att de fingor halfva lönen hvar, men hvardera full pligt.

På Riksd. 1672 d. 5 Dec. lofvade R. o. Adlen att inlemna historiska acta o. d. såsom K. M. önskat.

1673. Hadorph inberättade att nu låge för presen färdigt i Ant. Collegii Archif: Loccenii versio antiquarum Legum, Axehielms Vilkinasaga, Schefferi Joh. Magni Hist. Metropolitana, Verelii Runographia, Arrhenii Thesaurus Italus, Practica Legum Sviogothicarum, Dahle- och Skåne-lagen, Rålamb's Quæstiones Juris &c. Schefferus begärte låna 20 uppgifna böcker, för completerande i citater vid Grotti prolegomena. För dess skrift om de 3 kronorna skulle Runell lemna honom acta requisita. Collegium supplicerade hos R. Cz. att han ville laga, det utländske rare böcker måtte inköpas.

1674, 1 Mart. 6000 d. s. m. gafs af Staten till Coll. Ant. till böckers inköp, papper, tryck, betjening m. m.

1674, 29 Mart. Ol. Rudbeck understöddes med 500 daler för utg. af dess geographiska verk öfver Sverige. Coll. Ant. som förut fått tullfritt införa papper, fick nu rätt att i (Akad.?) pap-

persqvarnen tillverka sitt papper; Collegiet blef d. 29 Maji förklaradt för en egen facultet, med samma rätt öfver sina studenter, boktryckare &c., som de andre faculteterna (crimina hörde under Rector); Författarne fingo sjelfve taga sig 60 exempl. af större, 100 af mindre arbeten; resten lefreras i Collegii bokhandel, och der säljas styckevis för Kronans räkning. — D. 1 Julii taltes i Cons. om Coll. Ant. byggnaden, huru Canzlern mycket tillskjutit af egna medel; 100 d. s. m. borde af Akademiens tillskjutas, eo modo, att de Akad:s bönder, som ej i pgg kunde betala sina räntor, fingo afarbeta dem på byggnaden.

1674 . . . Med fägnad förnimmer K. M. att nit vaknar för Antiquiteter. Landshöfdingarne täfla i att snoka upp och insända. Durell i Christianstad hade till sig inkallat bönder fr. Wä, hade af dem ej blott fått upplysningar utan gullringar, funne i åkrar — människobilder med oxhufvuden i munn — hvilka nu till H. Mjt insändts.

1675, 15 Oct. K. M. befalle Colleg. Ant. att ej Biskoparne vidare besvära rörande Tryckeritunnan, sedan presterskapet yttrat sig deremot sistl. Riksdag; ej eller göra anspråk på andra ecclesiastika inkomster.

1677, 5 Maji, närv. R. Cz. G. Baner, H. Horn, G. Sparre, J. G. Stenb. Som Chemnitz nu vore så gammal, recommenderades S. Pufendorf till Historiogra-

phus regni. Hans merita voro kända. Dessutom hade han under kriget måst se sitt hus i Lund uppgå i lågor. Reg. brevet är undertecknad af R. Dr. R. Cz. E. Fleming, N. Brahe, H. Horn, G. Sparre. D. 24 Aug. utfärdade K. M. fullmakten, dat. i Norrweddinge.

S. å. bekostade R. Cz. Örnhelms upplaga af *Ansgarii vita gemina* (Rimberts och Gualdons) jemte den gamla sv. versionen af Bisk. Nic. i Linköping m. m. en god qvart.

1679 d. 17 Dec. Till Ant. Collegii husbyggnad hade användts 500 d. s. m. som jemte tegel o. d., gifvits af Canzlern, 200 daler af Akademien m. m.

S. å. utsändes Sparfvenfelt med Sändebud, som afgingo till Ryssland, för att derifrån uppsöka de Göter med sin Biskop, som ännu skulle bo vid Mæotiska träsket. Äfven skulle han söka uppspana de handll. Joh. Magnus utfört. Han hade förut fått order att gå till England att samla Götiska monument, då Hyltenius (Silfversköld) var med i valet. Resan till England misslyckades genom motvind. Han tog vägen öfver Holland och Frankrike till Rom.

1680 medgafs Hadorph de gamla recessers uppläggande efter den plan Canzlern behagat hafver, samt 1675 och 78 års Riksdagsbeslut.

1681, 18 Junii. Joh. Heisig (Ridderstierna dedicerade R. o. Adl. sitt memorial om sitt geneal. verk efter det förslag R. Drotzet (M. G. D) gillat.

1682, 22 Jan. hölls Consist. på Wennegarn. Protoc. fördes. Närv. Consistorii deputerade Rector Arr-

henius, Dr P. Rudbeckius, O. Rudbeck, Hofvenius, Spole, M. Steuchius, Quæstor Arrhenius, vid Protoc. Goeding. H. E. Ak. Czler frågade Rector, Rudbeck och Spole, som varit deputerade att revidera de gamle böckerna, hvad de dervid funnit att anmärka. Svarades, att Verelius brukade i illa medfarne böcker utskära de duglige bladen, för att sälja de öfrige. Hade dock låtit förmana sig att afstå. Man upplyste att många rariteter funnits bland de gamle böckerna. Canzl. frågade om Coll. Ant. ännu inkommit med räkningar till Kammaren för uppburne inkomster. Svarade Rector, att de undanbedt sig det, efter de intet fått. Hadorph hade dock lofvat uppgöra en räkenskap. Af den stat Canzl. dem anslagit, hade de soml. år fått intet, soml. 8 à 10 Tor, som de måst dela sins emellan. Canzl. befallte, att alla böcker Rugman inköpt och som nu voro i Reenhjelmns händer, skulle inlemnas i Archivo, såsom för publike medel inköpte; ur Loccenii sterbhus skulle alla acta tagas, som tillhörde Collegiet, och som han hemtog, den tid han var Præses: n. v. præses Axehjelm skulle lemna igen till K. Mjt de 60 ris papper han fått till Vilkina Sagan (emedan tryckningen ej blef af) och de 120 d. s. m. Amanuensen bekommit till Sagans renskrifning; gamla msrptet och conceptversionen*) deremot lemnas åt Rector. Alla andra collegii papper skulle sändas R. Archivet. Sal. Verelius hade bekommit 180 ris papper. 60 ris åtgingo

*) Deraf har Utg. funnit flera blad i bandet till sin Baazii Hist. Eccl.

till Hervara sagan. De öfrige 120 ris, på hvilka S. Olofs saga skulle tryckas, måste lemnas igen eller betalas. De lånte böckerna Edda, Isl. Lagen &c. böra återfordras. O. Rudbeck upplyste dervid, att han emottagit en del af de 120 risen, och skulle betala dem med exemplar af *Atlantican*. Celsii sterbhus återlemne det papper, som ntlemnats för tryckning af dess *Fasti Sviogothici*.

1683, 22 Jun. refererade R. Dr. i Rådkammaren, att S. Britas ben voro borttagne: beslöts att bref skulle derom afgå till Rikets Biskopar. Föreslog till inlösen silfverfornlemningar, som funnits i en åker vid Linköping. Affirmatur.

1683, 22 Nov. befallte Ak. Canzl. Cons. Acad. att låna Hadorph begärta handskrifter och runetryck.

1683, 20 Dec. afgick bref till Spole, att skaffa besked om de mss. som blifvit insatte i Burggrefven Ehrenbergs hus i Malmö. Ol. Moberg (sedan Th. Prof. i Dorpt) fick tillträde till Archivet för att fortsätta Baazii Hist. Eccles.

1685, 3 non. Jun. Fick den i onåd fallne, utfattige, sjuklige grundläggaren och upprätthållaren af Antiqu. Coll. från detsamma ett bref (på latin) om Prof. O. Rudbeck och hans skrifter. Collegium hoppas, att ega gammal ynnest, ehuru svårtadt af O. R. Collegium ville ej skillra denne mannen. Dock — det kunde ej tåla hans insulteringar på Collegiets oskuld. Man skulle nog visa hvad han var. Han slog ju bom i historien. Verlden skulle derom upp-

lysas. Sal. Schefferus anföll han, då han ännu stod under censur. Hvad skulle man ej nu vänta, då han var fri? Collegium bad derföre Akademiens Canzler, det han skulle bedja Canzli Collegium, *under hvilket det nu mer stod*, ja det skulle bönfalla hos K. M. att befrias från denna karlens anfall. — D. 18 Jun. svarade Canzlern (på svenska): Jag önskar bli förskont för dylika epistlar, der, under Collegii namn, enskilda passioner döljas. Spreta vilescunt. Jag borde sål. tåga; men svarar dock på ett språk, som alla Herrarne förstå. Detta bref är ej Coll:ii som jag alltid har estime och omvårdnad för utan en och annan ledamots i Coll. som mig ofta med oförtjenta subçonner injurierat. Brevet är skrivet i Sthm. Är då Coll. Ant. derstädes? Jag satte det i Ups. och har K. M. det till Sthm flyttat, vördar jag det, men tror att Ledamöter finnas, som lika litet veta deraf som af brevet *). Den tacksamhet jag af Herrarne får, ser jag nog vara ironisk. Det är sant, jag har beslitat mig om Collegii upprättande, det æstimerat, det af yttersta krafter assisterat; men med hvad tacksamhet jag är bemött vorden, är allom kunnigt; vill således förskona eder för vidare upprepande deraf, på det jag ej må föröka den reproche, som edra egna samveten tvifvelsutän förorsaka.

Det är många år jag måst tåla en och annan

*) 1684 i Julii flyttades Coll. Ant. till Sthm och kallades Antiquitets Archivum.

impertinente och osanne omdömen, som jag af Hr Olai Rudbecks, Prof. Med. i Ups., angifvande till andre redlige mäns prejudice låtit mig förlida. Några hafva häftigt sagt mig det och att detta af redlige män med tårar beklagades. Jag har tåligt hört och med evidente skäl vederlaggt; Jag har för öfrigt i min conduit utvist alltid Gudilof!, att aldrig kunna lida delatores och väl kunna skilja privat passion från det som förorsakas amore publici boni. Nu framträder man ej mer private mot mig utan med Collegii Ant. kappa på. Jag beskylles således nomine Collegii Ant. att hafva i lång tid tålt att bemälte Hr Rudbeck Coll:ii Ant. actioner hos mig denigrerat. Med hvad sanning, döme Gud och hvar ärlig man. Det är misstankar, som bo i kvarter hop med ondt samvete. Nu, så vida det är min pligt, vill jag företräda, ehvem det vara månde, som oskyldigt lider; än mer en hederlig och väl meriterad Professor af den Akademi, hvars Canzler jag, efter K. Majts behag, är. Jag bevittnar således, att han är oskyldig till crimen delatoris, andre torde det namnet bättre meriterat, om jag velat höra deras quisquilier; fastnera måste jag ge R. det vitsord, att han sig om Coll:ii Ant. välfärd troligen bekymrat, ofta hos mig sökt främja hvad dertill lända månde, jemväl nu nyligen recuserat emottaga min offert att vilja skriva till Hadorph om hjälp af Coll:ii Ant. medel till det botaniska verkets fortsättande, för att ej hindra Collegii egna arbeten. Sedan är en stor violence och injurie mot mig, att jag skulle tåla en de-

lator på ett helt collegium. Jag tål den ej på en privat man. Jag anser den som tror deferenten och delatorn lika utan ärbarhet och samvete. R. kan genom tryckande af Sitelii Elogium varit oförsigtig; men han är en privat man. J många, och dock låten j passion er beherrska. Ären J lärhare, hvarför ej för publicum visa det? Man har ju på länge ej sett några skrifter af Eder? Vestrum scire nihil est, nisi prosit rei publicæ *). Jag har alltid hört Rudbeck vörda Schefferi minne. Haden J skrivit med mindre hetta och mera documenterat eder, så kunde man något trott; nu tror man förr opassionerade utländningar, som förr borde afundas Sverige sin ära, än dem som kunna vara hans afundsmän. Jag skrifver dock ej R:s apologi. J begären att jag skall hindra honom att utge galenskaper och hvad mot allmän lag strider. Det skall jag om så bevises. J sägen Eder stå under Kgl. Canzliet, ehuru jag ej vet, när jag afdankades. Till K. Mjts thron har jag lika nära väg att få fred för eder impertinentie, som J att få protection för en man, som J obevisligen påstån förfölja eder. **)

1685, 6 Oct. Nedsatte R. Drotzet en Commission i åtskilliga Kyrkoärender, tillkallande som Assessorer Licentiaterna Spegel och Carlsson, samt Dr:ne Benzelius och Linnerius.

*) Ert vetande är af intet värde, om det ej gagnar det allmänna.

**) Se härom Loenb. Handll. till K. Carl XI:s Hist. 2dra Saml. p. 150.

1685, 17 Dec. Carlbergska Bibliotheket skulle restitueras, nya böcker inköpas, oakadt Landshfd. Örnklou nyss laggt arrest på lösören för 23,162 Rdr in specie, och grödan vid Läckö blifvit sequesterad för resterande arrende-liquidation från förläningstiden: 3100 d. s. m. samt möblerna vid Marieholm, huset i Lidköping m. m. sequesterats.

Latinsk vèrskonst.

Då Prof. Gestrinus, Math. Prof. i Ups. utgaf sina *Demonstrationes* öfver Euclides I—VI böcker, inföt deri en *amica gratulatio* af M. G. DLG.

Euclides docte describens, angulus æquis
partibus ut coëat vel secus arte sua,
Explicat & numero, mensura, pondere cuncta,
in quibus hunc mundum condidit ipse Deus. &c. &c.

Latinsk takarekonst.

I *Memoria luctuosa Gustavi Magni*, celebrata 1634, Holmiæ 1635, beskriver han Gustafs död på följ. sätt: Jamjam vero arduum illud fortunæ discrimen subiturus, plus quam humana voce exclamavit: Jesu! Jesu! Jesu! adsis mihi hodie pro te & nomine tuo pugnaturus. Dehinc dato tubarum signo impransus & inermis, verbo solius Dei saturatus & unico velami-

ne innocentia puræ mentis tectus, in lævum hostis cornu mascule invehitur. . . . Adhuc tamen inconcussus, infractus & supra omnem casum erectus imperia militibus dabat. Tandem . . . tandem vero inter arma, equos, viros, nebulam, saucios, hostes, cives permistos, globulus infelix felicem hunc & toti mundo admirabilem nobis vero desiderabilem Regem *Gustavum Magnum* ad terram dejecit. O . . . diem iræ, calamitatis & miseriæ. . . .

*Om Gr. M. G. D.s kärleks-affär med Drott.
Christina och onåd.*

Om denna i *det yttre* helt lumpna affär är mycket skrifvet af dem, som dock blott sett på ytan deraf, då detta uppträde är föga märkligare än hvad dagligen sker, der qvinnokärlek tänds och slocknar och der kärleks-intriger förehafvas. Utg. ser deri visst en *anguis sub herba*, men finner ej här stället att derom ingå i undersökningar. Han anför blott att han här ser en strid mellan Aristokratiens mäktigaste hus, antingen Erik XV (Oxenstjerna) skulle eröfra Drottning och spira, eller Magnus III skulle blifva den lycklige. Mäktigare krafter hindrade begge speculationerna, sjelfva spetsen af Aristokratiska rådsregeringars äregirighet.

Ett förtroende, antingen om beslutad förmålning eller om för stor förtrolighet mellan Drottningen och en undersåte, lemnadt af den oeftertänksamme unge Grefven till någon, som missbrukade det, förvandlade Drottningens kärlek till hat, och slipade adliga dolkar mot en hotande bröllopsfest, hvarvid samma hjerta, som fordrade för sin tillfredställelse Monadelschis blod, hoppades genom duellbarbariet utrota den förhatade hemlighetsförvararen. Denne ingick ej i en duell, som var tydligen ett maskeradt mord. G. II A. tillät blott dueller då en stupstock stod jemte för segraren. Hans dotter ropade till ett Riksråds på gatan förbigående betjenter förebråelser, derföre att den af ringa Adelsmän utmanade ej ville låta med honneur mörda sig. Man har funnit det feigt. Men den som vid Riga stått i kulregnet, behöfver ej frukta efterverldens dom, derföre att han ej mötte i en duell, planerad af qvinnohat.

Gr Jac. & M. G. DelaGardies behandling af på behagl. tid gifna förlünningar.

Läckö Grefskap. Slottet och länet hade ofta härjats af fiender. Slottet brändes af Rantzou 1566 Uppbygdes sedan af träd. Intogs af Hert. Joh. & Carl 1568. hade, mellan 1600 och 1615 innehafts af Hert. Johan af Österg. som säkerligen ej mycket sysslade med dess underhållande. Gr. Jacob satte det i stånd. M. G. D. byggde 4 torn, tillade 4:de

våningen samt utvidgade byggnaden på flera sätt: byggde slottskyrkan med dess torn, omgaf slottet med vallar och kanoner. Salarne voro fullhängde med tafior, föreställande 30-åra-krigets större bataljer, porträtter af Generalerna m. m. En tafila, föreställande Nougords intagande var der äfven. (Man känner ordspråket: *Quis contra Deum & Magnam Nougardiam?*) Altartafian i Kyrkan var ett dyrbart krigbyte fr. Ryssland, vunnet af J. D. Då Stottet reducerades hade det 7 torn och 365 rum. I Kungshamnen nedanför flaggade skepp. Bryggor voro slagne mellan de närliggande holmarne. Vindbryggor omgäfvade slottet. En brunn af mer än 200 fots djup var sprängd genom den klippa, hvarpå slottet var grundadt.

Mariedal, förut Söderbo, en ringa byggnad i skogen. Uppbyggdes af M. G. D. 1668, en härlig stenbyggnad med torn, med vattenkonst på gården, fiskdam som en sjö, trädgård af 8 tunnlands rymd, djurgård, hvari funnos hjortar och rådjur.

Höjentorp nybyggdes 1660 af M. G. D. som därtills låtit Landshöfdingarne öfver Skaraborgs län der residera. Som slottet var förfallet, lät han uppbygga det af sten med 2 flygelbyggningar, begge med torn och urverk; en längre byggnad sammanband flygelbyggningarne, så att en fyrkant uppkom. Porten berömdes, och allt sades vara kungligt. Trädgården, anlagd af Hert. Carl (IX), utvidgades och förskönades ansenligt. Här dog Furstinnan Maria Euphrosina d. 24 Oct. 1687, sedan hon skrifvit

på Läckö: *Gott ist min alles*, och sett sig bragt i en fattigdom, som måste trycka djupare än alla andras fattigdom under dess brorsons spira.

Eckholmen, ett gammalt adligt gods, som Wasarne ärft genom sin frändskap med Bjelkar och Sturar, gafs af Joh. III såsom hans enskilda egendom till hemgift med dess erkända Dotter Sophia Gyllenhielm åt mågen Pontus DelaGardie, såsom dess Friherrskap tillika. En Italiensk mästare lade grund till byggnad i Ponti tid. Uppbyggdes af J. D. Nedbrann. Uppbyggdes sedan af M. G. D. *) Äfven uppbyggde han kyrkan (1671), likasom den närbelägna Wekholms Kyrka, hospital och skola, alla försedde med donationer. Trädgården kring slottet var i den tiden bland de skönaste i Sverige, 400 aln. lång, 220 bred, »med oräknel. lusthus», parterrer, portiker, &c. Dessutom Jagtparker, djurgårdar med vackert målade lusthus. En köksträdgård, upptagen ur ett moras, 342 aln. lång, 316 bred, hade 9 st. dammar tillhopa af 3000 qvadratfannar. Humlegården synnerl. stor. Slottet, 32 aln. långt, 28 bredt, 3 våningar med vindsvåningen, 2 flyglar, hvardera 14 aln. långa, 12 breda, ett vackert torn, koppartäckt. Stallet var 80 aln. långt, Badstugan 73, med 25 rum. Tegelbruket var anlagdt i stor scala. Allt byggt af

*) Rehbinder i RiksCanzlärs-historien utsätter branden till 1686 och återuppbyggandet i M. G. Ds tid. Detta uppenbara tryckfel i årtal har dock afskrifvits i Tuneld &c. &c.

M. G. D. Friherrskapet reducerades, »nemedan det i Cronans gamla handll. någon tid stått antecknadt för sakfalsgods och skänkts till Friherrskap.»

Wännegarn egdes af den helt privata personen Märta Lydiksdotter omkr. 1400. Ärfdes efter denna fränkan af Märta i Röglinge och hennes son Eskil Baner, som 1441 gaf detta sitt arvegods såsom morgongåfva åt Cicilia Haraldsdotter Gren.*) Med hennes dotter Sigrid tillföll det sedan Måns af Eka och genom deras dotter Cicilia blef det G. Wasas arvegods. Gustaf II Adolph gaf detta sitt arvegods till Gref Fr. af Thurn, som sålde det till M. G. D. för 50,000 Rdr specie. Han började efter sin vana tillbygga och försköna. Slottet var 4 våningar, pryddt med 2:ne flyglar och 1 torn. Trädgården med de vackraste alleer, pyramider, trädgårdar, vattensprång; en Kyrka inbyggdes i Slottet. Bland målningar såg man här Drottning Disas saga. Trol. samma väggmålningar, som 1823 ännu prydde ett rum i Stockholms slott. Reducerades, »nemedan Herren behöfde det,» ehuru förlänadt ad dies vitæ åt Gr. M. G. D. och dess Furstinna.

Carlberg d. v. Magnusberg, blott ett kronohemman, köpte M. G. D. 1659 af C. Csn Gyllenhielms arfvingar för 25,000 Rdr. Slottsbyggnaden var begynd, men fortsattes i större scala af M. G. D., hvilken lät uppföra begge flyglarne och inrätta Trädgården, djurgården Dianeborg, en fogelgård m. m. Loccenius besjöng det poëmat. lib.3., der det, bland annat, heter:

*) Se DelaG. Arch. III: 79—85.

Quod *Magnicollis* bona cultus munera præstat,
Magne Comes! curæ debet id omne tuæ.

Hinc spargunt de Te famæ bene olentis odorem,
Halant æstivis quæ loca fœta rosis.
Arboresque comas quoties bona ventilat aura,
Perstrept in laudes illa vel illa tuas, &c.

Alla väggarne voro fulla af romersk vishet. Of-
van ingången läste man:

Virtus, dum patitur, vincit.

I förstugan med förgyllda bokstäfver: Ducit vo-
lentem Deus, nolentem trahit. Insuperabilis animus,
qui externa deseruit sibi soli vacans &c. &c.

Ulriksdal d. v. *Jacobsdal* anlades af Jac. Dela-
G. och lades i hans testamente till Grefskapet. Dahl-
bergs Sv. A. & H. visar Slottets prakt. Enke-Drott-
ningen köpte det af Gr. M. G. D.

Jacobsstad. Pedersöre S. i Österbotten förlän-
tes Gr. J. D. Gr. Jacob, som visste att K. G. II A.
ernat vid Pinnes anlägga en stad, verkställde sal-
Konungens tanke och gaf vissa egor till Borgm. och
Råd. Stadens privilegier confirmerades 1675. Upp-
häfdes vid reductionen 1680, då Borgerskapet för-
flyttades till andra städer.

Räkningarne för *Hapsal*, *Arensberg*, *Magnus-
hof*, m. fl. visa merändels att de största inkomster-
na stannat på stället genom byggnader, reparatio-
ner, befästningar o. s. v. Man må kalla det för ett
Ridderligt högmöde att fylla vårt land med borgar
och slott; men det bildade Europa såg då för tiden

så ut, och våra Ädlingar ville att Sverige skulle likna den transbaltiska bildade världen. Genom att följa, ända från Christendomens införande, med tiden utom Östersjön, blef ju Sverige ett civiliseradt land.

Nuv. *Arsenalen* och f. d. *Dramatiska theatern* vid Carl XIII:s torg hade bekommits som tomter i vederlag för afstådda donations-gods i Halland, och reducerades som *stadens prydnader i architectur*. Vid reductionen af det sednare s. k. DelaGardiska palatset borttogs Gref Jacobs statue af koppar, som stod i förstugan. På piedestalen lästes: *Æternæ memoriæ Herois maximi, Parentis Optimi, Gratus utique Filius M. G. DIG. 1661.*

Det torde således gälla om de fleste förläningarne, hvad M. G. D. skref till Krigsrådet Gyllenhof (förmodl. Balth. Guldenhoff, sedan Friherre och Landshöfd.) om Grefskapet, att han alltsedan sin sal. Hr Faders död icke snart sagdt det ringaste deraf njutit, utan allt användt till slottets bebyggande och cultur af orten — såsom öfversända documentet utvisade. *)

*) I samma bref heter det: "Nu begärrar jag intet. Jag lefrerar ifrån mig tvenne Grefskaper, ett Friherrskap och alla donationerna så mina förfäders, som mine egne utan den ringaste contradiction och måste hafva den spotten att blifva lika med den ringaste Adelsman i hela riket till 600 d. s. m. reducerad, der jag dock är en Fältherres son, hvars fader var desslikes General uti sin tid öf-

Trädgårdskonst.

På *Jacobsdal* var en botanisk trädgård. Katalogen på blomstren i Gr. Jacobs tid upptager öfver 800 species. Deribland finnas 8 species af *Amarantus*, 4 af *Arum*, 11 af *Crocus*, 4 af *Ficus*, 21 af *Hyacintus*, 5 af *Jasminus*, 19 af *Iris*, 6 af *Laurus*, 4 af *Myrtus*, 27 af *Narcissus*, 10 af *Rosa*, 11 af *Tulipa*, derjemte Kastanj, Cypress, Mullbär, *Nerium oleander*, *Therebint*, Tamarisk, Valnöt, Citron, Pomerans, &c. De fleste benämde Indiska, Persiska, Hispaniska o. d. Med Species böra här förstås sådane, som gällde före Linné. Se Rudbecks *Hortus Ups.* Gr. M. G. D. hade 1670 införskrifvit och fick till Göteborg från Holland: Pomerans 4 (till Läckö), Citron 2 (d:o), Vindrufstockar (10 till Läckö, 10 till Höjentorp), Spanska d:o (10 till L. 20 till H.), *Apricoser* (10 till L. 6 till H.), *Persicor* (8 L. 4 H.), Äppleträn (30 L. 20 H.), Päron (30 L. 20 H.), Stora Morrell-Körsbär (30 L. 20 H.), Spanska d:o (6 L. 4 H.), Stora Plommon (24 L. 16 H.), Fikon (6 L.), Lager (6 L.), Mirten (2 L.), Cypresser (2 L.), Stora Krusbär (150 L. 50 H.), Stora *Ärtchoiquer* (80 L. 40 H.) Stora Jordbärskorgar (4 L. 2 H.), Buxbom (300 L. 100 H.). Dessutom 200 stora hvita och 300 stora

ver hela militien och hela provincier lagt under Sverige, som än derunder ligga, jag sjelf beklädt tre Riks-Embeten och, det min största lycka är, eger till hustru H. K. Mjts faderssyster." Löenb. har aftryckt detta bref utan att känna Krigsrådets namn. Annars brefvexlade M. G. D. mycket i slika ärenden med d. v. Krigsrådet Gyldenstolpe.

röda Johanbär(? — trol. Vinbär), Jasminer, Rosor, (maculata, provincialis &c.) Rosmarin, Mispel, Granateträd, Äpplequitten &c. &c. I trädgården till huset på Södermalm fans: perspectivaflor målade på blaggarn i begge portarne; hvälfda bågar öfver alla gångar; Äpple, Päron, Plommon, Krikon och Körsbärsträd, en vattenkonst med stort Kopparfat; Trädgården var indelt i 4 kvarter, med lästa dörrar skilda; midt i: en Vattenkonst med en utbuggen Neptun af sten och ett kopparfat, 4 träd-beläten, 1 Lejon — allt omgifvet af 8 lindar och lönnar. En grotta hette Trojenborg. Vid brunnen stod ett valnöteträd.

Gr. M. G. DelaGardies Kyrkobyggnader, Skolinrättningar, milda stiftelser och konstverks beställningar.

Om dessa kan Utg. föga upplysa af brist på urkunder. Berch och v. Stiernm. känna 37 kyrkor, som han byggt el. ansenl. reparerat, (17 blott inom Läckö Grefskap), förutan Hospitaler och Scholor. Slottens konstprakt är allmänt känd.

1653 i Oct. utfärdade Grefven ett gåfvobref till Veeckholms Kyrka och Förs. på 3 Frälsegods under Friherrskapet Ekholmen samt 100 T:r spannmål, $\frac{2}{3}$ råg $\frac{1}{3}$ korn, rågdadt mäl, af Ekholms gård *); derjemte

*) K. Carl XI lade det sedan på godset, så att 40 T:or utgin.

alla sakören i Friherrskapet, som annars skulle tillfalla Friherren. Dispositionen deraf var följande: ena $\frac{1}{2}$ hemmanet, Tomta, anslogs ena *Kaplanien*, och det andra hemmanet Sundby $\frac{1}{2}$, den andra *Kaplanien*, hvars innehafvare derföre skulle vara syssloman vid Veckholms hospital. Denne fick derjemte 16 T:or af de 100:de. Till *Hospitalet* förordnades 60 T:or af Ekholmen samt $\frac{1}{2}$ hemman i Tomta. Der måtte blott Veckholms husfattige iutagas. Derjemte inrättades en »*Barnschola*, dit ungdom må till sammans komma att bredvid en ärlig upptucktning, blifva lärd och undervist i sina Christendoms stycker och Tros-Artiklar af den dertill förordnade scholemästaren.» Pastor skulle uppsöka en pædagogum, som förstod Musicam, så att han kunde tillika spela Orgeln i Kyrkan. Af de 100 T:rne anslogos honom 14 T:or, dertill en $\frac{1}{2}$ spann säd af hvarje Bonde i Friherrskapet. De öfrige 10 T:orne samt sakören skulle användas till orgornas reparation, nödtorftige Böckers inköp, fattige djeknars hjälp och tröstande, samt andre slike pios usus, som hända att förekomma. Som menniskan af naturen är benägen till ondskan, lätt förledd till det vrångt är, helst när hennes hjerta blifver intaget af denna verldenes lust och rikedom, så voro det en möjlighet, att någon af posteriteten kunde vara så vanartig att inställa

go ur Weckholms socken, 4 ur Torsvi, 15 ur Kungshusby, 19 ur Hacksta, 22 ur Löth; men hvarvid afkortningar egde rum.

dessa utbetalningar; därför äldes den, som Grefvens deputat ville qvälja eller revocera, under pre-
 text att Donator förminskat Friherrskapet, att till
 Kyrkan afstå de gods och gårdar, som Grefven sjelf
 genom köp laggt under samma Friherrskap. 1666 d.
 9 Junii donerades hela Tomta by, Kaplanen skulle
 ha den ena tredjedelen, Hospitalet de tvenne. När
 Ekholmen reducerats, confirmerade emellertid K. Carl
 XI, contrasignante E. Lindschöld, nämnde donationer
 i bref af d. 26 Nov. 1681, samt åter i K. Br. d. 28
 Sept. 1682. 1663 d. 7 Maji approberade Gr. M. G.
 D. då framlagde redovisning. Hospitalet fick då af
 Ekholmen 40 T:or för det ena $\frac{1}{2}$ hemmanet i Tomta,
 som Donator sjelf brukade och ej ville bortarrende-
 ra; dessutom lemnades derifrån slakt, ärter, kål och
 annat till de fattigas bispisning. De 140 T:or som
 influtit, hade så disponerats: Kaplanen, som var Sys-
 sloman 16 T:or, Scholmästaren och Orgelnisten 14
 T:or, 8 Djeknar, som vid Kyrkan alltid uppvaktade
 med sången, 40 T:or. (Då slika stipendiater ej fun-
 nos, användes det att öka antalet af hjälpfående fat-
 tighjon.) 12 fattigas uuderhåll 10 T:or. Då Bagge-
 familjen återbördade Sundby, som gifvits till ena
 Kaplanen, gaf K. Carl, enl. bref af d. 21 Dec. 1683,
 i stället ett kronohemman i Kungshusby socken till
 samma kaplani i Veckholmen. Då 1761 spisemästare-
 och scholmästaresysslorne på engång blefvo ledige
 förenades de och uppdrogos en prestman, som fick
 24 T:or spanmål i lön, men K. Mjt återställde ge-

nom bref af d. 17 Jan. 1771 allt efter DelaGardiska Donationen.

1668 i Jan. grundlade Gref Magnus ett Hospital och Schola inom sitt Grefskap. Han hade grundlagt ett dylikt i Lidköpings stad, då den ännu hörde under Grefskapet, men då bemänte stad nu till »Kungdömet» revocerats, så beslöt Grefven att på Storegården, ett säteri som legat under Traneberg, ett Hospital med Kyrka och Schola låta uppbygga efter den dessein och afritning, Grefven låtit göra. De redan der varande husen skulle inrymmas åt presten och scholmästaren. Hela Storegården med dess ägor och lägenheter anslogs till underhåll af hvad sålunda instiftats. Ekonomien skulle inrättas såsom på Ekholmen. Präpositus i Grefskapet blefve Inspector öfver allt sammans.

v. Stiernman har uppsatt en

»Förteckning på Magnus Gabriel DelaGardies frikostighet mot kyrkor, scholor och hospitaler.

1:o Gifvit till S. Nicolai kyrka i Stockholm ett stort silfvercrucifix, två stora silfverstakar, en kalk, paten och oblatask. 2:o Till S. Jacobs kyrka i Stockholm en funt och ett fat med en kanna, rart drifvet arbete, af silfver på en förgylld uthuggen fot. 3:o Till Tyska kyrkans klockspel i Stockholm 100 dukater. 4:o Till Riddarholms kyrkan två silfverstakar, förutan två sittande änglar. 5:o Uppbyggt ett kapell på Drottningholm med altare, predikstol, orgor &c, som tillika med huset brann upp, sedan

det kom i Drottning Hedvig Eleonoras egande rätt. 6:o Uppbyggt Jacobsdals capell. 7:o Likaledes Carlbergs capell. 8:o Reparerat Solna kyrka samt gifvit dit altaret. 9:o Altaret till Bromma. 10:o Uppbyggt capellet på Wennegarn. 11:o Gifvit till Sigtuna kyrka en ljuskrona och altarprydnad. 12 Uppbyggt hel och hållen Kegleholms kyrka och den beprydt. 13:o Gifvit till Näseby altare, orgor och ljuskrona. 14:o Uppbyggt Leckö stotts kyrka. 15:o Tranebergs capell. 16:o Hospitals kyrka. 17:o Otterstads kyrka och allt inredet dertill tillika förärat. 18:o I altare. 19:o Till Sunnersberg altare och predikstol. 20:o Till Mellby altare. 21:o Till Lidköpings kyrka, i synnerhet altare och två stora klockor. 22:o Till Flo altare. 23:o Till Kohlby altare och orgor. 25:o Uppbyggt Mariedals capell. 26:o Till Ana kyrka altare och klockor. 27:o Uppbyggt Höjentorps Capell. 28:o Reparerat Wertuna kyrka, gifvit altare, predikstol och all altarprydnad. 29:o Gifvit altare till Tyska kyrkan i Göteborg. 30:o Reparerat kyrkan i Hapsal samt gifvit dertill orgor. 31:o Uppbyggt ånyo Äfvers kyrka. 32:o Gifvit altare till Åmåls stadskyrka. 33:o Reparerat kyrkan i Svestad. 34:o Samt altaret i Sirstad. 35:o Reparerat Ekholms kyrkor och dit gifvit orgor, ljuskronor och predikstol. 36:o Uppbyggt Ekholms hospitalcapell. Och 37:o Ekholms huscapell. Hospitaler har han uppbyggt och inrättat i Leckö för 24 personer, i Höjentorp för 18, i Flo för 10, i Kegleholm för 6 och i Hapsal för 6. Barn-

scholor har han inrättat i Ekholm, i Wåghuset i Lidköping och i Höjentorp.»

J den egenh. uppsats af Grefven om ringning, sön- och högtidsdagar (blott då ringdes med stora klockan) samt Ons- Fredagar och Apostladagar, anföres, att de nämnde djeknarne blott behöfde inställa sig, då ej schola var samt då herrskapet befann sig på Ekholmen. De skulle då sjunga responsoria och messan, derefter uppbjudas till middag på slottet, samt få skjutsning och presenter. Orgelverket byggdes i Weckholm jemte ett dylikt i Drottningholms kyrka 1654 af Ihr Kön. M:tz Bestalt. Orgel- und Instrumentmacher Frans Bohl, hvarföre Grefven betalte 1000 Rdr. Det förra bestod af Clavir och pedal, principal 4, gedacht 8, Octaf 2, flöjt 4. Rausquint dubbelt scharff dubbelt Trompet 8. Pedal principal 4, gedacht 8, flöjt 4, Octaf 2, Trompet 8, Trimulant, 2 blåsbälgar och dess behör. Drottningholms skulle bestå af 2 Clavir och pedal, Manuale Clavir, Principal 8, C. D. E. Gedacht Stor, Bordun 16, Qvinta Dön 8, Octaf 4, Naszat, 3 sex Quealtra, dubbelt Scharff, dubbelt stark, Dulcian 16, uti bröstverken Gedacht 8, Octaf 4 Blåkföjt 4, zu flit $1\frac{1}{2}$, Scharff dubbel, Regal 8, Pedal principal 8, C. D. E. Gedacht Bordun 16. Qvinta Dön 8, Octaf 4, Dulcian 16, Poszaun 8. Trimulant, 3 Fentilfogelsång, Simbelstjerna, 3 blåsbälgar.

Konstnärer hade Grefven ofta i sin tjenst. 1654 d. 28 Aug. gjordes contract med Hans Schwartz att han skulle för 50 Rdr göra ett Altare i Ottersta

kyrka, derjemte de 7 himmelens planeter för 15 Rdr stycket. Saturnus var 3 alnar hög, af ek, med en välskuren piedestal.

1672 d. 11 Aug. antog Johan Nummers Mahler von Hamburg årstjenst. Lönen 1500 d. km. husrum, ved och värme, alla materialier &c.

1678 d. 10 Sept. gjordes contract med Sculpturen L'Amoureux; han skulle för 150 Rdr à 6 d. på Rdr sätta ett i tjenligare action ställdt hufvud på den Neptunus, som var uppsatt i stora dammen i Carlbergs Trädgård, samt proportionera till Gudabilden 2 sjöhästar, som sprutade Vatten. Sex Skeppund bly och 8 T:or gips skulle Grefven lemna, allt annat skulle konstnären bestå. Grefven gaf derefter 100 Rdr för det att konstnären skulle lära en gesäll att förfärdiga blystatuter. Äfven skulle han fullborda en drake för samma pris.

Grefven har med egen hand skrivit ett utkast till målverk i gångarne på Duvegård (?) 1. En romersk statue på en pelare t. ex. Diana med inscription. 2. En urne a l'antique. 3. Ruin af en Arcade. 4. Altare med gammal basrelief. 5. En fontaine. 6. Ett Lejon. 11. En skytt som skjuter en orre i ett träd. 12. En karl som kysser en flicka. 13. En kronhjort. 14. En som sitter och läser ett bref. 16. En som spelar luta under ett träd . . . 30. Priapus Deus Hortensis.—Furstinnan Maria Euphrosina afskedade en Hoftrumpetare Er. Orrefelt, »ej finnande anständigt att en slik i sitt enkestånd behålla», med de

ömmaste recommendationer till dem, som en slik person kunde vilja engagera.

Gr. M. G. Dela Gardies Bibliotheker.

Grefvens Boksamling var ganska anseelig. Han hade egna Bibliothekarier på Wennegarn *) och Läckö **). J Stockholm hade han sitt handbibliothek ***). Dessutom på Carlberg †).

Några Observationes om »Stora Bibliotheket i Stockholm, då det inventerades från L. Schartau till J. Heisig (Ridderstierna) i Secret. Neuhausens närvaro 1680, Nov. & Dec.» finnas i Archivet.

Inventeringen skedde efter 3 kataloger.

De latinske och svenske voro delade efter faculteterne. Särsk. katalog fanns för Holländska, Spanska, Italienska, Franska, Engelska och Danska böcker. Bibliotheket hade af andra fått begagnas. Clas Rålamb hade länt *Historia de los Reyes Godos Madrid 1617 fol.* Öfverste Bretholtz *Hulsii diction. germ:*

*) Bland Bibliothekarier der träffar man P. Lagerlöf, L. Norrman, A. Stobæus m. fl. utmärkte personer, hvilka här blefvo kände af Mæcenaten och sedan rättvisade den befordran, de vunno.

**) I Disputationer träffas stundom N. N. Bibliothecarius in Läckö bland responderer.

***) Bibliothekarier här hade varit Prof. Gartman, Magr. Rudberg m. fl.

†) En Colvin var der Bibliothekarie.

Ital. fol. Hadorph hade *Rerum Hispanicarum Scriptores Belc. Franc.* 1579 fol. Gref Gustaf: *Gruteri Livius m. fl. A. Liedberg: Epieteti Enchiridion cum Scholiis Arriani.* Mons. Thelin i Götheborg: *Terentius Heinsii Amstelod.* 1633. Mons. Geist: *Frischlini Comædiæ Bas.* 1587. Dessutom voro utlånte: *Conring de reNumaria, Campanella de sensu rerum, De Ciceronis morte & monumento Helmst.* 1589, *Malpigijs de ovo, Sylvius de affectu Epidemico, Aphorismi Hippocratis, Capels Reysebeschreib. nach Norden, Bartholinus de Holligero Dano &c. &c.* Flera voro bortgifne af H. E. En stor samling af kopparstick fanns också; derjemte Globi, landtaflor, instrumenta mathematica, conterfeyer, fioler (2:ne dylika hade en Musicant till läns bekommit för några år sedan, till H. E:s uppvaktning. Bortkommit hade bland annat: (p. 390 i en fol. katal.) *Afrifningar på de stüder, fästningar och orter, som K. Carl X intog och genomreste i Polen, Danmark &c.*

Hr. Grefvens frikostighet mot offentliga Bibliotheker framlyser förnämligast genom hans donation till Ups. Bibl. d. 18 Jan. 1669. Hvem inser ej att Svenska bildningens öfvergång från uteslutande klassisk litteratur under Dr. Christina till Isländsk, Göttisk, Fosterländsk under Carl XI, och hvaraf frukterna nu börja att mogna, har sitt *primum mobile* i detta steg af R. C. DelaGardie? Vi vilja erinra om värdet af denna donation genom ett kort utdrag af registret på gåfvorne.

1. *Codex Argenteus* eller Silfverboken, innehållande *Götiska Biskopen Ulphilas öfversättning på våra faders tungomål af Evangelisterna*. Membr. af egen art in 4:o med silfverband af gifvaren.
2. *En gammal nitid afskrift af densamma*. Uppbrann i Ups. 1702 hos O. Rudbeck.
3. *Konunga-Sagorna af Sturleson*, en membran. in fol.
4. *Fragm. af Olof Tryggvassons Saga*. Membr. in fol.
5. *Ett isländskt drama*, fullt med kärlek och löje. Membr. in fol.
6. *Elis saga*, en af de Sagor K. Håkan lät Abboten Robert öfversätta på Norrska. Handlar om Gref Wilhelm och Rosamunda. Membr. in fol.
7. *Æskeliod eller Åtskillige Brittiske sagor*, membr. in fol. Handla om Guimar, Brittisk Riddare, m. m.
8. *Furstetings-lagen och Olof Haraldssons den heliges saga*, membr. in 4:o.
9. *Islands Lagbok*, en membr. in 4:o med K. Magnus Håkansson's stadfästelse förut och stadgar af K. Erik, Håkan, Magnus II, Margareta m. fl. efteråt.
10. *Grettla* eller *Gretter Asmundssons saga*, membr. in 4:o.
11. *Edda och Skalda*, tillskrifven Snorre Sturleson, membr. in 4:o.
12. *Fragm. af Knyttlinga-Sagan* med lat. öfsamt *Lang-Fedga tal*.

13. *Arngrim Jonssons bref om Kunga-Sagorna m. m. till O. Worm.*
14. *Knytlinga-Sagan*, öfs. på latin 1640. 4:o.
15. *Håkan Harekssons saga*, en rik Bondsons i Wiken. 4:o.
16. *Brynolph Svenssons skildring af Island och kritik af Islands förnämsta geographer*, skriven i Skalholt 1647.
17. *Konunga-speglen* — en Isländsk öfs. af *Speculum regale*. 8:o.
18. *Den amme* i Dansk öfs. af Step. Stephanus. 4:o.
18. *Riddare Christ. Friis drapa*, deri den i Skåne födde Ädlingens dygder på isländsk vers beskrivas, sedan af en Isländare på latin paraphrasticerade.
20. *Dansk Rimbok*, 4:o om danske Konungar fr. Dan till Fredr. II. En annan än den 1495 tryckta rimkrönikan.
21. *Annales Grœnlandiæ* på isl. Gå från 986 till 1473. Förf. lefde 1623. 8:o.
22. *Otfridi liber Evangeliorum* eller *Evangelien Buch in altfranchischen Reimen*, som trycktes i Basel 1571. 8:o.
23. *Ægidius Romanus in libros Elenchorum*, en membran, skriven 1293.
24. *Norgis, Islandz oc Grœnlands beskrivelse, Landzens deilighed oc folkens brug, och huor man skal finde Grœnlandet*. Skrifven 1581. *It. Om Tydskernes fremgang och Borgernis nedertrückelse samt Om Findmarken oc des handel.*

25. *Steph. Stephanii afskrifter af gamla Chronologier i Nordens Historia m. m.*

26. *Chronol. rerum Danicarum 1028—1368 incerti Auctoris.* fol.

27. *Chronologia Islandico-latina 740—1295.* Afskrift af Bisk. i Skalholt Brynolf Svensson.

28. *Chronol. excerpter ur Mart. Petrei Calendarium, Abbotens i Sorö.* fol.

29. *N. Petrei Chronologia, fortsatt af Dr. Cunrad Asiacus och O. Worm.* fol.

30. *Antiquitates Monasterii Sorensis. It. de Schola Regia Sorensi & de Grænlandia.*

31. *Theoderici Monachi historia de antiquitate regum Norwagicorum.*

32. *En gammal pelgrims journal.* fol.

33. *Om Foundationen af Köpenhamns Universitet, Herlöfs schola m. m.* fol.

34. *Historia S. Canuti Ducis & Martyris.* fol.

35. *Uppsats, krigs och fredshistorien rörande, mellan K. i Danm. och K. Erik XIV.*

36. *Chronologia Sacra & profana, jemte en Scandinavisk Kungalängd.* fol.

37. *Petri Olai Minoritens forts. af Saxos Chrönika.* fol.

38. *Joh. Sadolinus de Danorum regibus.* fol.

39. *Rescripta privilegiorum S. Othoniensis Ecclesiae, jemte påfvebullor.*

40. *Joh. Petreji Antiqq. rer. Danicarum.*

41. *Eigil Skalagrimsons Visa, (på Isl.) hvari-*

genom han friade sitt hufvud, med Björn Jonssons de Skardsa commentarier. fol.

42. *Fundatio Scholæ Fridericoburgensis* 1586. fol.

43. *Poëmata Sacra Petri de Riga*. Membr. in 4:o. Förf. lefde omkr. 1100.

44. *En dansk historia. Skåne-lagen på latin, Witherlags-Rätten m. m.* in 4:o.

45. *M. Matthiæ Series Episcoporum Ecclesiæ Lundensis*. 4:o.

46. *Selandz Lowbog müd Bircherätten*. 4:o.

47. *Christian II:s Nya Lag och Recess, på danska*.

48. *Jac. Ulfelds Compend. Historicum* 1334—1559.

49. *P. Marcilii historia öfver Dansk-Svenska kriget i K. Erik XIV:s tid, förf.s handskrift*.

50. *En Kronologi* 520—1323. Membr. in 4:o.

51. *Bispens Jordebok af Roskild*. Membr. in 4:o.

52. *Hamsfortii Regum Dan. series*. 1585.

53. *Fundatio Soræ* 950. *Annales Monasterii Sorensis m. m.*

54. *Erik V:s Historia, äfven Knut VI:s af Willich*. Westhovius.

55. *Magni Olai Islandi Glossarium prisæ linguæ Danicæ* 1636. Afskrift af Stephanius.

56. *Een Bucke van Astronomen en van Naturen, ende van 7 Planeten op Hollandsche Rimen*.

57. *Om Christiern II, dess gemål, Köpenhamnska Universitetets privilegier af Fredr. II. m. m.*

58. *Actus Coronationis Annæ Scotiæ Reginæ.*
59. *Fredr. II:s Sjö och Krigslag m. m.*
60. *Den rette Judske Lovbog, afskrift från*
1598. *K. Erik Christofferssons Lagh 1284 i Nyborg*
m. m.
61. *Danska Lagen. membr. in 8:o.*
62. *Selands gamla Lagbok, afskrift från 1499.*
63. *Evangelia Jesu Christi, gammal membr. in*
fol.
64. *Libri X Alexandreidos, valde antiquum ex-*
emplar, membr. in 4:o.

65. Ett högst gammalt chinesiskt manuscript.

Om gåfvobrefvets stylistiska förtjenst upplyses i *Sv. sköna Litt. III D. p. 243*, der en öfs. i sammandrag af ingressen meddelas. Rummet tillåter ej vidare upplysningar om dessa handskrifter, hvilka i Ups. blifvit grundligt studerade. Det är lätt förklarligt att mången titel derigenom kommit att blifva en annan, än den är i Gåfvobrefvet. En hvar finner dock att här är fråga om de förnämsta källorna både för skandinaviska forn- och medeltids-historien.

Såsom *Mæcenat* gynnade M. G. DelaG. de fleste af sina lärda medborgare. Vi nämne endast:

Axehiell, Joh. Henriksson R. Antiqu., inkallades af M. G. D. i Antiqu. Coll., uppmuntrades af honom att försvenska *Vilkina-Sagan* m. m.

Benzelius, *Er.* vördade i M. G. D. sin särskilda gynnare. Dess ättingar ha i sednare dagar insinué-

rat sig hos en Herre af M. G. DelaGardies ätt, åbe-
ropande hans framdragande af Benzebojerker.

Brenner, El. Assess. Den annars mot Gr. M. G. D. fiendtligt sinnade Berch säger i Brenners lefnadsbeskrifn. »Gr. M. G. D. som var en patron för Antiquiteterna, uppmuntrade Br. så mycket han kunde och öfvertalte honom återigen, då Kungen red sin Eriksgata, att till vanskötte monumenters upplysande draga omkring i riket, skaffandes honom fri resa och god förplägning i K. Mjts följe. Han besåg och aftecknade då med sin vanliga uppmärksamhet allt hvad han trodde vara af något värde, så väl i WGL. som Halland och Skåne.» Brenner fick äfven åtfölja Gr. G. A. DelaG. på en missionsresa till Köpenhamn.

Celsius, M. Adjungerades i Coll. Antiqu. I hans profess. fullmakt heter det: »På vår Riks-Canzlers berömligen gjorda förslag.»

Columbus, S. tillegnade sina Helicons blomster till S. R. Stor-Canzler. Reenstjerna tillegnade 2dra upplagan till sonen Gr. G. A. DLG.

Dahlbergs litterära och konstverksamhet erkände till M. G. D. stora förbindelser. Då Dahlberg valdes af M. G. D. till dess goda man vid värderingen af Carlbergs möblerna mot favoriten RiksMarskalken, är lätt att inse, det ömsesidigt förtroende fanns mellan M. G. D. och E. D.

Hadorph, J. hade i M. G. D. ledaren af alla sina arbeten och tillika belönaren.

Hermelin, O. blef såsom M. G. D:s Secreterare först känd för sin stora skicklighet. M. G. D. recom-

menderade under sin sista sjukdom denne yngling till K. Mjts tjenst.

Isthmén, J. (Rheenhielm), Verelii styfson, uppdrogs af M. G. D., som af den unga Lieutenanten gjorde en Riks-Antiquarie, hvarvid han äfven adlades.

Lagerlöf, P. började som Bibliothekarie hos Hr. Grefven. På honom inverkade Grefvens Mæcenats- och personliga egenskaper (med statsmannavärfven var han trol. föga bekant) en beundran, som han efter sin välgörares död gaf luft, oaktadt all bitterhet i »allmänna opinionen.»

Loccenius, J. var både i Gr. Jacobs och Gr. M. G. D:s hus en förtrogen gäst, som besjöng naturens skönheter omkring dem.

Norrmannus, L. sin tids störste talare, hade och börjat sin bana såsom Bibliothekarie hos M. G. D., hvarpå han snart anställdes som Professor, »amplissima Cancellarii commendatione & gratia.» Denne herre inverkade lika på honom, som på dess tvillingbroder i litteraturen Lagerlöf. Han skrifver om sin förre Canzler: Vir, sive Semo potius, in tantum laudandus, in quantum numeris omnibus perfecta naturæ bonitas & virtus & sapientia possunt.

Puffendorff, S. befordrades på M. G. D:s förslag till R.historiograph.

G. Peringer Liljeblad recommenderades redan såsom en yngling »af goda studier och inclination till Antiquiteter.» Blef sedan under dess Canzleriat Prof. i Ups.

Peringsköld, J., Liljeblads broder, antogs som yngling af M. G. D. till Canzlist i Ant. Coll.

Palmköld, Er. (Runell) adlades den tid han var M. G. D:s höggra hand i den antiquariska diplomatién.

Ridderstierna (Heisig) började som Actuarius hos M. G. D.

Rugman, J. var M. G. D:s missionär på Island.

Rosenhanes, Joh., yttrande är bekant, huru hans små talanger först bemärktes af M. G. D. »en herre som ej haft sin like,» — »fullkomlig på allt sätt, om han ej haft den svagheten, att i lyckan förmycket uppblåsas och i olyckan fälla modet.»

Rudbeck, O. var lika beundrad af sin Canzler, som han sjelf beundrade denne, utom hvars uppmuntran och inflytande Atlantican säkerligen ej skrifvits och än säkrare som skrifven aldrig utkommit.

Schefferus, J. stod i nära litterär beröring med sin Canzler, fick från honom Lapptrummor &c. enligt ett qvitto af d. 16 Julii 1672. Intogs i Ant. Coll. Blef ock på hans förslag Prof. sedan han skaffat honom satisfaction af Gavelius (Cedersköld), som beskyllat honom för att lära ungdomen att mörda kungar och våldföra flickor m. m. G. måste inför Cons. göra afbön. Schefferus var hans utgifvare då han förlade *Kon. o. Hüfd. Styrelsen*, en af vår litteraturs yppersta prydnader.

Stiernhöökarna erkände förbindelser till Mæce-naten.

Stiernhielm synes stått, jemte *Rudbeck*, närmast intill hans hjerta. Man känner huru *Stj.* förde tämmeligen fritt språk i huset. En gång satt han der till bords, mager och fattigt utstyrd, jemte en corpulent och rik man, Kgl. Räntmäst. *Brynte Cronsköld*. *Värden* undrade huru *Stj.* i all sin namnkunnighet kunde vara så mager, då den vida mindre namnkunnige Räntmästaren var så fet. *Stj.* svarade: E. E. den som läsit något, vet något; den som stulit något, har något. *Cronsk.* ansågs allmänt såsom förspillare af allm. medel. *Stjernh.* var hans utg. då han förlade *Ulphilas*.

*Spegel, H. *)* recommendrades hos *Cons. Acad.* 1675; böds skriftl. att utkomma till *Wennegarn* 1685, 4 Jun.

Terzerus, Joh. räknade *M. G. D.* bland dem, som bäst förstodo och mest gynnade honom, sist öfvergäfvog och först återomfattade honom.

Widikindi, J. Historiogr., hvars hist. om Ryska kriget *Gr. M. G. D.* framkallade och förlade, stod i så förtroligt förhållande till *R. Cz.*, att han blef inmanad i fängelse derföre. Ett drag af den nya styrelse-andan! *Stallmäst. Reutercrona*, en äkta rojalist, inför *Historiographen* på en källare vid kröningen i *Ups.* för att inter pocula utleta, om han ej haft sin hand med i *Riksrådets* djerfva försvarsskrift. Några andra rojalister hade gömt sig i en kammare innanför, för att lyssna. *W.* yttrade om *Rådets* skrift, att den var rätt tillbörlig. Dermed sprang *R.* till

*) Informator för systersonen *Magn. Stenboeck*.

K. Mjt. och W. blef strax satt i fängelse. Benzelius pater mötte honom dock strax derefter och på tillfrågan om affären, svarade W. *inauditum captivarunt, inauditum dimiserunt*. 1675 d. 20 Sept. skref W. derom till M. G. D.

Verelius, O. återvann, enligt hvad han tacksamt bekände, allt i M. G. D. som han förlorat i sin store gynnare Ax. Oxenstj.

Werving, J. anställdes sås. Assessor af M. G. D. vid Coll. Ant. Lär hört till oppositionen derinom; åtminstone hemligen stiftarens ovän och engagerades snart såsom Secret. vid Reduct. Commiss.

Åkerhielm, S. började som Secreterare hos M. G. D.

Örnhjelm, som uppdrogs att skrifva *Vita Ponti DelaGardie*, understöddes äfven i andra sina arbeten.

Detta register kan när som helst mycket förökas.

Prof på brefvexlingens utsträckning och vexlande föremål.

År 1675 skref Grefven 533 *enskillta* bref. Deribland

Jan. 4. Assignation för en mästare Carl Carove på 180 Rdr för konstarbete. 16. Assign. å 1412 d. k. m. att lefrera Länsman Carl. 22. till Gr. G. A. D. om grafven vid Ekholmen. 23. Fullmakt för Bokbindare Ihle. 26. Till Öfverståth. Rålamb med cau-

tion för en arresterad Engelsk köpman. 31. Till Reduct. Commiss. Till underlagman Lagerhielm om lagmanstinget. Ordres till trädgårdsm. Pantalon att utdela kåhl till de fattige. Accord med Grand Maisson Fontiniern.

Febr. 4. Om Lidköpings torgs stenläggning. 17. Till Direct. Bejer att låta trycka posttidningar, dock varsamlingen. 18. Om en T:a spanmål till en blind hustru. 19. Till Prof. Rudbeck om Akadisk byggnad. 22. Till Akad. i Ups. om en ynglings antagande vid Communitetet. 25. Ordn. för de fattige i Hospitalet (fattighuset) i Kegelholm. 28. Föräring af 24 skepp. stångjern, sänd Kyrkoh. Samuel i Odwij (tydligan till kyrkan.)

Mart. 15. Memorial om några tafkor, som skola copieras. 19. Order till Hauptmannen om barnhuset i Lidköping. 24. Till K. KrigsColleg. om musqueter till de Dragoner, som värfvas. 26. Till Fogden Luthman att låta reparera Särsta kyrka. 26. Förordn. om Lidköpings Pallisadering. 29. Öppet bref för Lieutenn. H. & R. att värfva. 29. Frihetsbref för Oculisten, som blifver boende i Lidköping. Fullmakt för Hr. N. att vara prest vid Traneborgs Capell. Confirmation för Hr Ingjel Haqvini på Rackeby efter sin fadersdöd. Confirm. för Kaplanen i Flo på 3 T:or säd årl. Fullmakt för J. Hård och M. Körbe på Lieuten:s plats och för J. Stomberg på Fendriks plats under Öfv. Durels dragoner. Fullmakt för Luthman att vara Lagläsare (7 fullmakter gifna s. d.) 30. Fullmakt för Orgelbyggaren i Lid-

köping. 31. Till Mälaren Hans att observera i klosterkyrkan.

Apr. 2. Contract om ett positif och Clar Cymbal. 3. Creditif för Apothekaren i Lidköping på 600 d. s. m. Recommendat. för Kaplanen i Lideköp. till Prosten Magr. Jon och Hauptman Broms. 6. Order till Broms att lemna Magr. A. Rydhenius hvad han hafva skall för att flytta prestgården från Åhsen till Flo. 8. Assignation på 400 Rdr bröllophjelp för Magister Sellius. 12. För Sönnerby Hospital inuision på Kyrktionde. Om 2:ne klockor till en kyrka. Förordn. om ladugårdarnes excolerande. Institution af ett barnhus i Lideköping. Förordn. om medel till stadens byggande. 16. Ordres till Jöns att bygga en fällboredarestamp. 4 års stipendium för Kaplanens son i Råda, d:o för skraddarers söner ibid. 21. Till prosten Jon om en altartafla till Husby som målas af Mäster Hammar. Om grafvarne i Warnhem. Klosterkyrkans hvalf skall målas. 28 Donation på 500 Rdr för Lidköpings stadskyrka.

Maji. 15 Till R. Drotzet svar rör. Conr. Gyllenstierna, som begärte Fr. Eva Lejonhufvud. 19. Till Prosten Jon, om en boktryckare, som vill sätta sig ner i Nyköping. (Nya Lidköping?) 30. Till Prof. Rudbeck om malmstreket.

Junii. 6. Fullmakt för Confituriern Uddua. Till Istmenium svar och ordre till Wankif om Wilkina sagans tryck. 19 Till K. Majt om Amiralitets proceduren. Assignation för Magr. Sellius på 4747 d. k. m. Fullmakt för Kapten Ahlefeldt att kapra med skeppet gröna Jägaren.

Julii. 6. Fullmakt för Hr Israel på Härnäs församl. Till Mester Niklas att inrätta vattenverk. 7. Om en predikstols förfärdigande. 100 d. s. m. för målaren. 28. Till Öfv. Durell att gifva de karlar, som gjort hemgång, under Lag och Rätt.

Sept. Fullmakt för Lars Pehrsson att skriva Antiquitetshandlingar; för Er. Wenæsius att afskrifva klosterbref. 24. Recommend. för Erik Lundius till Magr. Pontinus.

Dec. 8. Till Mester Hammar om målningen på Mariedal. 16. Till Landshfd. Kurck, att i dessa krigstider begärte han intet skonsmål, utan ville låta sina bönder gagna det allmänna såsom kronans bönder. 23. Till Arfve Nilss. om Stenarne till Sturarnes graf.

Ur registraturen på *offentl. Svenska bref* för samma år må meddeles:

1675. *Jan.* 5. Till Secret. Svanehielm att skriva passposter för Holländske skepp. *Febr.* 1. Till Ups. Acad. för Curio (Boktryck.) 5. till Ups. Acad. för Prof. Columbus, d:o för Superint. Rudbeckii son om stipendium. 6. d:o för Commiss. Printz son. 18. Tillgift för postmästare enkan i Arboga; tillgift för postmäst. i Fahlun på 600 d. k. m. 19. Till Ärkeb. för en prest; till R. R. Creutz för en jägmästare. 26. Till Ups. Acad. om arrende. 27. Till Olivecranz om bönedags-texterne. 28. Till Secr. Svanehielm för Kohlen. Till R. R. Creutz för Apelbom. Till Prof. E. Benzelius. *Mars* . . . 26. Recommend. till Landshfd. Kurck för en scholemästare i Wenersborg. 28. Till Bisk. i Skara för en prest. Till Öf-

verste Börstell för en d:o. 29. Till Svanehielm för
 Oculisten. Till Göteb. för Apot. Nereijum. Till
 Fältn. Banér för Lieut. Körbe. till dens. för Wen-
 nersborgs stad. (öfver 130 publ. o. priv. bref inalles
 i Mart.) *Apr.* . . . *Aug.* d. 14 till Runell att ad-
 mittera HofR. Chemnitz till Arch. handll. *Sept.* till
 CanzliR. Olivecrantz om deliberationen i Truldoms-
 väsendet. 23. Till Ups. om promot. Doctoratus. *Oct.*
 4. Till KrigsColl. om krut. 5. till Boktr. Wankjff
 om Hadorphi arbete, som han nedlaggt. Till Riks-
 Skattm. för Coll. Antt. 6. Till R. R. Creutz för Bi-
 skopen i Åbo. Till Acad i Ups. för Dr Lithman att
 få sin lön. Till Landshf. J. Hård om post mellan
 Göteb. och Halmstad 2:gr i veckan. - - Till Jo-
 nas Lorin om 200 d. s. m. för klosterbrefvens afskrif-
 vande, Dessutom 1675 i *Jan.* . . . Sentiment om
 Flottan, . . om N. Brahes Commiss. vid Danska
 Hofvet . . Amanuensfullmagt . . Officersfull-
 makt . . provis. stat för Coll. Antt. . . Om
 löner inom K. Canzli . . Om de Deputerade till
 Nimwegen . . Tractater med Holland . . I *Febr.*
 till K. M. resonnements rör. de ankomme posttidnin-
 gar och postbref. D:o till CanzliR. Örnstedt, d:o till
 CanzliR. Hoghusen. Till Ambass. N. Brahe om dess
 förrättning i Dmark. Till Fr. Ambass. de Feuquie-
 res. *Mart.* Till Hoghusen om Marsch. Turennes
 Krigsförslag. Till Örnstedt, att det goda hopp som
 Gr. Bengt O. om fred med Kejs. gifvit måtte i Canz-
 liColl. examineras; att Holländska skepp, efter Hol-
 lands Krigsförkl. borde arresteras, dock förlikning

sökas liks. med Brandenb. Artilleriet i Wennerborgs förstärkas, om ett Reg:te Dragoners inrättande, om Brehmiska regeringen, om Danska Hofvets kallsinighet vid tractaten (skrefs d. 28 Apr.) och *att Sverige icke måtte tro Frankrike allt för väl.* Till Resid. Liljecrona om Frankrikes och Danmarks förehafvande. Till Örnstedt om Arméens olycka i Tyskland. — Project af H. Es tal vid Riksdagens slut. Project af en flottas inrättande i Götheborg och desseinen deraf. Till K. M. om Krigshjelp af Lifländske gods.

Omkring 800 bref äro registrerade för 1675.

1676. *Jul.* Till R. Dr. om fiendens inbrott i Bohus län, till Landsh. Kurck om älfvens besättjande. — Derjemte rådgör han med Helmfeldt quid faciendum, skrifver till K. M. om det miserable tillståndet i orten; till Borgmst. i Carlstad och Christinehamn att skaffa hvar sin farkost, som kunde armeras; till Erik Lidman att intala almogen mod; utfärdar assecuration för dem som lemna stycker och ammunition, skickar Capten Prinz att anfalle fienden i Wenern, till Öfv. Drake att skynda med sitt folk till Wenern, till Öfv. Gyllenspetz om succurs, till v. Landsh. Strömfelt om krut, till Bisk. i Skara om presternas dragoner, till Jägm. Hård att uppbuda kronoskyttarne. Han utfärdar (d. 10) fr. Läckö allmänt uppbuds-placat, ett dylikt till gamla officerare och soldater, (desse skulle för skonas för mantalspggr) ett dylikt till Ridd. o. Adl. samt presterne. Till Öfv. Hjerta att anföra de gamle soldaterne. Ordre (d. 11) till alla prester och

donatarier i Läckö grefskap att armera. Till Adrian om 500 aln., valmar; till Strömfelt om fältkistan, till Landshf. Kurek att förhugga vägarne &c. &c. så att blott i Julii månad 244 offentl. bref registrerats. För hela året registrerade *offentl. bref* 1453. För år 1677 *offentl. bref* 1850, af hvilkas contenta mycken ledning kan hämtas i det årets krigshistoria. Midt under det han för dagen affärdar ett par dussin bref i krigsaffärer hinner han dock skicka en altartafla han låtit måla som present till Tyska kyrkan i Stockh. o. d. ja till och med att beordra Befallningsm. Casper att vattna trädgården på Wennegarn. Privatbref för samma år, som registrerats, uppgå till 525; annars äro dessa vida flera, t. ex. 1680—914 st. Man finner snart att Grefven var snart sagdt en medelpunkt för sin tids litterata personer, som sökte alla andra genom honom. Midt under 1000 de mest olikartade affärer hinner han skriva till K. M. till Akademier, till Biskopar &c. för en Haqu. Spegel, en Gudmund Olsson Isländare, en Runell, en Hadorph som behöfver låna runatryck, en J. Rudbeckius, en J. Salenius &c. &c. som söka stipendier o. d. Äfven finnes regist'er på Grefvens Correspondenter in privatis 1675—83. Vi observere der blott dess *betjenter inom egen hofstat*: (T. ex. 1682 a) *omkring Grefven*: Hofråd Furstenhauser (dess yngre bröders f. d. Hofmästare) *Hofpredd*. Mgr. Kinulf, Mgr. Er. Frykman, Hr. And. Frondelius, *ÖfverInsp.* J. Bohm, *Assess.* Er. Hansson, *Insp.* Prosperius, *Secrett.* Norell, Hasselbom, Langh, Wicksell, *Kamrer* Hey, *Hofmästarne* Alex.

Mattho och Turteltaube, *Stallmst.* Cromhorn, *Biblioth.* Micrander, *Bokhåll.* Ekholm, *Canzlist.* Schreiber, *Actuar.* Lorin, *Casseurerne* Holmgren, Brunberg Lütken, *Hofskräddare* Adam. b) i *Nerike: Stallust.* Prytz, *Amptmän* Luc. Faber och A. Fagge, *Commendant* Detterberg, *Contorsskrifvare* Lyberg, *Controllör* Oliander, *Byggningskrifvare* Svensson, *Målare* Joh. Wulf, samt 2:ne *trüdgmst.* c) i *Wstgttl. Hauptm.* J. *Contorist* O. *Stallm.* P. *Befllm.* R. & K. & P. *Wildt-* eller *Jügmst.* H. & S. & W. *Fogde* S. & O. & B. & B. *Organist* . . Dessutom observeras *Füllskär* Lind, *Bildthuggare* G. Baselaque, *Vattenkonstmästare* Sten, *Musicant* Roos, *Hejderidare*, N. *Conductör*, N. *Biblioth.* J. Hejsig (sedan *Ridderstierna*), *Målare* L. Wolter, *Befullm.* Grundel, *Commendant* Rising, *Guldsmed* B.. *Quartermst.* D. *Stenhuggaren* S., *Byggmst.* Fr. Sixtus, *Hofmst.* Palmstruck, *Secret.* Qvensel m. fl. Man finner emellertid att Sverige under Tyska Krigen hemfört — sjelfva *Tysklands statsinrättning*. Våra Rådsherrar ville ej blott vara Furstlige vederlikar på Tysklands riksdagar. Deras hof och hofstater upphunno troligen ofta de Tyska Furstarnes. Men som man ej kunnat taga med sig *Tysklands klimat och jord*, så förvissnade snart de Tyska Furstblomstren i Nordens köld.

Ett Alfab. register finnes ock i 2 delar in fol. på alla till Gr. M. G. D. inkomne Kejsrliche, Kungl. Furstl. Ständers och Herrars bref,

(i 3ne skåp)

publika och private fr. 1635 till 1675.

T. ex. i publ. skåpet } Regering 1660, 61, 62, 63, 65, 66,
Bremiske } 67, 69, 70.
Ständerna 1663, 64, 66, 67, 69.
JustitzRätt 1672.
Ridderskap 1652, 72.
Magistrat 1662, 65, 66.

Badens Furstl. } Carl Magnus 1648, 49, 52.
Durchlauchter. } Fredr. 1648, 45, 47, 50, 51.
Christina Magd. 48, 52, 66—
68.
Fredr. d. j. 52, 55, 61, 67-69.
Johan 1650.
Johanna 56-60.
Fredr. Magnus 1678.

Af Brandenburgs 3ne, af Brunswigs 6 Durchll.

Chanut. 1646, 47, 48, 50, 51, 52.

Carl Gustaf 1648—59, inemot 100 stycken.

Carl XI (1672—74, 11 stycken.

Carlstad } Consist. 1666, 71.

Clereci 1666.

Magistrat. 1661.

Carl Wrangel nästan alla år fr. 1645 till 1673.

Card. Mazarin 1647, 48, 49, 50, 55, 59, 61.

Edv. Ehrensten 1658—69 omkr. 20 st.

Habbæus 1661—70 alla åren utom 67.

Jean de la Valle 1653, 54, 71.

Maria Eleonora 1647, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 55.

Marquis de Bourbon. 1673.

Puffendorff 1661, 62, 63, 65—73.

Prince de Portugal.

Marquis de Portugal 1652.

- Röm. Keys. Leopold 1664.
Stanislaus Lubienietski 1660, 61, 71.
S. G. Helmfeldt 1648, 49, 50, 57, alla år till 1673 ut-
om 1668.
Strasburgs Magistrat 1648, 50, 56, 63, 64, 65, 73.
Saxens furstl. Durchlauter 16 personer.
Terlon 1647, 48, 49, 52, 58—62, 65, 71, 73.
Tatar Chans Ministrar 1661.
Tatar. Gubernat. 1670.
Torneå Magistrat 1663.
Thomas Bartholinus 1673.
W. Jul. Comte de Hoheloh 1647.
— *i privat skåpet.*
Åbo Biskopen 1662.
Årke-Biskopen 1654.
Biörenklo 1656.
Christine Majesté 1663, 64. (1656, 65, 71, 72, 73 näm-
de bland offentl. bref).
Dahlberg E. J. 1663, 69, 70, 74.
Er. Runell 1661, 63, 64 &c. &c.
Er. Benzelius 1661, 63, 64, 65.
Ol. Verelius 1656, 58, 61—70. (flera om året).
O. Rudbeckius 1658, 61—74. (ganska många om året).
Ubsala (Acad. 1655 (6 st.) 56 (4 st.), 58—74.
(omkr. 12 om året), i synnerh. efter 1668.
Rect. Magnif. }
Consist. }
Magistrat. }
Faculteten (Theol. } 1655—74.
(Philos. }
(Jurid. }
(Medica. }
(Apothekare. }

Winstrupius 1661.

Ulfelt, C. 1653.

Correspondenterna uppgå till 1000-tal. För att ge prof på hvad intressant gammal brefvexel kan innehålla, vill Utg. ej nu meddela excerpter ur märkvärdiga mäns bref, utan först välja de obetydligaste correspondenterna, några Grefvens »betjenter.»

Secreteraren Lorins bref.

1664 hade en 20-årig student *Jonas Lorin* blifvit antagen som Secreterare hos Gref M. G. D. Han lefde ännu 1704, klagande öfver armod och elände, men synes haft Archivarie befattning hos Gr. A. J. DelaGardie. Då Gr. M. G. D. måste insända sina bord och stolar att säljas i Sthm, för att sjelf ha dagligt bröd, länge trakterad med underrättelser att man såg på möblerna, utan att besluta sig till handel, kan ingen begära att han kunde ordentligt utbetala tjänstlöner. En Bokhållare stal och rymde, öfverfallandes sedan sin redan vid grafven lutande Herre med de ovettigaste bref. En kammartjenare jemrar sig att han ej kan gå ut, ty kläderna äro aldeles i trasor o. s. v. Secreteraren Lorin, som var commissionär i Sthm, sedan R.Dr. dragit sig undan och bodde på Wennegarn, hemställer visst ofta om svält och att hans uppslitna rock gör att han med mindre framgång kan buga i förmaken, »derman blir hädd som man är klädd;» men knotar aldrig, utan tröstar i stället sin »ännu olyckligare» Herre jemt ur

Guds Ord, som synes varit djupt intryckt i Lorins hjerta.

1683—86 (*Jan.*) synes Lorin nästan dagligen ha inrapporterat från Sthm till den af verlden förgätne på sitt Tusculum, hvad som enskilt angick hans processer, jemt tilläggande dagens nyheter. Brefsamlingen är dock ej orubbad qvar. Några utdrag och notiser torde ega intresse.

1683 *d. 3 Junii.* R.Dr. hade fått ett nederlag i Reductionsfrågan. Hennes Furstl. Nåde, som då vistades i staden, hade dock ingen subçon, så mycket mindre, som just då hon nyss satt sig till bords, bud kom fr. Regerande Drottningen (så kallades C. XI:s gemål till skilnad från Enkedrottningen), att hon skulle komma upp på slottet. En af Grefvens Advocater Norell hade fått några hårda ord i ett R.Dr.s bref och blifvit deraf anxierad. Lorin tillstyrkte, att »i desse fatale onde tider,» äfven då skäl kan vara till motsatsen, dock med milda ord tillskrifva dem, som handlägga affärerne. *D. 20 Julii* skulle en vagn och engel lösas af en Bildbuggare för 12 Rdr. *D. 25 Julii.* K. Mjt var i Carlserona, (i den veckan ernade R.Dr. sig till staden). K. af Danmark ernade låta lasta en hop skutor med gråsten och sänka igen utlöppet till Kalmar. Man glädde sig i Sthm öfver Turkens progresser mot Kejsaren. *D. 27 Apr. 1684* brann den ledsamma processen mlln RiksDrotz och Riksmarskalk (Joh. Gabriel Stenbock) med full låga. Lovisin hade sagt L. att K. Mjt ansåge sig ej böra sitta i domen, såsom frände. Så satt han ej eller då

det gälde Prins Adolph. Men han tillät att både Riksdrotzets bröder och son dervid deltog, hvaremot Gr. Johan intet hade att anmärka. H. F. N. (Hennes F. Nåde) begärte att få veta, om Grefven äskade att hon talade med några i affären. Med Lovisin och andre ville hon gerna tala, men för Grefve Johan hade hon aversion. Grefve Gustaf hade hos sig till middag i dag Fältmsk. O. W. Königsmark, Banér, Lindsköld, Tungel m. fl. *D. 28 Apr.* Lorin tillstyrkte R. Dr. att ej låta sina bröder och sin son sitta vid domen i senaten, så att Gr. Johan skulle få skryta med denna föga vigtiga ynnest. *D. 29 Apr.* Dom var fälld. Hofrättsdomen confirmerad; R. Dr. skulle betala expenser 100 d. s. m., ob temerarium litigium till Calmar Kyrka 500 d. s. m. Domstolen bestod af Öfverståthbr (Chrph. Gyllenstiern.) Fältmsk. Horn, H. Wachtmeister och Ehrensten. Lorin och Norell hade ad mandatum Regiæ Magistatis varit närvarande, men sig intet utlätit. *D. 30 Apr.* Morgonen kl. 5, då L. kom i DelaGardiska huset, var Gr. Gustaf redan uppe, ledsen öfver gärdägsdomen och förundrad att blott 4 kunnat sitta öfver en så vigtig sak. Myringen hade sagt Lorin förut: Om R. Dr. vinner i denna sak, vill jag mista min hals, mins jag säger eder detta. Gr. Gustaf ursäktade Lovisin, han hade gjort allt för att afböja denna utgång L. inventerade derefter R. Drs apothek, der allt stod i sina söfgeskier och flaskor; gick derefter till Lovisin. Denne försäkrade att de 4 Herrarne sjelfve gått upp till H. M. och sagt sig vara för få att sitta dom i en slik sak; men

Gr. Johans ombud påstod dem vara nog många. Nu kom R. Dr:s utgift 20 å 30,000 Rdr högre. L. hade varit hos Flemmingen, men ej fått företräde. Om den fundna penningen lofvar Brenner besked och sänder sin hustrus dikt. L. bad R. Dr. ej gifvas öfver, utan erinra sig sin fromma Faders tröst i Reseinstructionen; fattades Rom. 8: 31 till slut, rätt, så var L. viss att R. Dr. bad Gud för Gr. Johan. D. 2 Maji Gr. Gustaf gläddes högl. att R. Dr. ej tog sig utgången för hårdt. Brenners besked och sjelfva penningen följde nu. Hr Clas och Lars Fleming hade haft morbum politicum att ej sitta i Gr. Johans sak. Vapnet, som R. Dr. ville bestå sal. Öfverste Bischerton kostade hos Bildhuggaren 100 d. k. m. för målningen 50 d. k. m. L. önskar att H. F. N. (betecknar alltid R. Dr:s gemål) på Kegleholm, dit hon nu förrest, kunde finna det brefvet från sin bror, (K. Carl X Gustaf) der han yttrar sig *det H. F. N. och hennes Herre hade med deras olyckor köpt den glorieuse Konungen Cronan på hufvudet.* D. 6 Maji. Gref Gustaf hade talt med Gr. Johan både i Senaten och sedan och aldrig funnit honom så civilement tala och sig comportera. D. 25 Maji. Det är beklagligt att 2 Hästlass (efter Hr. Hadorphii barättelse) gamla original-Wasebref och derunder Sturehandlingar skola vara tagne ur Archivo Regni och i Flemmingens kontor på slottet, så att registraturen på dem ej skola vara i Archivo att tillgå . . . Det vore horribelt om Konungen af Frankrike plötsligen af 500 spanske, passerandes för säker, opassad vore tillfångatagen.

Häradshfd. Qvensel berättade så. *D. 23 Maji.* Gr. Gustaf har kommit återkallad från lagmanstinget af H. M. Här säges som skulle dessein vara att utrota DelaGardiska familjen. *D. 4 Junii.* Arrest var nu laggd på sjelfva meublerna på Carlberg. R.Dr:s Huspredikant Hr Samuel, som der bodde, blef af Gr. Johans folk utdrifven och var ännu husvill. På Bankens intimationstafla stod nu auction utlyst till d. 15 Julii 1684 på flera R.Dr:s landtgodts. *D. 16 Junii.* Öfv. Welling hade återkommit från sin commission i Lüneburg. Den var H. M:jt misshaglig; derom delibererades nu på slottet. *D. 7 Julii.* Gr. G. hade lemnat, då han i careten for förbi, till Lorin en billet, han fått fr. Gr. Johan. "Mon Frer. Emädhan det nu är visst slutet, att H. M:t utlöser Wennegarn och det lemnas H. Durchl. Furstinan uti lifstid, så tillbjuder jag mig der det agreeras, som jag till förene sagt, att taga Wennegarn för 40000-an och släppa Carlberg och dess gods:" *) H. F. N. hade förut yttrat sin

*) Den svåra processen med Gr. Johan, som syntes gravera mer än reductions-förföljelserna, visar, att när något, som varit, skall nedbrytas, så skall det ena stenrasat nedstörta det andra. Reductionen satte alla familjer inbördes i harnesk. De synas merändels ha skiftat godsen efter deras värde, utan att akta på om de voro krono eller frälse, donerade eller köpte. Man kan lätt föreställa sig hvilken

önskan, att lemna Carlberg åt Gr. Johan. Ett Project till räkning med Gr. Johan, som Gr. G. funnit räsonablast var detta:

<i>Gref Johans for-</i>	<i>Betalning.</i>	<i>Rdr.</i>
<i>dran</i>		
107,567 Rdr.	Carlbergs inköp . . .	25,000.
	Meubler	12,316.
	Bondegods sedan	
	inköpta och rän-	
	tan derigenom förökt	8,316.
	Melioration, enl. räkn.	60,000.
		<hr/> 105,632.
	Rest att contant betala	1,933.
		<hr/> S:a 107,565.

oreda deraf vid reduction skulle uppkomma. R. Dr. hade tagit i arf donerade gods, hans öfriga syskon fingo gods, som i allmänhet långt mindre sorterade under reductionslagarne. Deraf upptändes en process, som fördes med stor bitterhet å Advocaternas sida, hvilka derigenom i alla tider syntes vilja göra förlikning omöjlig, visse att så länge de kunna hålla principälernas sinnen retade, flödar deras inkomstkälla. Dessutom hade Friherre Johan Delagardies dotter Catharina, enka efter Gr. Er. Stenbock, en stor fordran hos R.Dr., hvilken sonen Gr. Johan efter modrens död 1680 började indrifva med alla de nya sätten med arrest på egendomar och meubler, försegling af rum o. s. v. hvilket innebar mera chikan än säkerhet, och hvarigenom sinnena skulle grusligen uppretas. Nu var det broderliga sambandet, som förr i den Svenska högre Aristokratien framvisat snart sagdt en enda familj, brutet. De nya grundsatserna gynnades deraf; men det är upprörande att se en dödskamp, man må önska den kämpande lifvet eller döden.

Enligt ett annat Liquidationsförslag, som det synes af en Anders Börgeßon, upptages Carlberg:

1. Första köpet	25,000.
2. 9½ Hemman tillagde, utom dei köpobrefvet redan upptagne köpegodsén, enl. hvad de kostat R.Dr.	15,225: 32.
3. Meubler, Statuer, Fontainer Pomeranshus &c.	12,706.
4. Meliorationer efter räkn.	83,109: 49.
	S:a Rdr 136,041: 17.

Men Lorin fann att i 2:dra och 4:dre punkten allt var för högt beräknadt. *D. 9 Julii* försäkrar *L.* att *Gr. Johan* var i sitt embete efter Guds skickelse väl en intet föraktlig Herre, men för öfrigt ej omnipotens. (Det hade i ett föregående bref antydts, att då Kejsaren nu börjar repa sig och Turken få afbräck, började man åter se på Frankrike, så att *Gr. Johans* system ej syntes så gouteras *K. Majt* som förut; *L.* förmodade att snart nog händelserna kunde så hvälfva sig, att *R. Dr.* återkallades.) Han gläddes att *R. Dr.* icke hade en än större och skadligare otålighet öfver de onda tiderna; ber honom betrakta dem som ett prof, vetande, att dem som Herren tjena, tjenar allt till det bästa. *D. 10 Julii.* Man hoppades nu med visshet att *Wennegarn* ej bortauktionerades för *Bankens* pretensioner. Ingen vagn el. kärra fick nu köras på trädgårdsgatan för *Skattmästarens* skull. *D. 14 Julii.* *H. F. N.* hade haft en mycket nådig reception på *Drottningholm* hos *H. M. Kungen* hade mött henne på bryggan, talt continueligen med henne i vägen mycket nådigt, likasom *Enkedrottningen*. Så hade *K. M.* följt *H. F. N.* till

bryggan igen efter visiten. Han hade då lofvat att Wennegarn ej skulle förauktioneras utan inlösas och förlänas på beggaderas lifstid; dagen efter skulle annars både Wennegarn och huset i staden sålts för Bankens räkning. Gyllenborg hade sedan nomine regis försäkrat att StatsContoret ock lät sin pretension om Auctionen falla. Dock stod ännu Auctionslysningen på Bankens intimationstaffla och i Bankens protokoll: *»Auction d. 15 Julii så vida icke H. M:ts innan d. 14 Julii om aftonen skrifteligen under sin hand Banken garanterar.» D. 16 Julii. . .* I ett medfölj. bref couverteras K. M:ts egen benådning, i regard af R. Dr:s föreskrift, för Mons. Lars Micranders, som varit R. Dr:s Bibliothecarius. Hans bröder tackade R. Dr. högligen. Nu var å Bankotaflan intimationen nedtagen. Vål hade det varit stor förtret, att godsden der stått intimerade; men större skymf led dock vår mediator på korset. Man borde hafva sorg för drag och se huru Gud kan hjälpa. *D. 19 Julii.* Fast Gr. Johan trakterat Hrr Commissarierna magnifique, så äro de likväl månare om godt samvete. Klockan $\frac{3}{4}$ till 5 på morgonen hade Lorin uppvaktat Lindsköld. *I Förmaket var fullt af uppvak- tande,* men han medhann ej att tala med någon mer än L. som frågade, hvad öde R. Dr:s supplique att utfå sin lön hade mött. Lindsk. svarade att K. M. hade tillsagt StatsCommissarien att den promte till R. Dr. betala. Annars talte H. M. blott till StatsContoret och lät detsamma ge ordre till StatsCommiss. Mer hann Lindsk. ej säga, för att i tid kom-

ma upp till *K. M.* som kl. 3 och 4 om morgnarne redan vore klüdd och vid affärerna. D. 21 Julii. L. tillstyrkte att muntra Commissarierna med honorarium, ty,

munera, crede mihi, placant hominesque Deosque.

D. 23 Julii. H. M. hade rest till Kungsör, men kom oförmodadt tillbaka, dem till consternation som begagnat tillfället att resa ut sig att förlusta. H. F. N. hade vid denna begifvit sig till Drottningholm, att tacka H. M. »Först infann hon sig hos Riksenkedrottningen, hvilken med tårar beskrifvit sin Sal. Fru moders villkor, en lång stund förtäljandes dess olyckheter således, att derute man icke visste hvarmed henne nu att hederligen komma i jorden, så att och expressen, som med notification hitkommit öfver dess dödelige afgång, vore icke med svart kläde försedd. När denna qverel var ändad, hade H. F. Nåde bedt Drott. gifva sig adress hos K. M. Hennes M:t gick och kom åter, men som det något dröjt, hade H. F. N. sig utlåtut att hon torde komma importune. I detsamma kom dock H. M. Hon tackade nu Kungen för Wennegarns salvation. H. M. svarade: det skall ske och hade redan varit bestäldt, om icke Gr. Axel (Jul. DLG) gjort inkast, det på sin ort han må söka, i. e. i Liquidations commissionen. Tackade så derföre, att hon utfått sin pension. Upptäckte så att hennes dotter (fröken Hedvig Ebba) var förlofvad med Gr. Carl (Gust. Oxenstierna Eriksson), bedjandes H. M. det med nåde upptaga: Fast hon ännu önskade det tyst en tid, ville hon nämna derom, för att ej synas

vilja göra något, utan Konungens consens. Drottningen inföll: det har visst Gref Gustaf och hans Grefvinna (Axel Oxenstjernas dotter) gjort. H. F. N. som nekade härtill, bad Konungen, med nåd omfatta dessa sina barn. Han sade: Gud gifve dem lycka och välsignelse! det H. F. N. höll bättre än mång ord; erinrade att Enkedrott. burit fästmannen till dopet, att han bar dens namn, som H. F. N. öfver allt det i verlden är älskat, och fästmön Enkedrottningens. Derefter ville hon göra afträde, men Kungen sade: Å min faster har intet varit nyligens hos oss; bli med oss till måltid. Följde sedan sin faster till bryggan. Hade äfven frågat om R. Dr:s helse och divertissement. L. gör häraf R. Dr. uppmärksam på Kungens goda hjertelag, fast invidien utropar contrarium. Måhända kommer åter R. Dr. till Justitieverket, der många honom högligen sakna. Der kunde R. Dr. få tillfälle att mot sina förföljare ådagalägga sitt hämdfria sinne, till Guds ära. *D. 21 Aug.* Hos Hr Lindsköld hade L. ej än kunnat få svar om successionen efter Sal. Columbus. (Poës. Professionens tillsättande efter Joh. Columbus.) *D. 11 Sept.* L. hade representerat Wreden, hvilken surpris det måst vara för H. F. N. att nästan i samma moment H. M:jt skänkt och bebreffvat henne Wennegarns gård och gods, hade räntan deraf blifvit arresterad för de 100,000 drs. s. m. gravation till Kronan å arvet efter Grefvinnan Ebba Brahe. Wennegarn var ej arvegods efter Sal. Fältherrinnan. H. F. N. vore ej hennes arvinge och kunde då ej fatta att hvad K. M:it enskilt

benådat henne med ej skulle vara eximeradt från arfstvisten efter hennes svärmor. Kegelholm hade relaxerats, der dock ej de skäl voro. Wreden svarade: Jag gör efter ordre. Då Öfverståth. underrättat LandshöfdingEmb. att Wennegarn är relaxeradt fr. den i landböckerne antecknade gravation, lyder jag. »I K. M:js rätt och befallningar kan jag intet göra eller låta, vidare än inhämta skäl och bevis.» Gick dermed in i sin kammare. Hr. Conr. Gyllenstierna (som förr titulerades Bruder Dick) har dödt, han som dömde lefvande och döda. Stora Commissionens välde kunde presidenten intet hjälpa ej eller Ständernas garanti. *D. 12 Sept.* Nu voro Häbergs räntor arresterade för 100,000 d. s. m. *D. 13 Sept.* Directeur Gyllenborg hade, på H. F. Nådes begäran hos henne infunnit sig. L. hade sedan sökt honom, att visa Wredes bref. Kungen hade redan skickat efter honom. L. gick på slottet. G. stod i fenstret af Commissionens sessionsrum oah vinkade L. att komma. Han berättade då huru K. M. frågat hvar han varit, och då han svarat: Hos H. F. N. hade H. M. frågat: hvad ville hon? G. nämnde om Wennegarns räntan. Kungen lofvade ändring. L. framvisade så Wredes och R. Drs lemnade svar, hvaröfver han önskande inhämta G:s tankar. När G. läst Wredes bref yttrade han sig ej der finna något anstötligt för R. Dr. »ty Kungens intension är, att alla Kungs- och Ladugårdar, utan att turbera någon i sin possess, skola såsom fordom i kronans jordeböcker uppföras, med annotation om närv. förhållande. Då han läsit R. Drs concept, sa-

de han: min oföргripliga mening är, att H. E. ville låta sig behaga H. M:ts disposition och hålla H. M:ts tjenare ursäktade när de göra efter ordre; ty sannt är, att H. M. menar R. Dr. hjertligen väl: men lika sannt är att andra ej ha medlidande med H. E:ces vedervärdigheter. Man ser mig illa an, för det jag H. E:ces befallningar efterkommer (ehuru väl jag litet reusserar). L. önskade, att H. F. N. ville komma in och bo i huset. Det skulle väl studsas aucionen, om man ännu skulle frukta en sådan. Det är sannerligen visst att K. M. hemligen älskar E. E. och estimerar dess förstånd och consilier, men kan icke komma sig till att dem begära eller sina rådgifvares förslag hastigt släppa. Man hör dock hans sentiments discursive med lust och skämt och relation af historier. *D. 15 Sept.* Lindsköld sade mig i morse i sitt contor på Slottet: H. M. har tänkt på medel att salvera Huset. *D. 16 Sept.* Lorin hade framburit R. Dr:s klagan till en Eneroth, derföre att K. M:ts skref directe till Upsala Akademie, more inusitato gående Akademiens Canzler förbi. E. försäkrade att det var af Canzlistens okunnighet i Curialia och ej på någon K. M:ts ordre. H. E. borde genom Lindsk. skaffa ändring deri. *D. 17 Sept.* L. hade varit hos Lindsk. som försäkrade det samma som Eneroth och att ändring skulle ske. Han ursäktade Wreden, som visst ej törs annat än lyda ordre, tills de contramanderas. »H. M:ts är mycket sträng och ser ej genom fingret med honom.» Sjelf tordes han intet föredraga, der han ej hade så full besked om allt och docu-

menter af vederbörande, att han kunde allt reda och besvara. H. Mts funderingar att rädda huset hade studsat, ty han fruktade för Banken, der han redan måste betala intressen för 5 à 6 tunnor guld. Om Måndag skedde uppbud, om ej caution presterades. H. F. N. hade vidtalat sin dotter Grnn Königsmark. *D. 18 Sept.* Gr. Gustaf önskade H. E. ville mitigera några expressioner i sin inlaga mot Gr. Johan, fast hans skrift är impudent. Nu voro Wennegarns-räntorne relaxerade. *D. 19 Sept.* K. M. åter i Kungsör. Väl uppjudes huset 3 gånge om Måndag, emedan K. M. ej yttrat något innan han reste. Men det slås ej på taflan förrän 14 dagar derefter. Ingen torde cautionera, ehuru det vore köpt och K. M. skrifl. afsagt sig allt jus; men ändå ansåg man det som en donation, den K. M. i morgon kunde återtaga. L. tillstyrkte R.Dr. att hellre sälja sin måg Gr. Carl (Oxenstj.) huset för 8000 Rdr och mågen fältmsk. Königsmark Wennegarn för halfva värdet, än att släppa båda samt få dem blott på lifstiden som en Kungl. benådning, hvilken mäktas oviss är. *D. 20 Sept.* Fältmsk. (O. W. K.) kunde ej cavera; han hade afsvurit caverande. *D. 22 Sept.* I Riks-Arch. begärte Arrhenius få låna historiam b. m. Ponti DelaGardie på 3 à 4 dagar, ty han ville gerna collationera den med sitt concept. L. visades fram och tillbaka. Ingen påminnelse hjälpte, inga löften höllos. O! tempora; o! mores. Man måste dock göra som Enkan i Skriften. *D. 30 Sept.* Gårdar reducerade, dock på lifstid donerade, som till evärdel. frelse äro köpte. Lindsk. lofvat ändring.

1685 d. 9 Mars. Angående Akademien, förbannade sig Gyllenborg att H. M. aldrig tänkt att H. E. vore persona suspecta. Ändring (förmodl. i brefsändningen) var befalld, men hade blifvit förgäten, i anledning af H. Mts derpå följande resa ner åt landet. Ändring skulle nu ske. D. 10 Mart. K. M. försäkrat att ingen skulle annamma H. F. Nades pension, 7000 d. s. m. och H. E:ces lön 7500 d. s. m. H. M. ville enl. hvad han sagt Lindsk. conservera för R. Dr. all nåd. Det var sål. bara ondska, att, när H. F. N. kom att condolera H. M. regerande Drottningen öfver dess Fru moders död, »Exsecutionskarlar löpte omkring och frågade efter R. Dr.s pantes beskaffenhet;» ty derigenom ängslades H. F. N. fruktande något nytt å färde vara, som gjorde H. M. onådig. D. 12 Mart. H. F. N. hade resolverat att resa ut, isynnerhet efter H. Mjt stått i dörren, när hon var inne hos Drottningen, och när han fick henne se, ej ville gå in att helsa henne. Ej eller hade hon fått tala med Cl. Flemming. H. F. N. borde ej draga deraf andra slutsatser, än att K. M. är mycket intenderad att oförsumligen drifva verken och ville då kanske ej låta hindra sig. Flemmingen har commissionerne hos sig f. och e. m. I går var der desslikes H. M. H. F. N. hade bedt Flemingens Fru upplysa sig hvad med executionen beslutadt var. Hon svarade att han, som nu länge varit sjuk och jemt har trälsamt arbete, ej kan veta deraf; när H. M. kommer till honom tagas i ögonblicket deliberationerna före och går H. Mt som en blixst sedan bort, så att Fl. aldrig kan något å part

föredraga. Öfverståth. och Fägerstierna ha saken om händer; der kan H. F. N. få veta säkert. Dermed bad hon helsa. Mera intet. Ingen är civilare än Öfverståthållaren, Lindsköld, Gyllenborg och Fägerstjerna. Andra äro visst ej så. Men hvad kunna de uträtta i det viktigast är? Djefvulen skulle kunna förderfva hela verlden, men ej ge lif åt en loppa. Hvad vill man då bekymra sig om det eländiga kött och blod; utan förlåta sig på Herren. Detta är Guds ord och sanning. Gud förläne sin nåd i Jesu namn. In hoc signo vinces. *D. 13 Mars.* Gr. Gustaf hade talt med H. M. i Drottningens fyrkant i Hofrättssaker och annat; men då Grefven ville tala om sina och sina föräldrars ärender, har H. Mt. rodnat, ögonen som blod, och velat gå ifrån honom. Till Lindsk. hade han sagt, att som, om H. M. gifve efter, Creditorerne ändå togo det, måtte H. M. så gerna ha sitt, som de andre deras. Han hade funnit det illa att Gr. G. ej fått förra året mer än 1000 dalers s. m. lön. Lindsk. trodde, att om Liljehök blir K. Råd, som man gerna vill, missiveras Gr. G. till Wismar. *D. 13 Mart.* *p. s.* Gud vare prisad, som så styrker E. E. till oförskräckt mod med tröst och tålmod. H. Mjts bref till H. F. N. visar ju att intet så farligt är att frukta. En nådig Kung, beviljad liquidation, och per consequentiam studsad execution. Gifve Gud H. F. N. kunde förakta hvad man till henne frambär, icke så mycket quida och i förtroende sig expectorera. Det kommer kanske allt till högre ort. Konungen är ju allt för nådig och vore dygdigare om han finge. Gud

styrke H. M. som har en så svår börda, ett helt turberadt kungarike och deras välfärd och själar att vara bekymrad för. Ett litet hushåll kan ju göra en tokot. *D. 14 Mars.* Gr. Gustaf läser nu Historiam b. m. Dn Ponti genom och begär Danzæi fransöska brefbok *), så ock franska manuscriptet **) och några andre historier ur Bibliotheket. *D. 22 Mart.* Gr. G. hade berättat med stor glädje huru R. Dr. hade någorl. helsan och tackade Gud, som förlänar nåd att kunna med så oförsagdt Christl. tålmod denna tidens vedermöda öfvervinna. Det voro Guds ord och Evangelii tröst, som födt denna outransakeliga hjertats hugsvalelse i största nöden. Gr. G. hade en svår ställning. Fiskalen i Hofrätten hade åtskillige resor ex officio angifvit Åkermark för sidvördnad mot Hofrätten neml. att han intet comparerar och när Hofrättsposterna honom uppkalla, svarar: de gå intet rätt sina ärender, löpa april, ha röt månaden i skallen o. s. v. Hofrätten frågar H. M. om de icke, till att vindicera sin respect, finge sådant lagligen resentera. Då skickar K. M. bud efter Fiskalen och så sensibelt honom tilltalar att han kommit till Gref Gustaf (Hofrättens president) och gråtande sig rådfrågat: quid consilii? H. E. som med den

*) Trol. den i Handl. i Skand. Hist. hela XI Delen intagna, nu på Drottningholm förvarade, omi hvilken Utgerstades bekänt sig intet vidare veta.

**) Förmodl. Joliveti, hvarom se förra Delar af DelaG. Arch.

saken intet laggt handen, har ej kunnat annat än der-
 åt skratta och sagt: J har ju intet trädt öfver officii
 limites. Eljest hade H. M. ock sagt: Jag märker
 fuller, det är ett sammansmidt verk; de som mig väl
 mena, söker man att denigrera och förfölja. — Al-
 drig kan det vara troligt, att kungen i Frankrike re-
 dan antagit den Evang. Lutherska religionen, som
 här säges. — *D. 24 Mart.* Nu gå bedröfvansens vä-
 rar E. E. in till läpparne; men ingen annan råd är än
 in silentio & spe bära Herrans vrede och förbida dess
 hjälp. Både lycka och olycka komma af Herranom.
 Gr. Pehr Sparre *), har på sin solide deduction i arf-
 saken till K. M. fått af Gr. Axel ett skräckligen of-
 förmodligt och obetänkt svar. Hadorph skall återfå
 signetet. Man vill veta, att *H. M. förärat för en tid
 sedan Hr. Clas Fleming ett scatull, fullt af de rara-
 ste guldmedaljer och andre gamla mynt, man sam-
 mansamkat **).* *D. 31 Mart.* Kohren fägnades öf-
 vermåttan af H. E:ces bref och Testamentets confir-
 mation af af H. M. *D. 4 och 10 Apr.* Hos Fleming
 är omöjligt slippa in. Gud, hos hvilken är fri till

*) Om hans trofasta vänskap och hjälpsamhet vittna de fle-
 ste breffven.

**) Att se Carl XI ge åt Reductionens Chef gullhögar, med
 de raraste mynt, hopskrapade i de af Reductionen ruine-
 rades gömmor, och att se Carl XII ge N. Bjelkes myck-
 na silfver till den favorit, som störtat hjelten på Ungerns
 och Österrikes fält, erinrar om mången forntids Wikinga-
 och Medeltids riddarescen.

gång aktar ej 1000 världar, mycket mindre en Fleming. Oldekopf hade inlaggt en prophetia till K. M:t omi- nerande Sverige Guds vrede, om ej andra consilia fat- tas. Han såg rätt svårmodig ut, blek och förbrydd af tankar. Senaten hade på lång tid ej varit hop- Senatorerne viste föga om ärenden. Öfversändes Prof. Schefferi enkas böneskrift. R. Dr. hade den insändt med sitt förord som Ak. Canzler till K. M. Nu var den åter remitterad till R. Dr. Enkan ohulpen. Måt- te E. E. hjälpa henne. *D. 20 Apr.* i går under Guds- tjensten blef eld lös på 2 ställen på slottet i Lejon- kulan*) och ett fånghus inom Waktmästarekammaren. När klämtningen begynte störtade folket ur kyrkor- na. Stärk storm var tillika, så att släckning blifvit omöjlig, om elden fått rätt fart. Visst var det ett spel af den Onde. *D. 26 Apr.* H. F. N. hade för- gäfvets sökt att få tala med K. M. på slottet. Säger sig derföre pro ultimato gjort denna resa och sål. tagit afsked af Drottningarne, förhoppandes snar för- lossning, trött af verlden. Då K. M. i förra veckan hade feber, behöfde Favoriterna ej så träget uppvak- ta, då de gjorde besök hos och trakterade hvaran- dra. Lindsk. hade lofvat att i Gyllenborgs närvaro tala till H. F. N:s bästa. *D. 29 Apr.* Man ville att Prins Gustaf skulle begravas i silfverkista, men Kun- gen sade: Åh! är nu så mycket silfver i Sverige, att

*) Der några studenter från Ups. vid denna tid höllo skå- despel. Se Sv. sk. Litt. III D.

en annan vacker kista ej duger. *D. 2 Maji.* Opassligheten var orsaken att H. F. N. ej fått inträda till K. M. (han hade förkyllt sig en natt, då han utridit till en vådeld i staden) Thegner sjelf hade ej kommit in. Doctor Wattrang och Lohrman hade varit eftersände. *Visst måste man rädas för mordbrännare* (efter försöket den stormiga söndagen), *ty rundt kring slottet rivas neder med flit K. Mts exercitiskans, alla brüdbodar och allt hvad der stått.* Här sägs, att Håkan Spegel skall bli Kyrkoh. i Storkyrkoförs. och Biskop i Sthm, som för hans skull skall bli ett Biskopssäte, och Iser komma till Skara att bli bisp. Boktryckare Kejser viste mig i går copior af K. Mjts bref om en Bibel, som han skall trycka, och Nb. Speglen skall efter H. Mts befallning låta emendera och insätta orden i Svenskan efter grundspråket. Jag nämnde huru Gezelius i Åbo förr begärt detta uppdrag. Gud bevare att ej Biblen emenderas så, att våra grundläror deraf taga skada, och att ej det Evangelium klingar, som han befallt predika allom kreatur-om. *D. 30 Maji.* I går hade Regerande Drottningen skickat till Gr. Gustafs Grefvinna hem i huset den röda Servicen, Hennes Mjt köpt af H. F. N. och Fru Gr:nn den förärat. När Gr. G. tackade Kungen derföre sade H. Mt: det har intet jag gjort; min *hustru* har skickat den till er *Grefvinna.* När Gr:nn tackade Drottningen, hade H:nes Mt bedt henne tillskrifva H. F. N. att bevista Prins Gustafs begrafning. K. M. synes ej vilja lemna Gr G. ur riket. Nu är Wennegarn af K. M. betalt. Af Arnö voro blott 14 hemman re-

ducerade. Doctor Enewald (Svenonius) i Åbo skall ha publicerat några disputationer under sitt præsidio i Åbo i år tryckte, intitulerade ni fallor *Lythodoxia Jesu Christi*, drifvandes bland annat frågan om Christi Uppståndelse hörer med till återlösningsverket? Item om Svenskans i Biblen förändring. K. M. har requirerat Upsalas Cons. Ecc:ci betänkande. Äfven säges Gezelius vara stämd hit att försvara den Svenska, hvarmed han återgifvit Biblen efter Grundspråket och Weimarska Biblen. Quod non credibile. Nya Kyrko-ordningen, öfver hvilken man suttit i Lilla Råd-kammaren, lär snart visa sig. D. 15 Maji. Eneroth hade lofvat ett vackert svar på R. Drs förfrågan om Professorernas vid Akademien i Ups. rara arbetens tryck och censurerande. L. nämnde att H. E. sport, det Eneroth blifvit bedröfvad öfver ett R. Drs bref till K. M. och att han ej visste hvad der på följa ville. Formalia skulle varit dessa: Efter H. Mt tagit fr. H. E. ärfda och förvärfda gods och all dess egendom, måtte H. M. ock taga lifvet med och hufvudet på en eschavout *) E. bad Gud förlåta dem, som bry H. E. med ogrundade quisqvilier. Ett slikt bref hade E. hvarken hört nämnas eller läsit. Den Secrete Commissionen i Canzliet, hvarom man talat hos H. E. fans ej till. L. bad om ursäkt att han om slikt dristat tala, då E. svarade: Näst Gud har jag af H. E. all

*) Mgr. Linnerius el. Secret. Scheffer el. Cromhorn ansågos af Eneroth ha oroat H. E. med slikt sladder.

min timmeliga uppkomst, *) hvarföre i det ringa jag kunnat, vill jag bjuda trots emot hvem det är, att ingen skall redligare ha ment R.Dr.s intresse än jag, och deri skall jag perseverera till min död. *D. 18 Maj.* Medfölj. bref om böckrens censur och tryck lära vara efter R.Dr.s önskan uppsatte. *D. 25 Maj.* Om transport af Kegelholm och Stora Huset till Cronan så ock om cession af Akad. Canzlers-embetet till Gr. Gustaf, hade L. fått det besked att han hos Gyllenborg skulle få veta om det förra, hos Lindsk. om det sednare; men Gr. Gustaf hade för Canzlers-embetet snart sagdt aversion. Prins Ulrik är så sjuk, att det bedes för honom före och efter i alla prediko- och bönestunder. Prins Gustafs begrafning uppskjuts emellertid af H. Mt. *D. 29 Maji.* Prins Ulrik död. Prins Carl sjuk. *D. 2 Junii.* Prins Carl bättre. Fleming, som länge yrat och gifvit föga hopp om lifvet, något bättre. K.M. besöker honom flitigt. Skulle han dött, gissade man på Wreden till Successor. *D. 3 Junii.* K. M. har nu så fullt i hufvudet efter Fleming som reste i natt kl. 10, till varma baden i Holland, att Gyllenb. ej törs tala med honom om Furstinnans ärende. Det tjenar ock ej att allt för tråget göra påminnelser. Gud gör dock i ställhet hvad honom täckes. *D. 9 Junii.* H. F. N:s häftiga insjuknande (på Wennegarn) beklagas; Nu falla visst för-

*) Detta intygade Gyllenborg vid ett annat tillfälle. Det ofvan-anförda torde snarare vara af Lindsköld än Eneroth, helst Lorin uttrycker sig otydligt.

krossande bördor på den gamles skuldror, som vandrar mot sitt 70:de år med tunga steg. Göres talamod behof och att H. E. går in i Guds helgedom ex Ps. 73, märkande de gamlas exempel. E. E. är ej opröfvad. Huru svårt var ej Dr. Christinas och Sal. Kungens misshag? Huru ljusnade det ej derefter? Hvad ledde ej Fursten Joseph, Konung David, de 3 männen i elden? Huru har dock Herren ej sedan låtit dem komma till ära? Gud frestar ej E. E. till ondo. H. E. borde supplicera hos H. M. att Creditorerna samtl. fingo vänta, tills upplyst blifvit, hvad Liquidations Commissionen lemnar. Jus publicum går ju före jus privatorum. H. M. visste, huru Creditorernas fordringar förhöjts af olaglig ocker. H. M. visste ock att Creditorerna ej på en gång ansatt H. E., ej eller så häftigt och mangrant, om ej Grefskap och Friherrskap reducerats, derjemte alla till sin natur donationsgods, men af H. E. ärfda och förvärfda. H. M. kände, att laga domar för H. E. ej vinna execution, men domarne *mot* H. E. strax exsequeras. Banken kunde förnöjas med ett förskott af H. E. ces lön. Derjemte erinres, huru H. E. ej hunnit sjelf sköta sina privata saker, utan måst lita på sina betjenter, jemt upptagen af publika affärer. *D. 13 Junii.* Kl. 2 i natt steg H. Mt. upp och for ut till gardet, som i morse hördes skjuta. *D. 17 Jun.* H. M. jemte begge Drottningarne ha dragit till Kungsör. Linsk. har nu lemnats hemma, för att drifva på slut i Kyrkoordningen, der han sitter, liksom Bergenhjelm. *D. 4, 6, 7, 9, Jul.* Gr. Johan (Stenb.) hade confererat med

H. M. om begrafningen. Ingen procession. Folket samlas i Kyrkorne. Kl. 3 om Fredag Likpred. i alla kyrkorna. Bjudning till Begrafningen var utfärdad för R. Dr. och H. F. N. men Gr. G. hade försäkrat, att det stode R. Dr. fritt att komma eller ej. H. F. N. hade redan inkommit och beslutat att inställa sig, lika nöjd hvem som går före eller efter, beredd att ställa sig rätt som Gud fogar det. Hon ansåg bäst att R. Dr. ej kom in. Sammanträffandet med Gr. Johan och all annan förtret borde besinnas. Nyss hade K. M. med otålighet svarat, att han engång lemnat en Creditor Carlbergsmeublerna och kunde ej hjälpa consequensen. Allt detta och mera oakadt, var H. F. N:s hjerta så gladt, så frimodigt och lätt. Ingenting förmår betaga Henne sin frid. Hon hade i dag (d. 9 Julii) talat sannerligen lärd af Gud och rörd af dess Heliga Anda. Hertig Adolph hade rest genom staden men kom ej på begrafningen. Riks-Amiralen ej eller. Ingen militär är för tillfället beordrad. H. M. föraktar all ståt. Ingen personalia får upptaga mer än 3 sidor på arket. Texten: Låter Barnen komma till mig. 300 kanonskott skola skjutas. — Allt flera anfalla R. Dr. för gods de köpt och sig tillbytt och som nu ss. kronohemman reduceras, sökande executorens assistens. *D. 10 Jul.* På begrafningen hade H. F. N. fått spörja förnöjelse. H. M. salverar huset ur ulfvemunnen, H. M. hade med uppsåt försent inviterat Hert. Adolph och dess Furstinna, på det de sig absentera måtte och ingen strid om

rangen uppstå mellan dem och R. Dr. samt dess Furstinna. H. M. har skickat vagn efter H. F. N. med 6 hästar före och Hr. Grefve Anders (Torstenson?) satt deri, att leda och ledsaga henne på slottet. Huset var i så måtto salveradt, att det possideras ad dies vitæ kanske ock Gr. Gustafs. Inreds sedan till Hofrättshus. H. F. N:s pensions assignation på Sjötullen à 9000 daler är ock till betalning befalld. I Senaten hade H. M. sagt, då en R. Drs supplik i arfssaken uppläsits; »Jag beklagar Drotzen och undrar intet öfver dess svåra vilkor. Men hvad skall jag göra?» Utslaget blef: att R. Dr. får behålla Kegelholm och de Skånske godsen (Herrestad m. fl.), ungefär 700 d. s. m. ränta. Systrarne skola kasta lott eller jemka allt som dem behagar. Gr. Axel får Tullgarn. R. Dr. finge säkert snart documenterna, om Commissionsherrarne af R. Drs löns assignationer få 200 d. s. m., eljest torde det länge få väntas. Derigenom torde och lönsposterna lättare falla ut.

Dum duplicantur lateres, venit Moses.

D. 12 Jul. K. M. hade sagt H. F. N. att det varit honom rätt kärt, om han vid begrafn. fått se och tala vid R. Dr. Gref Gustaf hade fått Kungens löfte på Wennegarn och Huset ad dies vitæ. *D. 16 Aug.* Mången hoppas här mycket godt af E. E:ces conference med H. M:t i Ups. Der hade blifvit allom bekant och uppenbart, hvad reflexion H. M. gjort på H. E. H. M. hade befallt R. Dr. inställa sig i Sthm

vid några ärenders debatterande, men R. Dr. undskyl-
 lat sig för närvarande. Hvad har nu Fleming och he-
 la den ligan, som mente vinna hela världen, sedan de
 fått skada till deras själ? Hadorph hade tillskyndat
 Lorin allt ondt, men L. böjde dock ej för honom sina
 knän. *D. 30 Aug.* Posten medför, att då Turkarne
 finga höra, att 2 svenska Herrar anförde Kejslerliga
 arméen, och särdeles det Gr. Königsmark commende-
 rade högra flygeln, hafver det injagat dem sådan skräck,
 att de med 50,000 mans förlust tagit flykten. Ofen
 hoppades man nu snart intaga. Lindsk. blifver Hof-
 Canzler och P. Lagerlöf hans successor. *D. 4 Sept.*
 Frågan var att få Gr. Johan i Sal. Flemings ställe;
 men han ville ej. Man talte om Sperling, en hård
 man. Lindsk. hade talt med Lorin, då han skulle gå
 upp till K. M. men H. Mts laquej kom straxt och
 kallade honom upp. *D. 9 Sept.* Affären om huset
 m. m. alljemt oexpedieradt. Lindsk. och Gyllenborg
 lofva gemensamt skaffa det till ändskap. *D. 10 Sept.*
 De ärender voro redan debatterade, för hvilka H. M.
 begärt R. Drs inkommande. Wrede hade nu blif-
 vit K. Råd och President i BergsColl. Thegner i dess
 ställe Landshöfd. Fägerstierna v. presid. Gyllenborg
 KammarRåd, Liljecrona K. Råd och Presid. i FLEMING-
 gens ställe. Så sägs det. *D. 5 Sept.* Gr. Gustaf ha-
 de måst resa till Ups., ungefär med samma villkor,
 som då hans far nyss ditreste. Trol. dock sämre.
 Han hade blott en ducat i sitt schatull. Stenen i län-
 derna plågade honom högligen. *D. 5 Sept.* Gr. G.
 hade varit uppe hos K. M. men han fick ej tala om

sin Far; Kungen talte blott om lappri, utom frågan om Gr. Johan velat köpa af honom Almö. Gr. G. jakade. K. M: »Han ville smörja det på mig.» Vidare: »äro R.Dr. och R.Msk. förlikte?» Gr. G: »saken står under förlikning.» Lor. frågade: Skall man råda R. Dr. att komma eller ej. Gr. G. svarade: Kungen är intet så blyg, han säger nog till hvad han vill ha. L. försäkrade att öfver allt möttes han af den frågan; Ack kommer intet R. Dr. in? D. 16 Sept. H. F. N. hade sjelf i 2 timmar confererat med Gr. Johan som kommit till henne, beklagat det missförstånd som genom onda menniskor uppkommit mellan begge familjerna; Hade han haft hustru skulle H. F. N. nog förr kommit och sökt stifta fred männen emellan, o. s. v. Gr. Johan hade velat komma åt H. F. N:s pension. Hon visade Gr. J. huru orimligt det vore, att hon med den, som var en nådegåfva, ej ett debitum, skulle betala sin mans gamla gäld i en dess fasters sterbhus, då hon i dessa affärer aldrig inblandat sitt namn. Gåfve hon här efter för Grefvens pretension, hade hon alla sin mans Creditorer på halsen. Fägerstierna gjorde ju anspråk på all deras egendom nomine Regis, så att ej R. Dr. finge sälja sjötomten för att skaffa föda i huset. Ville dock H. M. lofva Gr. Johan att de 24,000 Rdr. kunde få af pensionen, som ett debitum, gäldas, så skulle H. F. N. anse det som ett vänstycke.» Oförmält hvad om pensionen in minorenitate vore passeradt och H. F. N. utförligare hade remonstrerat, neml. huru i anseende af förra regeringens exempel den sednare hade bort efter K.

Mts bref i små summor årligen betalas, som dock då ej kunde fås, och nu i en summa är omöjligt begära, och hvarföre hon låtit hypothisera dem för stora Commissionens domar, neml. att hela verlden må se det R. Dr. in minorennitate hvarken kunnat eller velat stoppa en penning hos sig för sig och sina, tvertemot praxin och K. M:ts bref. Gr. Johan syntes commoverad och gick. *D. 17 Sept.* K. M. hade bifallit H. F. N:s förslag till Gr. Johan, för att utsläcka striden. *D. 21 Sept.* När H. F. N. kom upp till Enkedrottningen, var Wredens fru der. Således ville hon ej tala med H. F. N. fjäsandes och skickandes bud efter Unga Drottningen (som var nära sin nedkomst) att komma och spela kort med sig, hvilken när hon kom efter plägsed H. F. N. fägnade och i hjertat längtade att få se H. F. N. bli kvar; men Enkedrottn. betog henne talet, sade hon velet besöka H. F. N. likaledes R. Amiralen förrän han dör, desslikes sagt: det lär falla H. F. N. för långsamt att vara från sin Herre, frågade så huru snart H. F. N. reste ut; hon förmåtte väl intet så ofta resa häremellan och stiga höga trappor och annat mer, hvilket H. F. N. så förstod, som ville Enkedrottningen visa henne (sin svägerska) bort, varandes rädd hon skulle begära något af Kungen eller Drottningen. H. F. N. kunde intet sitta och vakta upp medan de spelte kort, gick alltså öfver till K. Prinsen (Carl) och fägnade honom med en bok och en häst, som vände ögonen i hufvudet, hvaraf Prinsen synnerligen roades, så att han flera gånger lopp och kysste H. F. N:s kjortel och händer,

och då H. F. N. gick bort, af sig sjelf sade, följande till trappan, adieu min faster, adieu min faster, helsa Hr. Riksdrotzen. — H. F. N. ernade sål. resa. — Drottningen hade vid tillfället yttrat sin fröjd öfver förlikningen och sagt: hade J nu en dotter, kunde Gr. Johan bli er måg. H. F. N: Gr. Johan kan nu vara mig i mången motto bättre än en måg. D. 27. H. F. N. hade fått gratulera till en Prins, om hon dröjt något. Dock ej under att hon tröttnar vid hofvet och den obeständiga verlden, der hon måste kosta så många goda ord på ovärde personer; ej under om hon längtar efter sin förlossning. Lycklig R. Amiralen (G. O. Stenbock) som fått sluta. Han bisattes i går. D. 1 Oct. Öfv. Le Cher, som talat med H. M. om R.Dr., trodde att H. E. borde aut nunc aut numquam återvända till Sthm. H. M. skulle gerna se det, men formlig bjudning torde han ej utfärda. Sneckensköld ansåg, att H. E. ej borde resa, förän Gr. G. yttrat sin mening; och om så beslöts, borde han komma för att dröja längre tid. Blir H. E. der endast 2 à 4 dagar, förorsakade det så hos H. M. som andra många tankar och skulle H. M. låta ge akt på hvad han gjorde. Rörande då varande ställningen: *In publicis, sedan de Kejsarl. victoriserat, gälla Gr. Bengts (Oxenstj.) consilier som en heligdom. I råd- och svåra kammarsaker Hr. Wredens och Gyllenborgs inrådande. Justitie-väsentet debatteras i Rådet, fast blott 2 à 3 Senatores üro tillstüdes och blifver som H. M. behagar och finner sküligt. Andra affärer expediera Secreterare och andra, så att Sneckensköld in-*

tet kunde se i hvad R. Dr. till förnöjelse skulle kunna här brukas. Han admirerade Åkermarks djerfhet, som förmår det H. Mts special-ordres föras i tvifvelsmål, fast H. M. sjelf sig dem påminner hafva agreeerat. Han kommer öfver Cronsköld och Hastfer. Annars gäll-
 ler i allmänhet, att de som hos H. M. stå aldrabäst i credit, förstå sig intet på att fatta säkert mesures. H. M. är dem alla för klok. — Linnerius lär skrifva, om han något kan penetrera, angående kyrkoordningens reviderande och adprobation. Mäktas secret skall det än hållas. *D. 15 Oct.* Nu Prins Fredrik död. Han säges vara öppnad; intet tecken till sjukdom eller svaghet. Man tror att de förskräckligt många kanonskotten, som afskötos nästan under Slotsfenstren, då Sal. Fleming begrofs, kunnat inverka på den nyföddes nerver. *D. 17,* då Gref Gustaf var hos Riksmarskalken (J. G. Stenbock), hade denne efter sin vana farit ut och talt om Gr. Bengt, huru han mycket caresserat La Piquetiere och Mons. Crocis son, (som enl. Grefve G:s tankar blott kommit hit för att göra Danmark och Brandenburg umbrage) och goda ord gifvit, varandes en pein öfver Kejserl. alliancen; men sedan Mons. Crocis son vore förrest och Gref Tureson tillbaka kommit, hade Hr. Gr. Bengt ångrat sig och sagt, han ville gifva något dertill, det förberörde caresse varit innehållen. De hade emellertid blifvit mäktas välfägnade. Ytterligare berättade Gr. G. att då K. M:s för få dagar sedan kommit i Rådet, strax efter Gr. G. och förrän han satt sig, hade Kungen kommit löpandes gladlynt till honom och med begge sina

händer fattat nådigt i Gr. G:s armar, frågande: kommer intet faster in? G. svarade: fuller har hon så ärnat, om ej opasslighet torde hindra. Då K. M. satt sig, frågade Gr. G. om han skulle gå bort. K. M. nej. Vidare: jag kom nu ur StatsContoret och har nappats med ett bref, som Gyllenborg mig fått och faster mig tillskrifvit. Gr. G. hoppades deraf något godt vara å färde. Kungen hade och svarat på brefvet med egen hand och förseglat med det signet han bär på fingret. — Prinsen var liksom i tysthet begravnen. 4 à 5 personer hade varit närvarande, Gr. Johan och Wreden; de andras namn hade Grefve G. förgätit. Man ville säga att Prinsen sjuknat af skrikande, men det är ej värdt. Emellertid står om Fleming att en sådan minister hade ej varit och kanske ej kommer mer i Sverige i det bref, deri H. M. assignerar Enkan 25,000 d. s. m. När Fleming märkte döden inne, sade han: Jag märker min tid är intet lång, dock är jag glad att jag fått min Sal. Hr. Fars torter något revangera. *D. 26 Oct.* K. M:ts afvoghhet mot Gr. G. var nu så stor, att han deraf förkrossas. *D. 11 Nov.* Königsmark hade fått tillåtelse att gå i Venetianernas tjänst, Gr. Carl (Oxenstierna) följde. Begge systrarne (R. Drs döttrar) måste således törhända få sin graf utom fädernejorden. De båda Herrarne få dock tillfälle evertuera sig. I dag eller i morgon får Gr. G. förläningsbref för sig och sin grefvinna på 4 bondhemman ad dies vitæ. H. M. menar ej så illa, som minerna och orden stundom antyda. Guds Ande vare kraftig med H. M. i styrelsen!

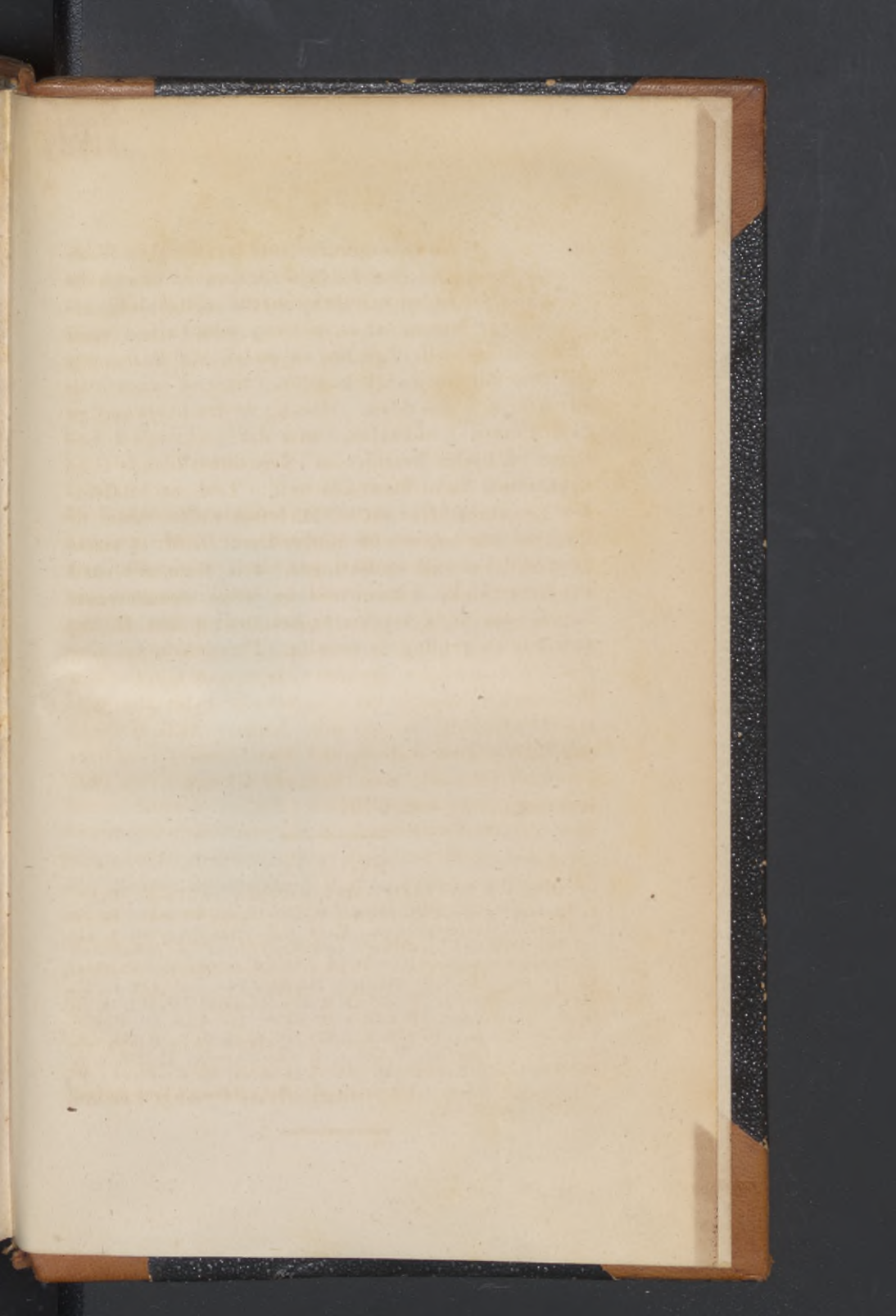
1686 *d. 3 Jan.* Cessionsskriften och brefvet till Liquid. Commissionen voro inlefrerade. H. F. N. hade inkommit att uppvakta med Nyårsgratulation.

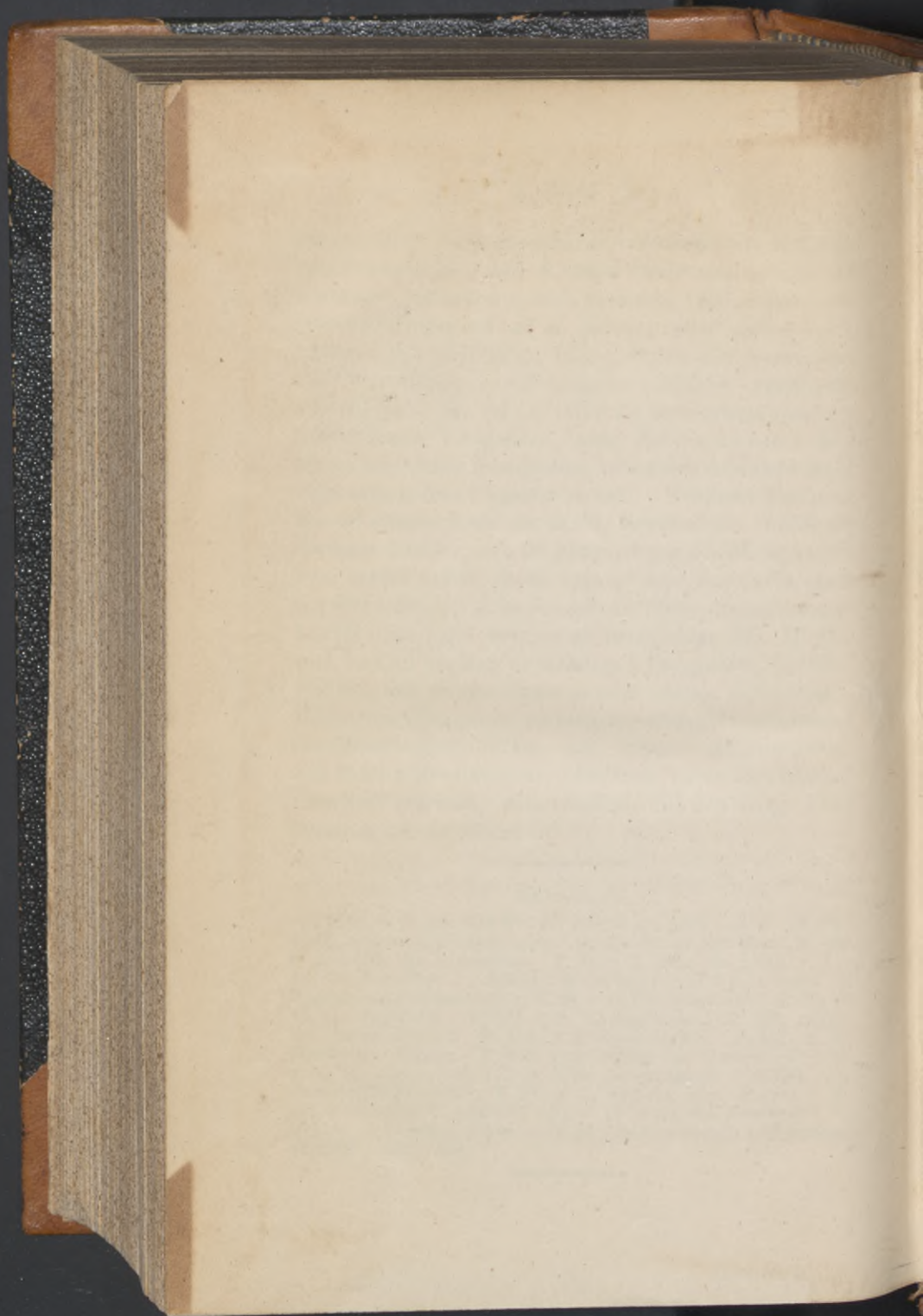
R. Dr. sände sin skriftliga. Stallmäst. Hård hade uppvaktat K. M. med förfrågan när H. F. N. finge komma inför H. M. Han kom åter, sade sig ej fått tala med H. M. trodde ändå H. F. N. kunde följande dagen vid middagstiden inställa sig. Hon fann det otjenligt. Då började Hård gråta så att tårarne runno och expectorera sig, samt önska att Gud ville vara familjens stöd. Det ansågs för Gr. Johans verk, som nu ville missbruka H. F. N:s eftergift till hennes totala ruin. Gr. G. hade ock sagt: Ich wolte mein Hr Vater auf die Knie gebeten haben und rathen die Cessionsschrift wegen Gr. Johan extradiren zu lassen. Chrph. Gyllenstierna hade varnat och tillstyrkt att akta sig. Dock — kaste E. E. all omsorg på Herren! Mins huru modigt Luther skämtade: *Heute wil ich in Gottes Nahme mich hübsch lüstlich machen, weil der Teufel sich greulich schefflig anstellet.* Hvarföre åto ej lejonen up Daniel, hvarföre bet elden ej på de 3 männen? D. 8 Jan. H. F. N. hade nu varit på slottet i 4 timmar, men ej fått tala med Kungen. — Längre hinna ej de Lorinska breffen, som blifvit förvarade. Här meddelas dock till slut det hugneliga att arresten på meublerna på Carlberg och Mariedahl var upphäfvden af J. G. Stenbock, sedan H. F. N:s transport på K. M. och Kronan af 48,000 d. s. m. accepterats. Då Carlberg tillika öfverläts till Stenbock, voro dermed Grefvinnan Catharina Dela-Gardies arfvingar tillfullo betalte. Man finner deraf, att ej Carlberg reducerats från R. Dr., fastän, om Reduction ej mellankommit, han trol. kunnat betala sin skuld till närbeslägtade creditorer, utan att behöfva bortsälja Carlberg. Kort derefter slöts R. Dr:s jordiska strid. Det vigtigaste för honom i dessa bref

varutan tvifvel de tröstegrunder, som der så ofta ur Guds ord framställdes. Om K. Mj:t förekomma så ofta de vackraste yttranden och de varmaste välsignelser utgjutas öfver honom af en person, som synes varit andligen och sjelfvilligt lifegen under sin husbondes alla föreställningar och känslor. Sådane voro »de missnöjde» i den tiden. Märklig är den besynnerliga fluctuationen i hofnåden, samt det vacklande i beslutet att hjälpa, hvarigenom större sinneslidande måst uppkomma, än af bestämda nej. Troligen jubilerades 20 gånger öfver att *H. M.* lofvat rädda huset ur Bankens händer, och 20 gånger huru *H. M.* ej visste hvar medel dertill skulle tagas, och huru allt var i sitt förra skick. Likaså med de öfrige promisserna. Likväl visar sig i mycket en bestämdhet hos *H. M.*, som hos en yngling är ovanlig. Furstinnan, Gr. Gustaf och den trogne tjenaren vilja nästan alltid blidka *R. Drotzet*, förespegla att mången oförskyldt misstänktes för afvoghhet, trösta och lugna. Alltmer synes ock *R. Dr.s* ifver svalnat, och hans harm förvandlats i ett ljuft svärmod, som suckade till den Evige Förlössaren om ett bättre lif!

Rättelser.

P. 25. r. 5. läs: *bad Wr. att han skulle göra lonom.* P. 31. r. 16. *trackten*, läs *tractaten*. P. 37. r. 17. *af*, läs *och*. P. 40. r. 3. *nerifr.* läs *invocation*. P. 41. r. 4. *eclui* läs *celui*, r. 11-13. läs *Succincte . . defunt . ce qui suit* (arket tryckt under en Utgifvarens sommarresa). P. 58. r. 9. läs *Rassborg*. P. 89. r. 13. läs *Appelhom*. P. 141. r. 8. läs *kyrkorne*. P. 148. r. 10. läs *Remsnidnaren*. P. 155. r. 2. läs *behöfdes*. P. 161. r. 3. *nerifr.* läs *Aignan*. P. 175. r. 2. *nerifr.* läs *Curios*. P. 176. r. 1. läs *Curio*. P. 177. r. 6. läs *resten skulle . .* P. 186. r. 6. *hvarvid* läs *hvarefter*. P. 188. r. 1. *min* läs *mir*. P. 202. r. 8. läs *FrostetingsLagen*. P. 210. r. 11. *hans*, läs *Grefuens*. P. 221. r. 7. Utdrag blott ur en af "Betjenternas" bref med gaf rummet i när. Del.

6000145608

Göteborgs universitetsbibliotek

